

342.0114

๑๖๖๘๓

ว. ๒

การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปริญญาโท

ของ

อารี จำปาทอง

17 MAR 2532

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2532

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

168863

การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ
ของ
อารี จำปาหอม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2532

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ทรนครศรีอยุธยา ใน 4 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย การจัดทำสภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูที่สอน การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดทรนครศรีอยุธยา จำนวน 201 คน และ 351 คน ตามลำดับ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 552 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่น 0.96

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เพียง 2 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย การนิเทศการสอน ส่วนด้านการจัดทำสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูที่สอนต่อการส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เพียงด้านเดียว คือ การนิเทศการสอน โดยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับที่สูงกว่าความคิดเห็นของครู ส่วนด้านอื่นนอกนั้นพบว่า แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ขอควรสังเกตว่า ในแบบสอบถามปลายเปิด ผู้บริหารโรงเรียน และครูต่างให้ข้อมูลที่ เป็นความคิดเห็นสอดคล้องกันทุกด้าน

THE MORAL PROMOTION IN SCHOOL OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION.

AN ABSTRACT
BY
AREE JUMPATHONG

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1989

The purposes of this research were to investigate school ethical promotion of the administrators as perceived by the administrators and teachers under the Office of Primary Education of Phra Nakhon Si Ayutthaya in four aspects: policy setting, environmental organizing, teaching supervision, and student activity organizing, and to compare opinions of the administrators and teachers on school ethical promotion of the administrators in those four aspects.

The sample was 552 subjects, including 201 administrators and 351 teachers under the Office of Primary Education of Phra Nakhon Si Ayutthaya. The instrument used in collecting data was the rating-scale questionnaire, constructed by the researcher, with the reliability value of 0.96.

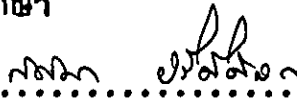
The findings revealed that the opinions of school ethical promotion of the administrators as perceived by the administrators and teachers were at a high level in two aspects: policy setting and teaching supervision, while environmental organizing and student activity organizing aspects were a moderate level.

When the opinions of administrators and teachers on school ethical promotion in four aspects were compared, it was found that there was statistical difference at a .05 level of significance in only one aspect on teaching supervision. The opinions of the administrators were at a higher level than those of the teachers, while in other aspects the opinions were different but no statistical significance at a .05 level.

In addition, it was remarkable that in the open-ended questions the administrators and teachers had congruent opinions in all aspects.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบให้พิจารณาปริญญาบัตร
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

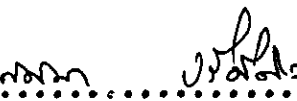
คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

(รศ. ดร. กิติมา ปริทีติถอก)

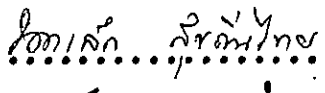
..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. กุชฎี โยเนธา)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(รศ. ดร. กิติมา ปริทีติถอก)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. กุชฎี โยเนธา)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์นกเล็ก สุขถิ่นไทย)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ. ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่... 10 ... เดือน... มีนาคม ... พ.ศ. 2532

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยโดยด้วยความกรุณาให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา ปรีทิตถก อาจารย์ ดร.คุณัญ โยเหลา ซึ่งเป็นประธานและ
กรรมการที่ปรึกษาการจัดทำปริญญานิพนธ์ และอาจารย์นงเล็ก สุทธิไพบไทย กรรมการสอบปริญญานิพนธ์
ที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ทวีบุรณ หอมเย็น และรองศาสตราจารย์
ดร.ประทุม รอดประเสริฐ ที่ได้กรุณาแนะนำแนวทางการศึกษาค้นคว้าให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์
ขอขอบพระคุณ หัวหน้าฯ บุญธรรม สุขสุชีพร ครูผู้สนับสนุนทั้งด้านแนวความคิด กำลังใจ และ
ขอขอบพระคุณหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหาร
โรงเรียน ตลอดจนคณะครู อาจารย์ทุกท่าน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือทั้ง ในการแจกแบบสอบถามและตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วน จนทำให้
การดำเนินการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ บรรลุผลสำเร็จได้สมความมุ่งหวัง

คุณค่าที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องคารวะบูชาพระคุณมารดา
บิดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทสนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาสำเร็จได้
โดยสวัสดิ์

อารี จำปาทอง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้	6
ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้	7
ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและความหมายของจริยธรรม	10
องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน	15
ผู้บริหารโรงเรียนกับแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน	17
การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน	24
การกำหนดนโยบาย	24
การจัดสภาพแวดล้อม	28
การนิเทศการสอน	33
การจัดกิจกรรมนักเรียน	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
งานวิจัยภายในประเทศ	43
งานวิจัยต่างประเทศ	45
สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้	46

3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	47
	ประชากร	47
	กลุ่มตัวอย่าง	47
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	50
	การสร้างเครื่องมือ	53
	การตรวจสอบเครื่องมือ	53
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
	การจัดกระทำข้อมูล	54
	การวิเคราะห์ข้อมูล	55
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	55
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	การวิเคราะห์ข้อมูล	59
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	77
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	77
	การวิเคราะห์ข้อมูล	78
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
	อภิปรายผลการศึกษา	83
	ข้อเสนอแนะ	94
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	95
	บรรณานุกรม	97
	ภาคผนวก	107
	ประวัติของผู้วิจัย	125

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	48
2 แสดงคำสั่งมติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูโดยพิจารณาเป็นรายด้าน	60
3 แสดงคำสั่งมติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียน ในด้านการกำหนดนโยบาย ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ	61
4 แสดงคำสั่งมติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อม ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกเป็นรายข้อ	64
5 แสดงคำสั่งมติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียน ในด้านการนิเทศการสอน ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ	67
6 แสดงคำสั่งมติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ	70
7 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครู โรงเรียนประถมศึกษา ที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน	73

8	แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อและค่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ	122
---	--	-----

บทนำ

การพัฒนาประเทศจะประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคน การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นพื้นฐานของงานการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งสามารถกระทำโดยง่าย การให้การศึกษามีสำคัญ

ผลของการให้การศึกษามีในภาพรวมก็คือ พัฒนาคนให้เป็นผู้มีวิชาความรู้ เพื่อจะได้นำวิชาความรู้นั้นไปประกอบอาชีพกิจการงานต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ตนและส่วนรวม ประโยชน์ในส่วนนี้ของชนชาติบุคคลนี้เอง ที่จะผนวกกันเข้าเป็นความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ในที่สุด กล่าวได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและประเทศเป็นส่วนรวม ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ราชเสาวนิต. 2524 : 160) ความว่า "การศึกษามีความสำคัญยิ่งใหญ่มาก เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความฉลาดสามารถ และความเจริญก้าวหน้าแก่มวลมนุษยชาติ"

มีข้อควรตระหนักว่า การศึกษาที่สมบูรณ์นั้นต้องสามารถพัฒนาคนให้ถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะสองประการ คือเป็นผู้มีความรู้ดีและประพฤติดี ดังที่ สมเด็จพระญาณสังวร (2526 : 22) กล่าวไว้ว่า "การจักการศึกษาคน คุณาเป็นอันสูงยิ่งให้เจริญอยู่ในทางแห่งความรู้ แต่ก่อนที่จริงนั้นต้องให้ปฏิบัติด้วยจรณะควบคู่กับความรู้ด้วย คือให้มีความรู้ดี และความประพฤติดีควบคู่กันไป" เพราะเหตุคนเรานั้น แม้วิชาความรู้จะดีเลิศสูงส่งสักเพียงใดก็ตาม ถ้าความประพฤติไม่ดี ไม่มีวินัย จิตใจทำไร้อธรรม และวัชระธรรมเสียแล้ว วิชาความรู้นั้นก็ไม่มีประโยชน์อันใด มีแต่จะนำไปในทางผิด ๆ หุนหันเหี้ยมเขี้ยว และทำลายผู้อื่นให้เกิดความเสียหายไคร่ร้ายแรงเสียกว่าคนที่ไม่มีความรู้เสียอีก (อรุณสิทธิ์ สิริสุนทร. 2530 : 70) ข้อควรตระหนักนี้เป็นไปตามพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2530 : 1, 16) ที่ทรงกล่าวว่า "การศึกษามีเป็นคุณูประการสำคัญสำหรับการพัฒนาคน ซึ่งควรให้มีการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ และด้านวิชาการไปพร้อมกัน อย่างเหมาะสม โดยใช้คุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนธรรมที่บรรพบุรุษเราสืบทอดกันเป็นองค์รวม"

จากสภาพสังคมปัจจุบันที่สรรพวิทยาการเจริญก้าวหน้าอยู่ทุกขณะ แต่ความประพฤติ การปฏิบัติของคนในสังคมกลับเสื่อมทรามผิดจากศีลธรรม วัยชนธรรมองทุกวันจนก่อให้เกิด การวิพากษ์วิจารณ์ทั่วไปว่า ประเทศชาติเจริญแต่เพียงวัตถุ ส่วนด้านจิตใจหาเจริญด้วยไม่ จึงมิใช่เป็นความเจริญที่แท้จริง เพราะการขาดจากศีลธรรมนั้น จะทำให้โลกเสื่อม (ป๋วย อึ๊งภากรณ์. 2530 : 61) นี่เป็นส่วนชี้ชวนให้สังคมตั้งข้อสังเกตว่า การให้การศึกษา ยัง ไม่สมบูรณ์พอต่อการพัฒนาคนให้คุณภาพ เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือ โรงเรียนมักจะเน้นกวดขัน ในเรื่องวิชาการ จนละเลยต่อการสอนหรืออบรมศีลธรรมให้แก่นักเรียน ทั้งที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาฯ (2529 : 4) ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่าในด้านจริยธรรมความประพฤติ ครูก็ขาดการอบรม สั่งสอนเด็ก เด็กจึงมีแนวโน้มที่จะประพฤติตนไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี อันดีงามของไทยเราขึ้น ฉะนั้นนี้ย่อมทำให้นักเรียนห่างเหินจากหลักศีลธรรม เป็นผลให้การประพฤติ ปฏิบัติของนักเรียนตกต่ำลง โรงเรียนควรจะได้เอาใจใส่ต่อการสอนหรืออบรมหลักศีลธรรมแก่ นักเรียนให้มาก ๆ เพื่อเด็กไทยจะได้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมมากยิ่งขึ้น (สุทัศน์ ชีรภาพสกลวงศ์. 2530 : 10) การที่สังคมทั่วไปขาดจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องอันร้าย ถ้าเราไม่เริ่มต้นไม่เปลี่ยนแปลง หักทางใหม่ สังคมไทยจะเสื่อมสลายไปในที่สุด (ไสว ทราพนัน. 2529 : 209) ทั้งนี้สิ่งที่ สำคัญก็คือ ผู้ใหญ่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ครูเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ โรงเรียนและบ้านจะต้อง ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทั้งด้านการอบรมสั่งสอนและฝึกปฏิบัติรวมทั้งการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดเวลา ทุกคนควรเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่วิวาทบาดหมาง เป็นศัตรู ประหัตประหารกันจนล้มถึงถึงจริยธรรมที่ควรปฏิบัติและยึดถือ (รวีวรรณ ชุมชัย. 2526 : 84)

สภาพการณ์และข้อสังเกตดังกล่าว สอดคล้องกับผลสรุปผลการพัฒนาการศึกษาและ ประเด็นปัญหาหลักของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ถึงความ ทอนหนึ่งระบุว่า การเรียนการสอนยังมิได้ให้ความสำคัญและความสนใจอย่างพอเพียงต่อการฝึกอบรม ด้านจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมอันดีงามต่าง ๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และความ รับผิดชอบในการทำงานรวมทั้งความสำนึกในความเป็นไทย เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 16 - 17) และในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ก็สรุปสืบเนื่องกันว่า ในการพัฒนาวิชาการศึกษาของสถานศึกษาในระยะที่ผ่านมา ยังประสบปัญหา
 ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการวางแผนการดำเนินงานการจัดหลักสูตรและเทคนิควิธี
 ในการจัดวิชาการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งยังไม่เกิดความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
 และสังคม ทำให้ปัญหาคุณภาพมาตรฐาน จริยธรรมของเด็กและประชาชน นั้นวันจะทวีความรุนแรง
 มากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วน เพื่อให้
 การศึกษาด้านจิตใจเป็นไปอย่างไถ่อดและเชื่อถืออำนวยความสะดวกในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ.
 2527 : 2) จากข้อสรุปนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)
 ในส่วนที่ว่าด้วยคุณภาพการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายไว้ว่า เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยูเริน
 ได้รับความรู้ และทักษะ พร้อมทั้งความงอกงามทั้งทางคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 25) ข้อมูลเหล่านี้ประมวลกันแล้วล้วนเป็นข้อคิดและแนวทางแก
 งานการจัดการศึกษาให้ชัดเจนว่า พื้นฐานส่วนลึกที่สำคัญของชีวิตคนและชีวิตสังคม ได้แก่ ภาวะที่
 ศาสนากับการศึกษาร่วมกัน การศึกษากับการศาสนาเป็นเรื่องเดียวกัน ต้องดำเนินการร่วมกัน
 เพราะเป็นเครื่องสร้างความสมบูรณ์ให้แก่กันและกัน ถ้าแยกกันก็จะบกพร่องด้วยกันทั้งสองสถาบัน
 ความเข้าใจที่ว่า เรื่องของศาสนากับเรื่องของการศึกษาไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะเป็นคนละเรื่องนั้น
 เป็นมายันตรายต่อชีวิตยิ่งนัก สภาพชีวิตสังคมในปัจจุบัน เป็นเครื่องยืนยันความจริงในเรื่องนี้
 (พระธรรมญาณมุนี. 2526 : ไม่มีเลขหน้า)

• การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีโรงเรียนทำหน้าที่เป็นหน่วยงาน
 ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนโดยตรง จำแนกเป็น 4 ระดับ คือ อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 และอุดมศึกษา หากพิจารณาตามสภาพคุณลักษณะของผู้เข้ารับการศึกษาในแต่ละระดับแล้ว จะเห็นว่า
 นักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในสภาพคุณลักษณะเหมาะสมยิ่งต่อการให้การศึกษา เพื่อให้ถึงพร้อม
 ด้วยความรู้และความประพฤติ ทั้งทวนคล่ำกล่าวที่ว่า ไม้อ่อนก็ค่าง่าย ไม่แก่ก็ค้ำยาก นักทฤษฎีส่วนมาก
 ขอมรับว่าจริยธรรมจะถูกปลูกฝังตั้งแต่บุคคลยังเป็นเด็กเล็ก ๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่านักทฤษฎี
 บางคนจะยอมรับการฉนแปรของสังคมและสถานการณ์ในชีวิต อาจมีผลให้บุคคลเปลี่ยนแปลงจริยธรรม
 ในวัยผู้ใหญ่ได้ แต่ก็ไม่มีนักทฤษฎีผู้ใดที่จะปฏิเสธว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยทารกและวัยเด็กเล็กนั้น
 มีผลกระทบต่อบุคคลใคอย่างรุนแรงกว่าและมีผลคงทนถาวรกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยผู้ใหญ่ การปลูกฝัง

จริยธรรมเริ่มตั้งแต่วัยทารกและวัยเด็กเล็กเป็นวัยแห่งการเตรียมตัว เพื่อเข้าเป็นสมาชิกในสังคมใหญ่ ในช่วงแรกของชีวิตนี้เด็กจะได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรมมากกว่าในช่วงอื่น ๆ ของชีวิต กลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้เด็กมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัวของเด็กเอง รองลงมาคือ โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม).

2520 : 8) การให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคน จึงควรได้เริ่มต้นกันตั้งแต่ในวัยเด็กจะเหมาะสมที่สุด ซึ่งถ้าหากครูสามารถที่จะปลูกฝังและโน้มน้าวจิตใจของเด็กในเรื่องนี้ได้ก็นับว่าเป็นการปูพื้นฐานเบื้องต้นแล้วสำหรับการพัฒนาคนในระดับต่อไป (วสันต์ วัฒนศักดิ์. 2529 : 4)

ทวยเหตุนี้ สังคมจึงมุ่งหวังที่จะให้โรงเรียนเป็นแกนสำคัญที่จะเป็นแหล่งสร้างสรรคพัฒนาคนใหม่คุณภาพและสมบูรณ์ตามต้องการ ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระบรมราโชวาท ความตอนหนึ่งว่า

สำหรับหน้าที่ให้การศึกษาในโรงเรียนทั้งหลาย ใครขออย่าหันอีกครึ่งหนึ่งว่าการศึกษาที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้งส่วนวิชาการและส่วนศีลธรรมจรรยา นั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานและปัจจัยเครื่องส่งเสริมให้บุคคลสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างแท้จริง คือเมื่อทุกคนมีความรู้พร้อมทั้งมีศีลธรรมอันดีงาม บอมนสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่โดยสวัสดิคติและมั่นคงได้ (ราชเลขาธิการ. 2526 : 280 - 281)

การให้การศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีสถานภาพเป็นองค์การหรือหน่วยงานหนึ่งนั้น กล่าวโดยรวมได้ว่า การให้การศึกษาตามแนวทางที่สังคมมุ่งหวังดังกล่าวจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น บอมนขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนนั้น ๆ เป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารหรือผู้นำ หรือผู้จ้องการ หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม บอมนับพบาพที่เป็นผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของงานอย่างยิ่ง บางครั้งการจ้องการแม้จะไม่ถูกต้องเรียบร้อยบางอย่างก็อาจได้รับผลงานสูงได้ แต่หากพฤติกรรมในการนำของผู้นำในส่วนราชการนั้นไม่ดี แม้การจ้องการจะถูกต้องและดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ บอมนจะสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้น จึงถือว่าผู้บริหาร หรือผู้นำ หรือหัวหน้างาน

เป็นทิวทัศน์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ที่อยู่ใต้งบประมาณ และผลงานเป็นส่วนรวม
(กิตติมา ปรีทิตถก. 2529 : 247)

เยาวชนในวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เยาวชนของประเทศชาติจะมีคุณภาพเพียงใด ขึ้น
สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาได้ในระดับประถมศึกษาเป็นประการสำคัญ การประถมศึกษาจึงเป็น
รากฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของประชาชน (เกษม ศิริสัมพันธ์. 2525 : 5)
โดยนัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จึงมีความสำคัญยิ่งตามแนวทางกล่าวข้างต้นนี้ด้วย
จำเป็นเหลือเกินที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ จะต้องทำความเข้าใจกับบรรดาครูในโรงเรียนของตน ให้
ร่วมแรง ร่วมใจกัน สันสอน อบรมจริยศึกษาให้มากยิ่งขึ้น (กองเผยแพร่การศึกษา. 2520 : 20)
ซึ่งผู้บริหารควรจะให้ความสนใจเป็นพิเศษว่าการจะสอนให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมนั้น
ควรจะทำการสอนอย่างไร และจะวัดผลออกมาได้อย่างไร (มารุต ภูมณาค. 2530 : 10)

โดยเหตุที่ไม่มีจุดยืน จึงหวังพระนครศรีอยุธยา มีคณาษฎากรรม ประชุมรายทอดร่างกาย
ถึงแก่ชีวิตเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนทำให้เกิดความตระหนักแก่คนทั่วไปว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมืองประวัติศาสตร์ที่ผูกพันด้วยวิถีในพระพุทธศาสนา นำที่จิตใจคนควรจะต้องด้วยหลักศาสนธรรม
เป็นที่ตั้ง โฉนจึงประกอบคณาษฎากรรมที่เป็นอนุสรณ์มากขึ้น สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นส่วนหนึ่ง
ที่จะช่วยให้เห็นถึงผลของการให้การศึกษาค้นคว้าที่จะต้องปรับปรุง บูรณาการให้พร้อมกันไป ด้วยหลัก
ของความรู้และความประพฤติ โดยเน้นให้ปฏิบัติและควบคู่กันให้ยิ่งหย่อนกว่ากัน และประการสำคัญ
จากการเปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพวิชาการตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ช่วงปีการศึกษา 2527 - 2528 ซึ่งกักตุนงานการประถมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะในกลุ่มประสบการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์
ที่รวมจริยศึกษาเข้าไว้ด้วยกันนั้น ผลปรากฏว่า ปีการศึกษา 2527 และ 2528 ได้คะแนน 68.69
และ 64.71 ตามลำดับ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2530 : 88)
ค่าเฉลี่ยปรากฏ นอกจากจะชี้ให้เห็นแนวโน้มของคุณภาพที่ลดลงแล้ว ยังทำให้เห็นภาพรวมที่ต่ำกว่า
ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มประสบการณ์ดังกล่าว เฉพาะอย่างยิ่งในด้านจริยศึกษา ยังอยู่ในระดับที่ไม่ควรแก่
การพอใจนัก ยิ่งกว่านั้นในรายงานการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นดังกล่าว ครึ่งล่าสุดในปีการศึกษา 2530
ยังไต่ระดับเป็นข้อสังเกตอีกว่า กลุ่มประสบการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัย มีคะแนนเฉลี่ยลดลงมากที่สุด

เพราะการเรียนการสอนไม่เน้นกลุ่มนี้มาก (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2531 : 146) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจนเป็นข้อสรุปสำคัญที่บ่งบอกได้ว่า การให้การศึกษาในส่วนที่เป็นจริยศึกษาหรือการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนโค่นถอนมานานทุกขณะ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาเป็นข้อพิจารณาศึกษาวิจัย เพื่อยกกระดุมให้มีความสำคัญและคุณค่าของงานการศึกษาอย่างมากยิ่งขึ้น

จากหลักการเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่า ในการปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โค่นถอนและให้การส่งเสริมจริยธรรมในลักษณะบูรณาการประสานไปในการให้การศึกษาแก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยจะเลือกศึกษาจากความนึกเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนว่าได้มีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการวิจัยนี้ เสนอเป็นข้อมูลต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารการประถมศึกษาได้ทราบ สำหรับเป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนางานการ จัดการประถมศึกษาให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคนได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นสืบไป

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนตามความนึกเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู โรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 ด้าน คือ
 - 1.1 การกำหนดนโยบาย
 - 1.2 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 1.3 การนิเทศการสอน
 - 1.4 การจัดกิจกรรมนักเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความนึกเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครู โรงเรียนประถมศึกษา ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในแต่ละด้าน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางปรับปรุงนโยบาย มาตรการบริหาร การประถมศึกษา ทั้งจะสามารถกระตุ้น จูงใจให้บุคลากรในหน่วยงานระดับปฏิบัติ คือผู้บริหาร โรงเรียน และครู ใฝ่กระตือรือร้นต่อการที่จะปรับปรุงพัฒนากระบวนการให้การศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อจะได้พัฒนานักเรียน ให้มีทั้งวิชาความรู้และความประพฤติได้สมบูรณ์แท้จริง

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. เนื้อหาংশศึกษาค้นคว้าส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน 4 ด้าน คือ
 - 1.1 การกำหนดนโยบาย
 - 1.2 การจัดหาบุคลากร
 - 1.3 การนิเทศการสอน
 - 1.4 การจัดกิจกรรมนักเรียน
2. กลุ่มประชากร จะศึกษาจากกลุ่มประชากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกเป็น
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 428 คน
 - 2.2 ครู จำนวน 4,118 คน
3. กลุ่มตัวอย่าง จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม ตามจำนวนดังนี้
 - 3.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 201 คน
 - 3.2 ครู จำนวน 351 คน
4. ตัวแปรที่จะศึกษา
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพตามตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น
 - 4.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน
 - 4.1.2 ครู

4.2 ท้าปรทพม ไค้แก การสงเสริมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 คำน คือ

- 4.2.1 การกำหนดนโยบาย
- 4.2.2 การจัดสภาพแวดล้อม
- 4.2.3 การนิเทศการสอน
- 4.2.4 การจัดกิจกรรมนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จริยธรรม หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องทั้งแก่ตนเองและสังคม ซึ่งพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัตินั้น ๆ จะสอดคล้องตามหลักศีลธรรม วัฒนธรรม และค่านิยม ที่ชอบตามทำนองคลองธรรม ตามแนวทางแห่งพุทธศาสนา

2. การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงความห่วงการที่จะให้คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม วัฒนธรรม และค่านิยมที่ชอบตามทำนองคลองธรรม เข้ามาบูรณาการในงานการให้การศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะ เป็นผู้ทั้งความรู้และความประพฤติที่ดี ความคู่กัน ในที่นี้จะศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 คำ ท่อไปนี้คือ

2.1 การกำหนดนโยบาย หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดจนวิธีดำเนินงาน เพื่อให้กระบวนการการให้การศึกษาตามจริยธรรมในโรงเรียน สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ทั้งความรู้และความประพฤติที่ดีความคู่กัน

2.2 การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การบริหารโรงเรียนในลักษณะพยายามเสริมสร้างให้องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน โดยทั่วไป วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติตนของบุคลากร ตลอดจนการจัดกิจกรรมประกอบการสอนในวิชาต่าง ๆ มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งสามารถโน้มน้าว กระตุ้นจูงใจ หรือปลูกฝัง ให้นักเรียนมีจริยธรรมที่พึงตามต้องการได้

2.3 การนิเทศการสอน หมายถึง การกระทำเป็นแบบอย่างการชี้แจงให้ข้อเสนอแนะ แนวปฏิบัติ การชักชวน โน้มน้าว รวมทั้งการสังเกตติดตามผลการปฏิบัติเพื่อกระตุ้นจิตใจให้คณะครู ร่วมกันปรับปรุง พัฒนา กระบวนการ เว้นการสอนให้มีคุณลักษณะเหมาะสมต่อการเสริมสร้างนักเรียน ให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติกู้

2.4 การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การจัดทำแผนงาน โครงการ การประสานงาน การอำนวยความสะดวกเสริมให้คณะครู นักเรียน ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม การส่งเสริม จรรยาบรรณ การบำเพ็ญประโยชน์และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับการฝึกหัด วิชาความรู้ความสามารถตรง เป็นการปลูกฝังพัฒนาคุณลักษณะนิสัยนักเรียนในช่องทางควบคู่ความรู้และความประพฤติกู้

3. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

4. ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10. การศึกษาค้นคว้า วิจัยได้กำหนดหัวข้อเป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้า
1. แนวคิดและความหมายของจริยธรรม
 2. องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
 3. ผู้บริหารโรงเรียนกับแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน → (17)
 4. การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ด้าน คือ → (15)
 - 4.1 การกำหนดนโยบาย
 - 4.2 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 4.3 การนิเทศการสอน
 - 4.4 การจูงใจจรรยาบรรณนักเรียน
 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและความหมายของจริยธรรม

แนวคิด

จากหลักการสำคัญที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า คนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นกิจขั้นแรกที่จะต้องกระทำก่อนการพัฒนาอื่นใด หลักศาสนาธรรมเป็นส่วนหนึ่งสามารถนำมาเป็นแกนนำต่อการพัฒนาคนได้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระราชหัตถเลขา. 2472 : 72) ทรงให้แนวคิดเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้ว่า

การสอนศาสนาในโรงเรียนทั้งในกรุงและหัวเมืองจะต้องให้มีขึ้น ให้มีความวิคตไปว่าเด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากศาสนา จนเลยเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้น จะถือว่าเหมือนอย่างทุกวันนี้ คนที่ไม่รู้อะไรก็มีมาก พอไปภายหน้าถ้าเป็นคนที่ได้เล่าเรียน

คงจะหันไปหาทางทุจริตโคธมาก ถ้าบุญก็โกงไม่ใคร่ครอง ถ้าโกงไม่สนิท ถ้าบุญมากก็โกง
ครองขึ้นแถมโกงพิศการมากขึ้น การที่หักในรู้อานอักษรวาไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีแลคนชั่ว
เป็นแต่ได้วิธีสำหรับจะเรียนความดีความชั่วไปครองขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า การให้การศึกษาคือมุ่งพัฒนาคนให้เป็นเอื้ออำนวย
หลักวิชาการ คือความรู้เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ยัฉมิใคร่ว่าเป็นการพัฒนาคนโดยแท้ เพราะความรู้พัฒนา
ได้แต่เพียงปัญญาให้คนเป็นยูฐ ซึ่งยูฐนั้น ๆ อาจนำความรู้ที่ตนมีอยู่ไปใช้ในทางที่ทำให้เกิดความเสียหาย
มิใช่ทำให้เกิดความเจริญขึ้นแก่อย่างใด เพื่อเป็นการป้องกันและให้มั่นใจไว้ว่า อักขระดังกล่าวนี้จะ
เกิดขึ้นได้ยากหรือไม่เกิดขึ้นเลย จึงสมควรนำหลักศาสนธรรมที่ล้วนสอนให้คนเป็นผู้ประพฤติ ปฏิบัติ
ปฏิบัติถูกต้อง เขามาเป็นแกนในงานการให้การศึกษาคือ กุณานักวิชาการกับหลักศาสนา เขามา
ประสานกันเกลียวกัน ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ ความว่า

การฝึกอบรมที่เราทำอยู่ในปัจจุบันนี้ผู้สมัยก่อนไม่ได้ เพราะสมัยก่อนพระสงฆ์มีบทบาทในการ
อบรมสั่งสอนทั้งทางวิชาการและธรรมะควบคู่กันไป คือพระสงฆ์เน้นที่ตัวคน ผู้เรียนอยู่กับ
พระสงฆ์ มีโอกาสได้อบรมสั่งสอนตลอดเวลา ในปัจจุบันวิชาการเจริญมาก การทำเนืองงาน
ของเราทำเป็น 2 สาย คือ สายวิชาการสอนความรู้ต่าง ๆ อีกสายหนึ่งก็คือ ธรรม แบ่ง
สอนเป็น 2 ทาง เวลาที่เรียนหลักธรรมทางศาสนา จึงเรียนเป็นวิชาการ เป็นความรู้ แต่
ไม่ได้เรียนค่านิยมการปฏิบัติ ไม่รู้ว่สิ่งที่เรียนไปแล้วเอามาปฏิบัติอย่างไร ถ้าเราสามารถทำ
2 สายให้เป็นสายเดียวกัน เช่น ครูที่สอนวิชาทุกวิชานั้น ต้องอบรมเสียก่อน และสอนเรื่อง
คุณธรรมไปควบในหัว ในการเรียนวิชาต่าง ๆ ไม่ว่าวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
สังคมศึกษา หรือวิชาชีพ ให้สอดแทรกเรื่องคุณธรรมเข้าไปด้วย... (สมาน แสงมณี.

2529 : 7)

หากงานการให้การศึกษามีคุณลักษณะและอำนวยผลได้ตามแนวคิดนี้แล้ว บ่อนทำให้
วางใจแน่นอนได้ว่าคนจะได้รับการพัฒนาให้มีคุณสมบัติเป็น "คนดี มีความรู้และความสามารถ"
ได้สมบูรณ์แท้จริง

พระพุทธศาสนา โดยยกย่อง ปัญญา หรือความรู้ของมนุษย์ไว้เป็นเลิศ โดยอุปมาไว้ว่า "แสงสว่างใดเสมอด้วยปัญญาไม่มี" แต่ควรต้องคำนึงไว้เช่นกันว่า ถ้านำปัญญานั้นไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือนำไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม ปัญญา หรือแสงสว่างนั้นก็จะเป็นประโยชน์ และจะกลับกลายเป็นโทษตกแก่สังคมและตนเองไปในที่สุด

สมดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ราชเลขาธิการ. 2524 : 42) ความว่า

ผู้มีความรู้สูง แต่ไม่รู้จักใช้ความรู้นั้นเท่ากับเป็นผู้มีอาวุธร้ายแรงอยู่ในมือ และไม่มี
ความรู้ในจิตใจ อาจจะทำอันตรายต่อผู้อื่นได้ อาวุธที่ร้ายแรง มีอำนาจมากถ้ายิ่งจะเป็น
อันตรายไ้มาก เพราะอาจจะไปฟันฝ่าอย่างลุ่มลึกค้นหาและไม่เป็นประโยชน์ ถ้าได้
สามารถสอนให้เข้าใจว่า ความรู้ซึ่งเป็นอาวุธนี้จะต้องใช้ในทางที่ถูกต้อง ย่อมมีความรู้สูง
และมีสติจิตใจที่บริสุทธิ์ที่สุจริตทาง ๆ อีกด้วย ถ้ายิ่งจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไ้มาก
ความจริงทุกกันไ้ไ้ว่า ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์
ให้แก่ส่วนรวมไ้มากกว่าผู้มีความรู้มากแต่ไ้มีความสุจริต ไ้มีความบริสุทธิ์ใจ

ฉะนั้นปัญญาจึงต้องควบคู่กับสติ และหลักวิชาการก็ควรต้องควบคู่กับหลักศาสนา
ปัญญา หรือหลักวิชาการที่มัวเวลานั้น จึงจะดำรงความมีคุณค่า กอปรประโยชน์ทุกเมื่อ

จากที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า ทางเสือเหิร สามารถกำกับบังคับให้เหิรแสนไปในทิศทางที่ต้องการได้ฉันใด หลักศาสนธรรม หรือที่เรียกว่า จริยธรรม ก็จักสามารถกำกับบังคับให้คนเป็นอยู่ประพฤติ ปฏิบัติ ไปในแนวทางที่ถูกต้องได้ฉันนั้น ดังที่ พระราชวรมุนี (2530 : 65 - 66) โลกกล่าวไว้ว่า

จริยะนั้นคือ การชี้แนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จริยะก็ต้องเป็นแกนของการศึกษา
เลยทีเดียว คนที่จะไปใช้วิชาการ ใช้ความรู้ วิชาชีพเป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนา
สิ่งต่าง ๆ ภายนอกนั้นจะต้องมีการศึกษาค้นคว้า 2 นี้ไว้ ทว่าการศึกษาค้นคว้า 2 นี้ คือ
จริยะ และจริยะนี้แหละ คือตัวการศึกษา จริยะนั้น ใช้อย่างไร จริยธรรมกับ จริยศึกษาก็
จริยะทั้งคู่แหละคือ เป็นตัวการศึกษา หรือการศึกษาในความหมายที่แท้เป็นแกนของความ
เป็นคน เป็นตัวเนื้อตัวจริงที่หาซื้อไม่ได้ ปลูกฝังให้คนพัฒนาตนดำรงชีวิตให้ถูกต้องสมบูรณ์
เมื่อเขาคำนึงชีวิตถูกต้องเขาก็เป็นคนที่มีจริยธรรม

เพราะฉะนั้น จึงสรุปเป็นแนวความคิดไว้ว่า การศึกษาจะสามารถพัฒนาคนให้คุณภาพสมบูรณ์ เป็นเลิศแท้จริงนั้น ต้องเป็นการศึกษาที่สอนทั้งหลักวิชาการ และหลักศาสนาควบคู่กันไป

ความหมายของจริยธรรม

โดยที่หลักศาสนธรรมแห่งพุทธศาสนา เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ชนทุกหมู่เหล่าไม่จำกัดวัย เพศ หรือฐานะของบุคคล มีหลักการสำคัญ คือมุ่งให้พุทธศาสนิกชนนั้น ๆ เป็นผู้ประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่ปรากฏมาจากหลักศาสนธรรมนั้น จริยธรรมจึงมีความหมายแยกย่อยไปไต่หลายนัย ตามแต่การพิจารณาของพุทธศาสนิกชน แต่ละหมู่เหล่าถึงประมวลกล่าวในหนังสือ

1. ความหมายในแนวหลักศีลธรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 214) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรม

พระราชวรานันท์ (2530 : 32) จริยธรรม ก็คือการนำเอาศาสนาหรือสาระแห่งศีลธรรม มาใช้ประโยชน์ในการดำรงอยู่หรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ศักดิ์สิทธิ์ ปราโมช (กรมการปกครอง. 2525 : 10) จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธกำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างไรนั้นหมายความว่า ได้กำหนดหลักจริยธรรมไว้ปฏิบัติเช่นนั้น

ศิริโรจน์ กุลศิริสวัสดิ์ (2522 : 239) จริยธรรม หรือธรรมจริยา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ หน้าที่ที่ประพฤติไม่ล่วงละเมิดปฏิบัติไว้ ก็เป็นผู้มีศีลธรรม คนที่ประพฤติตนเป็นคนดี มีศีลธรรมประจำใจ รู้จักที่ควรและไม่ควร ก็เป็นผู้มีจริยธรรม

ศีลธรรมเป็นเสมือนกรอบแห่งความดี ความถูกต้อง ผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม เช่น ไม่ฆ่า ไม่ลัก ไม่เบียดเบียนสัตว์ รวมถึงเพื่อบุคคล ไม่ขโมย ฉ้อโกง ซึมเหง่น้ำใจผู้อื่น ไม่พูดโกหก หลอกลวง และไม่เสพยาเสพติดให้ขาดสติ ฯลฯ เหล่านี้ บ่อมหาให้ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นคนดี มีความถูกต้อง หรือผู้มีจริยธรรมนั่นเอง

2. ความหมายในแนววัฒนธรรม

พจน์ สะเพียรชัย (2525 : 11) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นสาขาหนึ่งของวัฒนธรรม ที่หมายถึง หลักประเพณีและการปฏิบัติที่ยอมรับในแต่จะสิ่งคว่าเป็นการประพฤติ ปฏิบัติที่งาม บัณฑิตธรรมและเป็นสัจจะ เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตที่มีคุณค่าอันถึงประสงค์ของตน และของสิ่งนั้น ๆ

เนื่องจากศาสนาเป็นที่พึ่งค้ำจุนจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงนำเอาคำสอนของ ศาสนามาเป็นหลักถือปฏิบัติเพื่อกำกับเป็นบรรทัดฐานในการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันในสังคม โดย ปรารถนาให้สังคมสงบและเป็นสุข วัฒนธรรมลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ การแต่งกาย การเคารพผู้ใหญ่ การปฏิบัติตนในสังคม ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนเป็นจริยธรรม ในรูปของวัฒนธรรม ที่สังคมยึดถือว่าเป็น คุณสมบัติที่หนึ่งของคนดี ทั้งที่สังคมไทยมีคำกล่าวว่า "สำเนียงส่อภาษา กิริยาสะท้อนสกุล"

3. ความหมายในแนวค่านิยม

สาโรช บัวศรี (2527 : 29) จริยธรรม คือค่านิยมในระบอบต่าง ๆ ซึ่งสังคมและ บุคคล จำเป็นต้องยึดมั่น ถือมั่น และจริยธรรมนี้ ย่อมจะนำสันติสุขมาให้แก่บุคคลและสังคมได้ ตาม การแก่กรณี เพราะว่าจริยธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสังคม หรือสิ่งแวดล้อมทั้งปวง

ค่านิยม ตามแนวของศาสนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผล มีความเป็นสัจจะ ชอบธรรมในตัวเอง หากสังคมถือปฏิบัติไว้มั่นคงไว้ ก็จะทำให้สังคมสงบสุขเสมอ ค่านิยมแนวนี้ ได้แก่ การยกย่องผู้สร้างคุณประโยชน์ความดี การเป็นผู้มีความกตัญญู การเคารพตนเองและผู้อื่น การเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ฯลฯ เหล่านี้ เป็นจริยธรรมในรูปของค่านิยมสร้างสรรค์ ที่คนในสังคม ควรร่วมกันดำรงถือปฏิบัติไว้เพื่อสังคมจะสงบสุข เพราะประกอบด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมา จึงสรุปโดยรวมได้ว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติตน ให้เป็นไปตามหลักศีลธรรม วัฒนธรรมและค่านิยมที่ชอบตามทำนองคลองธรรมตามแนวทางของ พุทธศาสนา อันจะทำให้เกิดมีคุณค่าของงานและสังคมเป็นสำคัญ

องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

เป็นที่ทราบทั่วไปว่า การให้การศึกษาในโรงเรียนนั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ มุ่งพัฒนาเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ และความสามารถ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง 2 ประการ กังกล่าว จะบรรลุผลสำเร็จได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการบริหาร หรือการจัดการของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นสำคัญ ดังเกี่ยวกับที่ รวีวรรณ ทุมชัย (2527 : 12 - 13) กล่าวเน้นไว้ว่า ส่วนนำอันสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมก็คือ สถานศึกษา อันได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาหรือ ครูง่าย ๆ ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นตัวอย่างและต้องใส่ใจในการจัดกิจกรรม เรื่องนี้แก่นักเรียนเองจริงจัง

จากลักษณะดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีสถานภาพเปรียบเสมือนหัวใจหรือจักรเฟือง ตัวใหญ่สุดที่คอยหล่อหลอมการทำงานของอวัยวะหรือจักรเฟืองตัวอื่น ๆ คุณลักษณะสำคัญเช่นนี้เอง ที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีสถานภาพเป็น "ผู้นำ" ไปโดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของผู้นำ หรือผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องอาศัย "บุคลากร" อื่น ๆ เช่น คณะครู ในโรงเรียน ฯลฯ เขาร่วมเป็นองค์ประกอบสนับสนุนด้วย การดำเนินงานจึงจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังที่ จางฮิสาร์ (2531 : 10) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู ในโรงเรียน มีบทบาทสำคัญที่จะแปรความนึกของนักเรียนให้เดินถูกทางได้มากกว่า นึกา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ฉะนั้น เมื่อถึงวันสำคัญทางพุทธศาสนา คณะครู อาจารย์ ในแต่ละโรงเรียน จึงควรถือเป็นภาระ ภาระหน้าที่ที่จะต้องนำนักเรียนไปประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น ทำบุญ ฟังธรรม ฯลฯ รวมทั้ง ประสานงานกับผู้ปกครองหรือชุมชนให้ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวด้วย

ซ้ำเลื่อง วุฒิจันทร์ (2524 : 186) ได้กล่าวไว้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดให้การจัดจริยศึกษาในสถานศึกษา โดยให้คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. คำใบ้ในการให้ผู้บริหาร และครู อาจารย์ เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ และการปฏิบัติตนแก่นักเรียน นักศึกษา

- 2. การจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
- 3. การสอนจริยศึกษาในช่วงเวลาของการเรียนการสอน
- 4. การสอดแทรกจริยศึกษาในทุกวิชาที่สอนและทุกกิจกรรม
- 5. การจัดกิจกรรมทางค่านิยมจริยศึกษาในสถานศึกษา

ทางค่านิยมที่เห็นของ พระสงฆ์ พุทธศาสนิก (2505 : 199) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่เราจะมีการศึกษาคือ มีการศึกษาจริยธรรม โดยเฉพาะจะสำเร็จประโยชน์แก่นักเรียนได้จริงนี้ เราต้องมอง 3 เป็นอย่างน้อย คือ

- 1. มีครูดี คือมีครูซึ่งเป็นผู้คุณลักษณะสมบูรณ์ พร้อมทั้งด้านความรู้และความประพฤติเหมาะสมต่อการเป็นครูสอนคนให้เป็นคนดี มีความรู้ที่แท้จริง
- 2. มีวิธีการสอนดี คือเป็นผู้ที่สามารถสอนหรือพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะแห่งความเป็นพลเมืองที่ดีตามที่สังคมต้องการได้

3. มีสิ่งแวดล้อมดี คือจัดหรือพัฒนาสิ่งทั้งปวง ที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้โดยปราศจากสิ่งกีดขวางทางกาย และใจ เป็นต้น ให้มีคุณลักษณะเอื้อต่อการพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติ

นอกจากนี้ สำเริง เจริญเผ่า (2527 : 18 - 19) ได้กล่าวไว้ว่า การที่โรงเรียนจะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

- 1. การบริหารโรงเรียน ได้แก่ การปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ การควบคุม ติดตามผล ฯลฯ เป็นต้น

2. การจัดสภาพแวดล้อม ให้สอดคล้องกับการสอนของครู

3. การสอนของครู

4. การจัดกิจกรรมทางจริยศึกษา

จากความคิดเห็นของผู้นี้ที่ต่างกล่าวได้สอดคล้องกันนี้ จึงทำให้สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนนั้น ได้แก่

1. การบริหาร โรงเรียน
2. การจัดสภาพแวดล้อม
3. การสอนหรือวิธีการสอน
4. การจัดกิจกรรมจริยศึกษา

กล่าวได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ ล้วนเป็นงานที่อยู่ในขอบข่ายการควบคุม ดูแลของ
ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถปรับปรุง หรือโยกย้ายองค์ประกอบแต่ละด้าน มีคุณลักษณะ
สอดคล้องกับภารกิจ อำนาจหน้าที่ของตนโดยตรง เพื่อจัดให้เป็นรูปธรรม สะท้อนต่อการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ มีข้อควรตระหนักด้วยว่า องค์ประกอบทั้งหมดนี้ ควรจะต้องทำเนนไปในลักษณะ
ประสานสัมพันธ์เป็นกระบวนการสนับสนุนกันและกัน งานการส่งเสริมจริยธรรม จึงจะมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารโรงเรียนกับแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

เป็นที่ตระหนักกันทั่วไปว่า กิจการงานขององค์การใด ๆ ก็ตาม จะประสบผลสำเร็จหรือ
มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นขึ้นอยู่กับการบริหารหรือการจัดการของผู้นำในองค์การนั้น ๆ
เป็นสำคัญ ในระบบโรงเรียน กล่าวได้ว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนเป็น
ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ควบคุมดูแลบังคับบัญชากิจการต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดหมาย
ของการศึกษา อย่างไรก็ตาม การที่มุ่งหมายของการศึกษาวางไว้อย่างแน่ชัด แต่หากขาดผู้นำ
ที่จะทำให้งานมุ่งหมายนั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จออกมา มุ่งหมายที่ตั้งไว้ก็ไร้ผล ผลสำเร็จในการ
บริหารงานจึงขึ้นอยู่กับภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหารเป็นอย่างมาก กล่าวคือ
ถ้าผู้บริหารเป็นผู้นำที่ดีก็จะสามารถนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพอันสูง
(พนัส หันนาคินทร์. 2524 : 69)

อีกนัยหนึ่ง กล่าวได้ว่า ผู้บริหาร คือผู้กำหนดทิศทางของสถาบัน เป็นผู้ถือคัมพิลิ่งเดินนำ
หน้าครู อาจารย์ทั้งหลาย ผู้บริหาร คือผู้จัดตั้งและดูแลควบคุมให้แก่วิธีการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่าง
ในสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงานโครงการ และภารกิจทั้งปวง ตลอดจนเป็นผู้ส่งเสริม
และกำกับให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยถูกต้องและ

เหมาะสม ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถและภาวะผู้นำที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติในสิ่งที่ผู้บริหารประสงค์จะให้ปฏิบัติ และให้ผู้ปฏิบัติทั้งใจที่จะรับปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นพฤติกรรมการทำงานของครู อาจารย์จะเป็นประการใด ขอบเป็นไปตามสภาพการนำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของข้าราชการครูผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2529 : 15)

ในทำนองเดียวกันนี้ สำเริง เฉิมเผ่า (2527 : 18 - 19) ได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า โรงเรียนมีภาระหน้าที่อย่างสำคัญโดยตรงต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชนของชาติ ซึ่งจะเป็นสมาชิกของสังคมในภายภาคหน้า และเป็นงานหนักที่สังคมของนักเรียนที่เป็นบ้านหลอมลักษณะนิสัย คุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็กต่อไป การเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรมจะได้ผลอย่างแท้จริงหรือไม่ จึงมีส่วนจากการจัดการบริหารโรงเรียนอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ที่จะเกื้อกูลการเรียนการสอนและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอย่างถาวร ทั้งนี้เพราะการปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นความยากลำบากที่จะกระทำได้โดยการสอนอย่างเดียว ผู้บริหารที่เห็นการณ์ไกล และเข้าใจกระบวนการต่อเนื่องเหล่านี้ จะมีส่วนช่วยส่งเสริมเพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างแท้จริง

ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าจริยธรรมนั้น มีหลักการสำคัญว่าด้วยการมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี ตามแนวทางของพุทธศาสนา ซึ่งจะทออาศัการ โมนาวให้ให้ทัศนคติที่ต่อหลักศาสนาธรรมต่อเนื่องกันไป จนทัศนคตินั้นหลอมทำให้เกิดความมีศรัทธา ปสาทะ ขึ้นในจิตใจของตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ชื่อว่าเป็นผู้มี "จิตที่" และจิตที่ตัวเอง ที่จะเป็นเหตุปัจจัยให้บุคคลนั้น เป็นผู้ที่ดี ทุติ ทักษิ ในที่สุด

การโน้มน้าวลักษณะดังกล่าวนี้ โรงเรียนสามารถกระทำโดยสะดวก ด้วยการนำแทรกไปในการให้การศึกษาของแต่ละชั้นเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวทางลักษณะการแผนของตัวจักรใหญ่ในโรงเรียน คือผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ

แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

โดยหลักการ กล่าวได้ว่า การศึกษาต้องสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเจริญงอกงามทั้งด้านความรู้และความประพฤติอยู่แล้ว แต่ในภาคปฏิบัติ มีข้อสังเกตว่า การศึกษามักเน้นการสร้างสรรคทางวิชาการ เพื่อบ่มใจงานวิชาการเป็นเลิศ แล้วจึงส่งเสริมการศาสนา จนชวนให้สาธยายสน

คิดเห็นไปได้ว่า งานวิชาการกับการศาสนามีแนวทางต่างกัน กล่าวคือ งานวิชาการต้องพัฒนาไปสู่ความทันสมัยเสมอ ส่วนการศาสนาอาศัยของไปศึกษาจากวัด จุดนี้จึงเป็นเหตุให้การศึกษาไม่สามารถพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดีโดยสมบูรณ์ได้ ดังที่ พุทธทาส ภิกขุ (2531 : 13) ได้ปรารภว่า

บุคคลใฝ่การศึกษาที่แยกตัวออกจากศาสนา เพราะเห็นศาสนาเป็นเครื่องถ่วงความเจริญทางวัตถุ เป็นยุคที่ฆราวาสศึกษาจึงไม่มีพันธะเกี่ยวกับศาสนาอีกต่อไป ชาวตะวันตกเขาทำก่อนเราตามกันเขา โดยขาดความรู้จักตัวเอง และสิ่งที่เรียกว่าศาสนาอย่างเพียงพอ ถือเสียว่าใครอยากรู้ศาสนาก็หาเรียนเอาเอง ซึ่งเป็นไปไต่ยาก และไม่มีรากฐานอันเพียงพอ ข้อนี้ทำให้เยาวชนไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างแน่นแฟ้นเป็นพื้นฐานที่มั่นคง และทำให้ไม่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ทอผ้าศาสนาเป็นแกนใน หรือมิฉะนั้นเราก็คอผ้าวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น ซึ่งไม่อาจใช้เป็นสิ่งที่พึ่งพาได้เลย เราน่าจะดึงศาสนามาให้สัมพันธ์กันกับการศึกษา ชนิดที่เรียกว่า พันเกี่ยวกันไป แพลลอคก็ยกว่า

จากคำกล่าวนี้ ย่อมทำให้ตระหนักได้ว่า การศึกษาจะสามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นต้องยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ คือสอนวิชาการ และส่งเสริมจริยธรรม ไปพร้อมกันเฉพาะในส่วนของการส่งเสริมจริยธรรมก็มีผู้เสนอแนะแนวทางไว้ดังนี้

ปิ่น มาลากุล (2504 : 16 - 17) ได้กล่าวถึงแนวทางการให้การศึกษารับศึกษาไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรต้องสร้างระเบียบประเพณีและสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นของโรงเรียนโดยเฉพาะ ตลอดจนทำโรงเรียนให้เป็นที่น่าอยู่ เช่น สะอาด ระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น ฯลฯ เพื่อฝึกจิตใจของนักเรียนไว้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. นักเรียนควรได้รับการสั่งสอนให้รู้สึกต่อกตัญญูและควรทำตนเป็นตัวอย่างก่อน
3. กำหนดเวลาเข้าเรียนและเลิกเรียนวันหนึ่ง ๆ นั้น เป็นกำหนดเวลาที่นักเรียนจะต้องเรียนตามตารางสอนของครู มิได้หมายความว่า นอกเวลาดังกล่าวนั้น ครูจะพ้นจากความรับผิดชอบที่กองอบรมสั่งสอนนักเรียน
4. วิชาสหศึกษา คือ สอนให้วิชาศีลธรรมเข้าไปในสรรพวิชาต่าง ๆ

5. การสอนวิชาศีลธรรม และการทำให้นักเรียนมีความประพฤติดีนั้นเป็นเรื่องของการปฏิบัติมากกว่าวิชาการ เพราะฉะนั้นการสอนในห้องเรียนจึงไม่เป็นการเพียงพอ ต้องคำนึงถึงการปฏิบัติจริง ๆ นอกห้องเรียนเป็นสำคัญ

6. กิจกรรมนอกหลักสูตรช่วยการสอนศีลธรรมได้อย่างดีที่สุด เพราะว่าขณะนั้นนักเรียนไม่อยู่ในกรอบและระเบียบของห้องเรียน จะแสดงตนให้เห็นว่าดีหรือไม่ดีได้ง่าย ในโอกาสนั้น ๆ ครูจะคอยช่วยแก้ไขหรือนำไปในทางที่ดี

7. การสอบไล่มีใช้ทุกหน่วยปลายทางของการศึกษา สิ่งที่สำคัญกว่า คือการสอนให้นักเรียนมีความรู้แน่นแน่น และการอบรมให้เป็นผู้มีคุณความประพฤติ

ส่วน สาโรช บัวศรี (2527 : 59 - 63) กล่าวว่า วิธีกาเนินการเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนนั้นกระทำดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานในเรื่องจริยธรรมตลอดทั้งปี และคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดนั้น รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. จัดให้มีแผนงานการส่งเสริมจริยธรรม โดยดำเนินการดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษาอบรม และการปฏิบัติเรื่องจริยธรรม เช่น

2.1.1 คณะครูร่วมกันประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

2.1.2 ชี้แจง กระตุ้น โน้มน้าว ให้นักเรียนมีความเข้าใจและเห็นว่าการประพฤติตนตามแนวทางของจริยธรรมเป็นสิ่งที่เกียติยิ่ง ไม่เป็นสิ่งที่น่าอาย เพราะสิ่งน่าอายนั้น คือการทำความชั่ว

2.1.3 ตั้งกลุ่มหรือชุมนุมจริยธรรมศึกษาขึ้นในโรงเรียน

2.2 จัดให้มีการอบรมจริยธรรมโดยต่อเนื่องในโรงเรียน ผู้ให้การอบรม ได้แก่

2.2.1 พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.2 ผู้บริหาร โรงเรียน

2.2.3 ครูประจำชั้น และครูเวรประจำวัน

3. จัดให้มีแผนงานควบคุมความปลอดภัย เช่น

3.1 ผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณ หรือละเลยต้องลงโทษตามควรแก่กรณีอย่างเคร่งครัด

3.2 ผู้ใดประพฤติผิดเกินกว่าจรรยาบรรณ ต้องยกของสรรเสริญให้เกียรติผู้นั้นอย่างเต็มที่

นอกจากนี้ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 179 - 180) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมจรรยาบรรณในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ในการสอนจริยศึกษา โรงเรียนควรเพิ่มเติมหลักธรรมและแนวคิดทางพุทธศาสนาให้แก่แก่นักเรียนด้วย

2. การส่งเสริมการปฏิบัติเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การยกย่องชมเชยและการประกาศเกียรติคุณนักเรียน เป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. การให้การยอมรับ หรือการให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณ ควรพยายามกระทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย จะโดยอ้อมและน่าสนใจกว่า

4. โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชักรับวัด ซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมที่ก่อประโยชน์แก่หลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดโครงการธรรมหาบาท เพื่อมอบเป็นสวามิธุในระหว่างปีการศึกษา เป็นต้น

5. โรงเรียน คณะครู ควรร่วมมือกับบุคลากรอย่างใกล้ชิด เช่น ทบไปทุกคุย เปี่ยมเปี่ยม ตลอดจนปรึกษาหารือร่วมกันตามโอกาสและความเหมาะสม ครูควรมหาโอกาสติดตามด้นนักเรียนแต่ละคนตามสภาพที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียนด้วย

6. การจัดสิ่งแวดล้อม บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียน จะต้องสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัยอยู่เสมอ ทั้งควรเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างที่น่าสนใจ และชวนติดตามเกี่ยวกับจรรยาบรรณอยู่เสมอ เช่น การศึกษารูปการทางจรรยาบรรณ คติสอนใจ การจักป่ายนิเทศ เป็นต้น

7. ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแผนงานการส่งเสริมจรรยาบรรณในโรงเรียน

8. ควรจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนวิธีดำเนินงานการส่งเสริมจรรยาบรรณระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น

9. โรงเรียนควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเร่งรัดหรือรีบร้อน เพื่อให้เห็นผลงานในระยะเวลาสั้น ๆ เป็นอันขาด
10. ควรพิจารณาบุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมที่เข้ามาเป็นวิทยากรบรรยาย ส่วน กิจพัฒน์ เรื่องช่วย (2531 : 33 - 34) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ ได้แก่

1. จัดนิทรรศการทางจริยธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา
 2. ส่งเสริมให้มีการประกวดกิจกรรมทางจริยธรรม เช่น เล่านิทาน โศกนาฏกรรม แสดงละคร เขียนคำขวัญ วาจานพ การแต่งเพลง ร้องเพลง เป็นต้น
 3. ประกาศเกียรติคุณทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น ติดป้ายหน้าโรงเรียน
 4. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางจริยธรรมของโรงเรียน
 5. ประชุมเชิงปฏิบัติการและปรึกษาหารือเพื่อให้สอดคล้องกับจริยธรรมในวิชาการ
 6. ครูและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียน
 7. โรงเรียนควรจัดโครงการส่งเสริมจริยธรรมตลอดปี
 8. สอนจริยธรรมควบกับการสอนวิชาการทุกชั่วโมง
 9. รักษาระเบียบของโรงเรียนในด้านจริยธรรม ให้มั่นคงต่อเนื่อง จริงจัง
- สำหรับแผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 15 - 32) ได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ดำเนินการร่วมมือกับวัดและพุทธศาสนิกชนเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน
2. จัดให้มีการฝึกสมาธิอย่างง่ายและเหมาะสมกับวัยแก่เด็กในวัยประถมศึกษา
3. จัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านจริยศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการจัดจริยศึกษา
4. จัดสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมที่เป็นมงคลและตั้งงานให้นักเรียนตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป รูปในชาดก หรือสัญลักษณ์ในทางพุทธศาสนา เป็นต้น
5. จัดให้ห้องพระ หรือห้องจริยศึกษา สำหรับนักเรียนในการกราบไหว้บูชาประกอบกิจกรรมทางศาสนา

6. จักกิจการรวมเสริมสร้างลักษณะนิสัย ให้เป็นไปโดยต่อเนื่อง โดยประสานให้วัดและชุมชนเข้าร่วมด้วย

7. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้สนับสนุน หรือเอื้อต่อการเสริมสร้างลักษณะนิสัย และจริยธรรมของนักเรียน สภาพแวดล้อมจะเป็นเสมือนภูมิป้องกันมิให้เด็กเสื่อมทางจริยธรรมได้

8. จัดกระบวนการเรียนการสอนให้เน้นภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีการจัดอบรมทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

9. พัฒนาคณากรทั้งผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนให้เป็นผู้รู้และเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสริมสร้างจริยธรรม คุณธรรมทั้งปวง

10. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลทางจริยธรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน

11. พัฒนาครูใหม่ความรู้ทางจริยธรรม วิธีการถ่ายทอดความรู้และคุณลักษณะของการเป็นครู

12. ส่งเสริมและประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด และสื่อมวลชนในด้านการเผยแพร่คุณธรรม จริยธรรม

13. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์ที่สอนศีลธรรมดีเด่น

14. ศึกษานำชาวอาชญากรรม หรือชาวแปลก ๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์ ประกอบการสอนศีลธรรม

15. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์สภาพสังคมที่นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของศีลธรรม

ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมที่ล้วนอยู่ในขอบข่ายหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนสามารถนำไปเป็นภาคปฏิบัติในโรงเรียนได้

อาจกล่าวได้อีกหนึ่งว่า การส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนด้วยการใช้สูตรประสมระหว่างหลักศาสนากับวิชาการในลักษณะสัมพันธ์กันเกื้อหนุนกันไป ให้สมกับเป้าหมายที่ทรงการว่า "ความประพฤติดีนำหน้า วิชาตามหลัง" จะสมบูรณ์เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่สามารถอำนวยความสะดวกและครูที่สามารถเป็นผู้ปลูก (พระธรรมญาณมุนี. 2529 : 42)

ดังนั้น การส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนตามแนวทางต่าง ๆ ดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพิจารณา กำหนด ประยุกต์ สร้างสรรค์ ให้เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้ ซึ่งการส่งเสริมนั้น อาจกระทำได้ในขอบเขตกว้าง ๆ 4 ด้าน ได้แก่

1. การกำหนดนโยบาย
2. การจัดสภาพแวดล้อม
3. การนิเทศการสอน
4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

1. การกำหนดนโยบาย

กล่าวโดยทั่วไป นโยบายมักสะท้อนให้เห็นปัญหาและความต้องการขององค์การ ขณะเดียวกัน นโยบายก็จะเป็นแนวปฏิบัติในลักษณะ "รวมพลัง" เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและสนองความต้องการนั้น

เหตุที่กล่าวว่า นโยบาย มีแนวปฏิบัติในลักษณะรวมพลังนั้น เพราะในทางปฏิบัติ เมื่อผู้นำได้ประกาศนโยบายให้ทราบชัดเจนโดยทั่วกันแล้ว บุคลากรในหน่วยงานหรือองค์การนั้นทางจะต้อง "ทง" การปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้เป็นไปตามครรลองหรือแนวทางที่นโยบายกำหนด เพื่อจะได้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบายเป็นสำคัญ

จากคุณลักษณะเช่นนี้ ขอนำให้กล่าวได้ว่า นโยบายเป็นทิศทางรวมศูนย์พลังงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนก็เช่นกันจะดำเนินการ เป็นผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นขึ้นอยู่กับการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวไว้ดังนี้

ซาโรธ บัวศรี (2522 : 35) กล่าวว่า แนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุดังจริยธรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. กำหนดนโยบายเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ปฏิบัติ
2. กำหนดวิธีสอนจริยธรรมให้เป็นไปตามแนวนโยบายนั้น

ระพี สาคริก (2527 : 7) กล่าวว่า การสอนจริยธรรมในสถานการศึกษาขึ้นอยู่กับนโยบาย และโครงสร้างการบริหารของสถาบัน

ส่วน สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 164) ได้ให้ทัศนะว่า โรงเรียนต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนออกมาเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงานกิจกรรมทางจริยธรรมทุกรูปแบบที่จัดขึ้นในโรงเรียน

การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า นโยบาย เป็นส่วนสำคัญที่ใช้กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ตรงสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ดังนั้นการดำเนินงานของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงต้องพยายามปฏิบัติให้เป็นไปในลักษณะสอดคล้อง เชื้อและสนับสนุนกันและกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้เกิดผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย มิเช่นนั้นการดำเนินงานจะไร้ประสิทธิภาพ ดังที่แผนพัฒนาจริยศึกษา ได้สรุปผลไว้ว่า การดำเนินการด้านการพัฒนาจริยศึกษาในระยะที่ผ่านมายังขาดนโยบายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ในอันที่จะให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือและปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้การเปลี่ยนนโยบายของรัฐหรือความมุ่งหมายของหลักสูตรไปสู่วัตถุประสงค์แต่ละระดับและกิจกรรมการปฏิบัติเกิดความหลากหลาย ไม่มีทิศทางที่แน่นอน มีลักษณะต่างคนต่างทำ เกิดการซ้ำซ้อน ค่าเป็นการอย่างไม่สม่ำเสมอ ขาดความสนใจและขาดการเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังและนอกจากนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่มีความสนใจในการดำเนินงานที่แน่นอนเป็นส่วนที่มีลักษณะประสานสัมพันธ์กัน ทำให้การพัฒนาในด้านนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2527 : 4)

การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนจึงควรกำหนดให้เป็นไปตามนัยดังกล่าว ลักษณะนี้ ชำเชื่อง วุฒิจันทร์ (2524 : 98) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ทุกวิชา ทุกกรณีครู อาจารย์ ผู้สอนทุกท่าน ต้องตระหนักถึงปรัชญาของสถานศึกษาและสอดคล้อง หรือส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน

นักศึกษา ในเวลาสอน เวลาเรียน ในทุกวิชา ทุกโอกาส และในหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 ก็ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการสอนจริยศึกษาไว้ว่า การสอนจริยศึกษา
แต่ละแผน เมื่อสอนเสร็จแล้วมิใช่จะจบสิ้นแค่นั้นการสอนจริยศึกษาเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง
ต้องสอนทุกเวลา ทุกโอกาส และ ทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งต้องสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ
และกลุ่มของตัวเอง (บรรณาธิการ. 2526 : 9)

โดยนัยนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในภาพรวมการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
จะต้องดำเนินการให้เป็นไปในรูปของกระบวนการ ประสานสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ
สิ่งทั้งปวงในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรทุกฝ่ายทุกคน สภาพแวดล้อม การเรียนการสอน
การจัดกิจกรรมนักเรียนและอื่น ๆ เหล่านี้ ต้องมีคุณลักษณะเป็นไปในแนวทางหรือนโยบาย
เดียวกัน คือเอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนเป็นสำคัญ อาจกล่าวเปรียบให้กระชับ
เข้าอีกว่า ทุกชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างในโรงเรียนต้องผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวคือ มุ่ง "สอน"
หรือ "ส่งเสริม" จริยธรรมแก่นักเรียนในส่วนประเด็นที่กล่าวนี้ หากพิจารณาโดยผิวเผิน
อาจทำให้เข้าใจไปว่า เป็นการดำเนินงานซ้ำซ้อนกัน ซึ่งเฉพาะกรณีนี้ หากพิจารณาถึงผลการ
ปฏิบัติแล้ว จะเห็นว่า การปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวข้างหาก ที่จะช่วยต่อยอดให้จริยธรรม
ซึมซาบสู่จิตใจของนักเรียน ได้ต่อเนื่องและมากที่สุด ทั้งที่ เบื้องต้น ภูมิตน
(2525 : 52) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องอบรมมนัสกันไปในที่ละน้อย
อย่างไรเวลา และต้องมีความต่อเนื่องจนฝังเข้าไปเองในตัวนักเรียน

ในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึง
ควรพิจารณาคำนี้ถึงปัจจัยประกอบโดยในที่นี้อาจพิจารณาได้จากงานวิจัยของ บุญยืน สุภาพ
วณิช สุวาร์ทน์ และสุเชษฐ มาเหรัมย์ (2524 : 35 - 38) ที่ได้รวบรวมความคิดเห็น
ในเรื่องปัญหาการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมประเภทการสอนจริยธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียน ครู อาจารย์ผู้สอน และนักเรียน ซึ่งความคิดเห็นส่วนใหญ่สอดคล้องเป็นแนวเดียวกัน
สรุปได้ดังนี้

1. ควรจัดอบรม ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาจริยธรรม
2. ครู อาจารย์ ผู้สอน ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง
3. ควรพิจารณาบรรจุ ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาจริยธรรมที่มีความถนัดใน

การสอนและมีคุณสมบัติเหมาะสม

4. ควรสอนวิชาจริยธรรม โดยให้มีการฝึกภาคปฏิบัติ
5. ควรจัดอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม
6. ควรจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา
7. ควรให้มีการยกย่อง ชมเชย ครู อาจารย์ ที่ประพฤติดีเป็นตัวอย่าง
8. ควรให้มีการประกวดมารยาทนักเรียน โดยมีรางวัลเป็นกำลังใจด้วย
9. ควรมีการสอนการฝึกวิชาจริยธรรมแทรกไว้ในทุกวิชา
10. ควรให้ครู อาจารย์ทุกคนเน้นเรื่องจริยธรรมในวิชาอื่น ๆ ด้วย
11. ควรจัดให้มีวิชาจริยธรรมลงในหลักสูตรทุกชั้น
12. ควรขอให้ครู อาจารย์ ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
13. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษาที่เกี่ยวกับวิชาจริยธรรม
14. ผู้สอนควรปรับปรุงการสอนให้ทันสมัย และหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ
15. ควรจัดทำเอกสาร หรือคู่มือประกอบบทเรียน
16. ควรเชิญวิทยากรในท้องถิ่น ผู้มีความชำนาญในเรื่องจริยธรรมของศาสนา

มาให้การอบรมแก่นักเรียน

17. ควรสอนหลักการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของศาสนา
18. ควรติดตามผลการสอน โดยเน้นการประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน
19. ควรจัดให้มีวิทยากรพิเศษมาบรรยายด้วย

เหล่านี้ ล้วนเป็นความคิดเห็นที่สะท้อนมาจากปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนโดยตรง ประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนควร

พิจารณาหาแนวทางแก้ไข โดยอาจนำมาประมวลเข้าด้วยกัน แล้วกำหนดเป็นนโยบาย ส่งเสริมจริยธรรมดังต่อไปนี้

1. ให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
2. ให้ครูกวักชวนนักเรียนทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
3. ให้ครูเวรประจำวันกล่าวชมรวมความประพฤตินักเรียนก่อนเข้าห้องเรียน
4. ให้ครูยกย่องหรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี
5. ให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อติดตามผลการเรียน

และความประพฤติ

6. เชิญผู้นำท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ข้อคิดหรือเป็นวิทยากรอบรม

นักเรียน

7. ให้ครูสังเกต ติดตามความประพฤตินักเรียนทั้งในและนอกเวลาเรียน
8. กำหนดระเบียบโรงเรียนว่าด้วยจรรยาบรรณนักเรียน
9. ให้ครู นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ร่วมกันวัดและ

ชุมชน

10. ให้นักเรียนเข้าร่วมช่วยเหลือ หรือบริการในงานการกุศลที่จัดขึ้นที่วัด
- นอกจากนี้ ก็ควรกำหนดคุณลักษณะในแนวนี้นี้ ให้ครอบคลุมไปถึงด้านการจิต

สภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานของ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นไปในรูปกระบวนการส่งเสริมจริยธรรมโดยแท้ ดังจะได้อธิบาย รายละเอียดแต่ละด้านเป็นลำดับไป

2. การจัดสภาพแวดล้อม

มนุษย์เรานั้นมีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็น "ร่างกาย" และ "จิตใจ" ทั้งสองส่วนนี้เป็นที่พึ่งแก่กันและอยู่ร่วมกันในนามของสิ่งที่เรียกกันทั่วไปว่า "ชีวิต" ในส่วนที่เป็นร่างกายนั้น มีความเป็นรูปธรรม แสดงพฤติกรรมให้เห็นได้ง่าย ส่วนจิตใจเป็นนามธรรม พิจารณาให้เห็นพฤติกรรมที่แท้จริงได้ยาก เพราะ "จิตมนุษย์นี้ไซ้ไร ยากแท้หยั่งถึง" ซึ่งจากคุณลักษณะดังกล่าวนี้เอง ทำให้นักปราชญ์ท่านจิกอันกับความสำเร็จของกายและใจไว้แล้วว่า "จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว"

โดยเหตุที่จริยธรรมเป็นเรื่องที่ของประสานสัมพันธ์กับจิตใจ ดังนั้น ในงานการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน จึงควรพยายาม "จัด" หรือดำเนินการให้สิ่งทั้งปวงในโรงเรียนที่เรียกว่า "สภาพแวดล้อม" ให้มีคุณลักษณะเอื้อต่อการดึงดูดจิตใจ เพื่อให้นักเรียนจะได้มีทัศนคติที่ดี และยอมรับคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมทาง ๆ เหล่านั้น ไปเป็นพฤติกรรมจริยธรรมของตนในที่สุด

ความประสงค์ในแนวทางดังกล่าวนี้ บรรจง ชูสกุลชาติ (2530 : 79) ได้กล่าวไว้แล้วว่า ขอให้สนใจเรื่องเสียเถิดว่า หลักจิตวิทยาในปัจจุบันนี้นั้น นักจิตวิทยาเชื่อกันว่า สิ่งแวดล้อมนั้นมีอิทธิพลกว่ากรรมพันธุ์มากนัก ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดของนักเรียน นักศึกษา คือ ครู อาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา ทอมาคือ บริเวณโรงเรียน วิชาลัย และศูนย์ปฎิวิชาชีพ ทอไปคือ เครื่องมือและอุปกรณ์ ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนทั้งหลายทั้งปวง รวมทั้งความคิด คำพูด การกระทำในสถานศึกษา เป็นสิ่งแวดล้อมที่ทรงอิทธิพลต่อนักเรียน นักศึกษา ทั้งปวงทั้งสิ้น จึงสร้างสรรค จงรักษา จงพัฒนาให้สิ่งทั้งสิน ทั้งปวงเหล่านั้นมีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างสรรคคุณภาพนักเรียน นักศึกษาควย

นอกจากนี้ สุปริชา นิธิวุโร (2528 : 57) ได้ให้ทัศนะเป็นแนวเดียวกันว่า อาคารเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังมีอิทธิพลต่อการหลอหลอมพฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยม สติปัญญา และสังคมของนักเรียนและครูอีกควย

จึงสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูลต่องานการส่งเสริมจริยธรรมนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดขอบข่ายในครอบคลุมไปถึงสิ่งทั้งปวงในโรงเรียน ได้แก่ อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประพฤติดิปฏิบัติของบุคลากรทุกฝ่ายทุกคนในโรงเรียน เพราะทั้งหลายเหล่านี้ คือสภาพแวดล้อมของนักเรียนที่ทางมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนไ้ทั้งสิ้น ดังที่ จรุง จัวนาน (2528 : 55) กล่าวว่า มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมจึงมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา ผลจากการปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์จะมีลักษณะอย่างไร ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่แบบแผนการศึกษา จริยศึกษา ได้สรุปเป็นข้อสังเกตไว้ว่า ในการพัฒนาจริยศึกษาของเด็กวัยประถมศึกษา สภาพแวดล้อมที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ได้แก่ ครู บุคลากร สื่อมวลชน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ทั้งนี้

เนื่องจากเด็กในวัยนี้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่จำกัดอยู่ในบ้านและในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมของครู ผู้ปกครอง และสื่อมวลชนที่เข้าไปสัมผัสกับตัวเด็ก จะเป็นองค์ประกอบที่หล่อหลอมให้เด็กแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจากเงื่อนไขที่ได้รับ อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาจริยศึกษาใน 2 ทิศทาง คือ ถ้าหากครู ผู้ปกครอง ตลอดจนสื่อมวลชน ได้เอาใจใส่ดูแลนักเรียน คอยควบคุมแนะนำให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ทำงานอยู่เป็นประจำอย่างคงเส้นคงวา เด็กก็จะยึดถือและปฏิบัติตาม จนเป็นนิสัยติดตัวตลอดไป แม้จะมีวัยสูงขึ้น และในขณะเดียวกัน ถ้าหากครู ผู้ปกครอง สื่อมวลชน และสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวแบบอื่น ๆ ไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมที่ตนแสดงออก อันจะเป็นผลต่อพฤติกรรมของตัวเด็กแล้ว พฤติกรรมที่แสดงออกเหล่านั้นก็อาจจะเป็นตัวหล่อหลอมให้เด็กประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาได้ เช่น การแสดงกิริยา วาจา ที่ก้าวร้าวรุนแรง ซึ่งเด็กจะยึดถือเป็นตัวอย่างและถือว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกได้ เพราะถือว่าผู้ใหญ่ทำได้เด็กก็น่าจะทำได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2527 : 11)

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

โรงเรียนเปรียบทั้งบ้านที่ 2 ที่นักเรียนจะต้องมาอาศัยคลุกคลีอยู่ด้วยเป็นเวลายาวนาน การดำเนินชีวิตของนักเรียนทุกคนที่โรงเรียนในแต่ละวันจะมีคำสอนของครู เป็นเครื่องกำกับให้ทำเนนอยู่ในลู่ของภูมิความรู้และความประพฤติ โดยเฉพาะในคำที่สอนให้เป็นภูมิความรู้และพฤติกรรมที่ดีนั้น กล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศทั้งปวงภายในบ้าน คือโรงเรียนนั้น ๆ ควรจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับคำสอนของครูด้วย เพื่อจะได้เกื้อหนุนให้นักเรียนเห็นจริงและเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตามคำสอนของครูมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับประเด็นนี้ กองแก้ว เจริญอักษร (2522 : 46 - 48) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมไว้ดังนี้

1. โรงเรียนตลอดจนบริเวณโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นคับแคบหรือกว้างขวางอย่างไรก็ตาม ให้สะอาด ความสะอาดจะเป็นศรีสง่าแก่โรงเรียน ควรประดับพิถีพิถันด้วยไม้ดอกไม้ใบ เพื่อจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เกื้อหนุนและจิตใจนักเรียน ให้รักโรงเรียนของตน อาณาบริเวณ โดยเฉพาะหน้าประตูโรงเรียน เสาธง หน้าห้องผู้บริหารโรงเรียน และห้องประชุม เป็นบริเวณที่มีความหมายต่อนักเรียนมาก

2. สถานที่ควรจัดให้คู่พิทักษ์ นำเอากรรมากรให้ เช่น สถานที่ประชุม ฐานพระพุทธรูป หรือที่ตั้งของบุคคลสำคัญในระดับต่าง ๆ ควรมีการเปลี่ยนแปลงเครื่องประดับ เปลี่ยนดอกไม้ หรือตกแต่งใหม่ใหญ่สง่ามาเกรงงามเสมอ เป็นต้น

3. จัดให้มีป้ายแสดงกิจกรรม คำขวัญทางศาสนา ป้ายแสดงปรัชญา คุณธรรมที่โรงเรียนยึดมั่น ทิศประกาศไว้ในห้องครัว หรือป้ายแจ้งข้อห้ามทางพุทธศาสนาของโรงเรียน ก็ควรเพิ่มป้ายคำขวัญ หรือกิจกรรมที่โรงเรียนต้องการเข้าไปด้วย เพื่อจะได้เป็นการสอนจริยธรรมผ่านทางสายตาของนักเรียน ทั้งจะทำให้นักเรียนรักการอ่านไปโดยปริยาย

4. ควรจัดให้มีกิจกรรมนักเรียน เช่น จัดให้มีกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา หรือที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น รายละเอียดของกิจกรรมในแนวกังกล่าว จะช่วยให้เด็กมีความซาบซึ้งถึงใจ มองเห็นคุณค่าของจริยธรรม วัฒนธรรมได้

5. การจัดงานประจำปีของโรงเรียน เช่น การให้นักเรียนร่วมกันแสดงละคร กิจกรรม หรือละครที่เน้นให้เห็นแบบอย่างของพระเอก นางเอก ผู้ร้าย การร่วมมือกันทำงานให้โรงเรียน ความใกล้ชิดระหว่างครู - นักเรียน การได้รับคำชมเชย การทำหนัด้วยความรัก รัก ฯลฯ เหล่านี้ เป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมที่ให้นักเรียนในการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นการสอนจริยธรรมผ่านทางประสบการณ์ที่จริง ๆ ซึ่งบางครั้งแม้แต่เรียนบทเรียนตามตำราไว้ก็อาจสอนไม่ได้ผลเท่าที่เป็นได้

6. แบบอย่างจากครู อาจารย์ในโรงเรียน เช่น การหักทลายให้กราบระหว่างครูใหญ่ - นักเรียน การไม่คุยกันในห้องประชุม การไม่แสดงอารมณ์เฉยใจใส่เด็ก การไม่กล่าวคำเสียศีลประชดประชันยามเมื่อเด็กทำผิด การหักทลายนักเรียน การให้ความเอาใจใส่แก่นักเรียน ฯลฯ เหล่านี้ เป็นช่องทางให้นักเรียนได้พบเห็นจริยธรรมจากการประพฤติปฏิบัติของตน จากครู อาจารย์ของเขาเอง

ยังมีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในทำนองอื่น ๆ อีกมาก จึงพอสรุปได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่งดงาม ที่ปรากฏแก่ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะเป็นการสอนจริยศึกษาแก่นักเรียนไปพร้อมกัน รวมทั้งกิจกรรมนักเรียนทางบ้านศิลา ญาติ พี่น้อง ก็เป็นแรงสำคัญด้วย

โดยที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า มนุษย์มีโครงสร้างจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ ร่างกาย กับจิตใจ ฉะนั้น ในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนก็ควร พยายามดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องเป็น 2 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อม ทาง (วัตถุ) กายภาพ และสภาพแวดล้อมทาง (จิตใจ) จิตภาพ ซึ่งพอจะจำแนกกล่าวได้ดังนี้

ก. การจัดสภาพแวดล้อมทาง (วัตถุ) กายภาพ

สภาพแวดล้อมทางวัตถุ หรือกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ให้การรับรู้ รับความรู้สึกได้ทันที กล่าวได้ว่าเป็นสภาพแวดล้อมพื้นฐานของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของ นักเรียนโดยตรง การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพนี้ ได้แก่

1. อาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียนทั่วไป มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย
2. จัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนา หรือคติพจน์ ในอาคารเรียน บริเวณโรงเรียน
3. จัดให้มีพระพุทธรูป หรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน
4. จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติ และผลงานของผู้นำหรือผู้ปกครองนักเรียน ในห้องที่ถือปฏิบัติคุณธรรมดีเด่น
5. จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น อาจกล่าวเป็นเชิงอุปมาได้ว่า ความสะอาดของบ้านเรือน สามารถสะท้อนให้เห็นจิตใจของผู้อยู่อาศัยได้เช่นใด สภาพแวดล้อมทางวัตถุก็จะมีผลต่อสภาพแวดล้อมทางจิตใจ ฉะนั้น

ข. การจัดสภาพแวดล้อมทาง (จิตใจ) จิตภาพ

สภาพแวดล้อมทางจิตใจ หรือจิตภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อจิตใจโดยตรง กล่าวคือ นักเรียนจะมีบุคลิกลักษณะ หรือทัศนคติต่อจริยธรรมอย่างไร ก็เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม ในส่วนนี้ซึ่งได้แก่

1. จัดให้มีห้องฝึกจริยศึกษาในโรงเรียน
2. จัดประกวดห้องเรียนบรรยาหัตถ์เด่น
3. จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อและประวัตินักเรียนที่มีความประพฤติดี

4. จัดโครงการสรรหานักเรียนที่มีความประพฤติ

5. จัดให้มีชุมนุมพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นต้น

กล่าวโดยรวมได้ว่า ในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุน จูงใจ ให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่ประสงค์ ทั้งที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้ให้ข้อเสนอแนะกรณีสภาพแวดล้อมกับจริยธรรมไว้ว่า วิทยาลัยควรจัดบริเวณใดบริเวณหนึ่งให้มีบรรยากาศเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่ให้ความรู้สึทางจริยธรรม เช่น มีศาลาที่พักอันร่มรื่นและสงบ บริเวณนั้นอาจเขียนข้อความ ทิวภาพ หรือรูปปั้น ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เกิดคุณงามความดี เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสสิ่งเหล่านั้น โดยไม่รู้ตัว จัดให้มีการในบริเวณดังกล่าว เพื่อให้บรรยากาศเป็นส่วนประกอบในการจูงใจให้ความดีงามเกิดขึ้นตามเข้าไปในจิตใจที่ละเอียดอ่อน นอกจากนี้บริเวณดังกล่าว อาจารย์ยังจะได้ใช้บริเวณดังกล่าวเฉพาะนี้เป็นสถานที่พิจารณาแก่นักศึกษาตามโอกาสด้วย (กรมการฝึกหัดครู. 2525 : 260)

3. การนิเทศการสอน

ในหมู่กระบวนการพัฒนาคน ที่ว่าด้วยงานการให้การศึกษานี้ กล่าวได้ว่า ครูหรือการสอนของครู เป็นเหตุสำคัญที่สุดที่จะทำให้การพัฒนามรรคผลตามวัตถุประสงค์ เฉพาะอย่างยิ่ง ในการชี้แนะหมายให้มีการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนด้วยแล้ว ครูหรือการปฏิบัติการสอนของครู ก็ยังมีฐานะเป็นเครื่องมือที่จะต้องได้รับการพิจารณา สร้างสรรค์ใหม่ประสิทธิภาพมากที่สุด และผู้พัฒนาที่พิจารณาประสิทธิภาพของครูโดยตรงก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งกระทำในรูปที่เรียกว่า "การนิเทศการสอน"

นิพนธ์ ไทยพนิช (2528 : 14) ได้ให้ความหมายการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการสอน ก็คือกระบวนการและความถี่รวมยอด เพื่อที่จะปรับปรุงการสอนของครูให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ให้สูงขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนเป็นสำคัญ

สำหรับคุณลักษณะของการนิเทศการสอนนั้น พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 207) กล่าวว่า การนิเทศการสอนไม่ใช่เรื่องการตรวจจับผิด แต่เป็นการที่ผู้นิเทศเข้าไปเพื่อช่วยเหลือแนะแนวให้เกิดการปรับปรุง หรือแก้ไขข้อบกพร่องให้หมดไป ขณะเดียวกันก็พยายามเสริมสร้างความสามารถในการสอนของครูให้สูงขึ้น ทั้งนี้ผู้นิเทศควรใช้วิธีสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอน

แน่ใจและไว้วางใจว่า ผู้นิเทศ คือผู้หวังดีที่จะร่วมมือกันทำงานให้บรรลุสู่เป้าหมายของโรงเรียนได้อย่างดีที่สุด

จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนคือ กระบวนการ เชิงมนุษยสัมพันธ์ของ ผู้บริหารโรงเรียนที่ดำเนินไปในลักษณะ ชี้แจง แนะนำ หรือกระตุ้นจูงใจให้ครูปรับปรุงการสอน ให้มีประสิทธิภาพ

ได้กล่าวไว้แล้วว่า การสอนของครู เป็นเครื่องมือสำคัญของการส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียน กล่าวคือ งานการส่งเสริมนี้จะประสบผลสำเร็จได้รับผลคุณสมบัตภาพทรงตามวัตถุประสงค์ หรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การสอนของครู เป็นสำคัญ ประเด็นดังกล่าวนี้จะสังเกตได้จากผลงาน การวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสอนคือธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเสนอปัญหาอุปสรรคที่เป็นผลจากการศึกษาสอดคล้องกับประการหนึ่งว่า ครูผู้สอนและวิธีการสอนของครู เป็นปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ การสอนคือธรรมไร้ประสิทธิภาพ ทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะตรงกันว่า ควรแก้ไขครูผู้สอนและวิธีการสอน ด้วยการให้การอบรม หรือการนิเทศการสอน งานวิจัยนั้น ๆ ได้แก่ งานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ (2512 : บทคัดย่อ) ได้สรุปย่อไว้ว่า ครูส่วนใหญ่ยังนิยมการสอนแบบบรรยาย ครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะได้มีการอบรมและนิเทศการสอนวิชาศีลธรรม เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมและ วิธีสอน ห่วงเนื่องเกี่ยวกับงานวิจัยของ รัตนา ฌม (2513 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่านักเรียน ส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนวิชาศีลธรรมเพราะครูผู้สอนดุและเข้มงวด และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรแก้ไขให้ครูผู้สอนเป็นประการสำคัญ ในการสอนครูผู้สอนควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาบ้างเพื่อให้บรรยากาศ การเรียนวิชาศีลธรรมน่าเรียนยิ่งขึ้น เป็นต้น

หากท่านแผนพัฒนาจริยศึกษา ก็ได้ประมวลสภาพปัญหาที่เนื่องมาจากตัวครูไว้ว่า จากผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากยังให้ความสนใจต่อการพัฒนาลักษณะนิสัยและจริยธรรมของเด็ก น้อยมาก มีครูที่จะแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญและเร่งด่วนกว่า เช่น การแก้ปัญหาทางการเรียน การสอน การคิดคำนวณ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) ทั้งสิ้น และพบประเด็นสำคัญว่า การที่ครูไม่สนใจในการพัฒนาลักษณะนิสัยและจริยธรรมนั้น มีสาเหตุ มาจากครูไม่ทราบวิธีการที่จะสอดคล้องหรือเพาะลักษณะนิสัยที่ทำงานที่ต้องการให้แก่เด็กตลอดจนครู ไม่ทราบว่า ลักษณะนิสัยและจริยธรรมที่พึงประสงค์ที่จะปลูกฝังให้เด็กนั้นมีอะไรบ้างที่เป็นจุดเน้น

และมีความสำคัญ นอกจากนั้นการกำหนดแนวทางและการจัดประสบการณ์ ด้านจริยธรรมให้แก่เด็ก
ยังไม่มีรูปแบบที่ที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2527 : 12)

จึงสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนเป็นทั้งหน้าที่และเครื่องมือสำคัญของผู้บริหาร โรงเรียน
ที่จะช่วยเป็นพลังผลักดัน ให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนดำเนินไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

อาจกล่าวได้ว่า ในงานการสอนของครูไม่ว่าวิชาใด ๆ มีหลักการพื้นฐานที่ครูควร
คำนึงไว้เสมอ คือต้องพยายามสอนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในวิชาหรือเนื้อเรื่องที่สอนได้ง่าย
และมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนจะได้เกิดความรู้ หัสนคติ หรือทักษะใดตรงตามจุดหมาย จริยธรรม
เป็นเรื่องที่สาระหนักอยู่ในด้านเป็นนามธรรมทั้งการที่จะเกิดความรู้ ความเข้าใจ จนถึงขั้นนั้นจนนำ
ไปโดยปฏิบัติเป็นลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของคนที่นั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบกระตุ้นหลายอย่าง
อาทิ การตั้งใจ ประสบการณ์ หัสนคติ ความมีศรัทธา ฯลฯ และอื่น ๆ เช่น การได้เห็นแบบอย่าง
ที่ดีจากครูหรือกลุ่มเพื่อน การได้เคยฝึกปฏิบัติจริง การได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง
เป็นต้น

ดังนั้น ในการสอนหรือการให้การอบรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม นักเรียนจึงมักเกิดความรู้
ความเข้าใจได้ยาก และหากต้องมาประสบกับการสอนที่ไร้ประสิทธิภาพของครูซ้ำแล้ว นักเรียน
ก็จะปราศจากความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และจุดนี้ก็จะเป็สาเหตุให้จริยธรรมเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ
ไร้ความสำคัญต่อการที่จะศึกษา การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนก็จะมีสภาพเป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่มี
ผลในภาคปฏิบัติไปในที่สุด

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดลักษณะดังกล่าว ผู้บริหาร โรงเรียนจึงควรได้ปฏิบัติการ
ในรูปของการนิเทศการสอน ซึ่งมีแนวดำเนินการเป็นหลักการกว้าง ๆ ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าว
เสนอแนะไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

พัสดี หันนาคินทร์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2521 : 45) กล่าวถึงหลักการสอน
จริยธรรมและค่านิยมไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ให้ครูเห็นถึงการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหา เพราะสิ่งที่ต้องการแท้จริงจากการสอน
ก็คือ การปฏิบัติจริยธรรมและค่านิยมนั้น ๆ มากกว่าความสามารถที่จะจดจำเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์
ต่าง ๆ ได้

ประเด็นนี้ ช่าง บัณฑิต (2513 : 125) ได้กล่าวไว้สอดคล้องว่า ผลจากการสอนจริยศึกษานั้น จำเป็นต้องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ทั้งในด้านความเข้าใจ หัตถ์คดีและพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เห็น ไม่ใช่จากการตอบคำถามในการสอบอย่างเดียว ทั้งนี้ เพราะเหตุนักเรียนที่สอบได้คะแนนดี ไม่จำเป็นต้องมีความประพฤติที่ดีด้วยเสมอไป

จากข้อนี้ จึงสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน ควรชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการสอนให้นักเรียนได้ตระหนักไว้เสมอว่า เป้าหมายการสอนและผลของการสอนที่แท้จริงอยู่ที่พฤติกรรม การปฏิบัติ ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. ในขณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันสอนหรืออบรมนักเรียนในทุกระดับชั้น

การที่บุคคลจะเกิดทักษะหรือความชำนาญในกิจการงานใด ๆ ได้จะต้องเป็นผู้ฝึกหัดกระทำกิจการนั้นบ่อย ๆ หรือต่อเนื่องกัน ฉะนั้น นักเรียนจะเป็นผู้มีจริยธรรมสมตามความปรารถนาได้ ก็ขึ้นอยู่กับการสอน หรือการอบรมของครูที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น การที่ผู้บริหารโรงเรียน จะขอความร่วมมือให้คณะครูร่วมกันสอนหรือให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนในทุกระดับชั้นนั้น จึงเป็นการนิเทศการสอนส่วนหนึ่งในลักษณะ "เน้นย้ำ" ที่เสมือน "ตึง" ให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความมั่นใจที่จะมั่นคงอยู่ในแนวทางของจริยธรรมเสมอ

แนวทางส่วนนี้ สดภาพ มาลีเวชพงศ์ (2517 : 105) ได้ให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกันว่า การสร้างและปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมนั้น มิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะของครู อาจารย์ ผู้สอนจริยศึกษาเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครู อาจารย์ ทุกคนที่จะต้องร่วมมือในการสั่งสอนอบรมด้วย ทั้งนี้จะได้เป็นการติดตามผลการสอน การอบรมควรวา นักเรียน นักศึกษา ปฏิบัติตามที่โรงเรียนมาหรือไม่

ผู้บริหารโรงเรียนนั้น มีหน้าที่คอยบังคับการเรื่ออยู่แล้ว การนิเทศการสอนในแนวทางกล่าวนี้ จึงเสมือนสั่งให้พายเรือทุกคน "จำเรือ" โดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งจะช่วยให้เรือแล่นสู่จุดหมาย คือ "จริยธรรม" ได้แนวแน่มากขึ้น ฉะนั้น

3. ให้ครูสอดแทรกการสอนหรือการอบรมจริยธรรมเข้าไปในทววิชา ทุกโอกาส

โดยทั่วไป ลักษณะการประพฤติ ปฏิบัติ หรือที่เรียกรวมกันที่ชื่อว่า จริยธรรมของมนุษย์นั้น จะแสดงออกมามีรูปของพฤติกรรมตามสถานการณ์ต่าง ๆ กล่าวโดยง่าย คือเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสในชีวิตประจำวัน ฉะนั้นการสอนหรือการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน ครูจึงควรกระทำทันที

ที่สถานการณเกิดขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา สถานที่ เพื่อครูจะได้ชี้แจงให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้โดยไม่รู้ตัว หรือไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมในถูกต้องเหมาะสมได้ทันที

แนวทางดังกล่าวนี้ เบญจลักษณ์ ภูษินาด (2526 : 52 - 53) กล่าวว่า การอบรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ควรกระทำไม่ทีละน้อยและไม่อาจจะทำให้เสร็จสิ้น เช่น การเรียนจบในกระบวนวิชาหนึ่ง หากแต่จริยธรรมเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไปทีละน้อยอย่างต่อเนื่อง และต้องพยายามสอดแทรกสอนจริยศึกษาหรือธรรมศึกษาเข้าไปบ่อย ๆ ตามความเหมาะสมในทุกโอกาส สิ่งเหล่านี้จะฝังอยู่ในตัวเด็กอย่างไม่รู้ตัว ซึ่งดีกว่าการที่เด็กสามารถท่องวิชาศีลธรรม จริยธรรมได้อย่างขึ้นใจสอพลออย่างดี แต่ไม่เข้าใจความประพฤติ การปฏิบัติแห่งตน

ส่วน ปุณิ พิชิตกุล (2528 : 112) กล่าวว่า การสอดแทรกจริยธรรมนั้น จะต้องปฏิบัติทั้งภายในโรงเรียน หรือในชั้นเรียนและภายนอกชั้นเรียน

นอกจากนี้ หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู. 2525 : 260) ได้เสนอแนะไว้ว่า กลวิธีเสริมสร้างและปลูกฝังจริยธรรม ครู อาจารย์ทุกคน ควรหาวิธีสอดแทรกจริยธรรมในชั่วโมงสอน โดยหยิบยกเรื่องราวทั้งดีและไม่ดีที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาชี้แจงแนะนำหรืออภิปรายในห้องเรียน แม้จะเป็นเวลาเล็กน้อย แต่ได้ปฏิบัติเป็นประจำก็เกิดคุณตามหาศาล

จึงสรุปได้ว่า การสอนหรือการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนในลักษณะที่ครูนำมาสอดแทรกในงานการสอนทุกวิชา ห้กระทำในทุกโอกาสที่เหมาะสมนั้น เป็นกลวิธีสำคัญที่จะทำให้จริยธรรม "ซึม" เข้าสู่จิตใจนักเรียน โดยที่นักเรียนอาจไม่รู้ตัว วิธีการดังกล่าวนี้ จึงมีคุณค่ายิ่งในทางที่จะทำให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญเป็นส่วนรวม

4. การประพฤติและปฏิบัติของครู ต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาแก่นักเรียน

กล่าวกันว่า ครู คือ "แม่พิมพ์ของชาติ" ซึ่งมีความหมายง่าย ๆ ว่า หากครูเป็นเจ้านิก นักเรียนก็เป็นเช่นนั้น ประเด็นนี้มีความสำคัญยิ่งในการสอนหรืออบรมจริยธรรมแก่นักเรียน กล่าวคือ ตัวครูเอง เมื่อสอนหรือให้การอบรมนักเรียนไปอย่างไร ก็ต้องประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องตามคำที่สอนหรือให้การอบรมไปแล้วนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างให้นักเรียนมีความศรัทธาที่จะ

ประเพณีปฏิบัติตามความมั่นใจ ดังที่ ช่าง บัณฑิต (2513 : 126) กล่าวว่า การสอน
จริยศึกษาในโรงเรียนนั้น มุ่งในการปรับปรุงตัวนักเรียนให้เข้าสู่เกณฑ์กลางที่สังคมต้องการ ไม่ว่า
ในด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม กิริยา มารยาท ฯลฯ เป็นการยกระดับจิตใจของนักเรียนให้สูงขึ้น อันจะมี
ผลต่อการสร้างเสริมทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกในการดำรงชีวิตประจำวัน โรงเรียนจะทำได้
สำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความหมาย และวิธีการเรียนการสอนที่
นำมาใช้ ทั้งสองสิ่งนี้ย่อมหมายถึงการประเพณี ปฏิบัติหรือจริยศึกษาของครูเองด้วย ถ้าครูที่นักเรียน
ศึกษา เพราะครูย่อมเป็นแบบอย่างและมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนเป็นอันมาก ดังนั้น
ถ้ามองในมุมกว้างก็อาจกล่าวได้ว่า การสอนจริยศึกษาในโรงเรียนนั้น นอกจากเพ่งเล็งยกระดับ
มาตรฐานจิตใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมนักเรียนแล้ว ยังเพ่งเล็งรวมถึงระดับมาตรฐานของครูด้วย

ประเด็นเกี่ยวกันนี้ นวลยง เสวตเวช (2500 : 95) ได้เสนอแนะว่า
โรงเรียนควรจัดให้โรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับวัย และ
ควรให้อ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนาเป็นหนังสือนอกเวลาควรสอนให้นักเรียนรู้ความหมายของ
คำสวดมนต์ไหว้พระ ที่นักเรียนกระทำอยู่ทุกวัน ควรมีการสอนหลักธรรมแก่นักเรียนทุกเช้าประมาณ
10 นาที หรืออาจให้โรงเรียนจัดเปลี่ยนกันเล่าตัวอย่างการกระทำความดีต่าง ๆ ที่นักเรียนได้พบเห็นมา
และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ จะต้องให้ครูทุกคนในโรงเรียนประพฤติกายเป็นตัวอย่างที่ดี จึงจะทำให้
การสอนในโรงเรียนประสบผลสำเร็จสมตามจุดประสงค์

ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำในโรงเรียน จึงควรโน้มน้าวให้คณะครูได้ร่วมกัน
ประเพณี ปฏิบัติกันในสัปดาห์ละครั้ง และกรอคำสอนของตน คือมุ่งแสวงหาความรู้ และ
ประพฤติกติ ปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่าง จูงใจนักเรียนให้รักความเป็นผู้มีจริยธรรมด้วยกัน

จากแนวทางการนิเทศการสอนที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวไว้เป็นหลักการกว้าง ๆ
ดังที่เสนอไว้ จึงอาจนำมาประมวลกล่าวเป็นหลักสำหรับการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรม
ได้ดังนี้

1. เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมไปกับการสอน
2. เสนอแนะให้ครูเน้นพิจารณาการประพฤติ ปฏิบัติ ของนักเรียนมากกว่า

การทบทวนคำถามข้อสอบ

3. เน้นให้ครูรักเด็ก อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด
4. เสนอแนะให้ครูนำเหตุการณ์ชีวิตประจำวันมาจำแนกให้เห็นคุณ-โทษ

ตามแนวศีลธรรม

5. จัดประชุมคณะครู เพื่อให้รวมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอบรม

ความประพฤตินักเรียน

6. เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกตนักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้งที่เขาสอน

7. เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในห้องที่ประพฤติ ปฏิบัติมาเป็นตัวอย่าง ประกอบการสอน

8. แนะนำให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีในโรงเรียนมาเป็นวิทยากร ประกอบการสอน

9. จัดหาหนังสือ เอกสาร เกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้คณะครูศึกษา

10. เสนอแนะให้ครูศึกษารูขีหลังความประพฤตินักเรียนทุกคนในชั้น

4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

แก่นแท้ของความเป็นผู้มีจริยธรรมนั้น อยู่ที่การประพฤติ ปฏิบัติ การสอนหรือ การส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนนั้น โรงเรียนจึงควรต้องพยายามดำเนินการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ด้วยการฝึกปฏิบัติร่วมกันเป็นสำคัญ ซึ่งเรียกว่า "การจัดกิจกรรมนักเรียน"

พระพุทธศาสนายกของว่า การปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมเป็นการกระทำที่ให้คุณค่า สูงสุดกว่าการกระทำอื่นใด เพราะเหตุเมื่อผู้ใดประพฤติ ปฏิบัติ ผู้นั้นก็ได้อะไรเป็นพลเมืองดี และผลจากการเป็นพลเมืองดีนั้นเอง ก็จะก่อให้เกิดคุณค่าพร้อมกันถึง 2 ประการ คือ ชีวิตผู้ปฏิบัติเอง เป็นสุข และสังคมที่แวดล้อมอยู่ก็สงบ จึงกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้มีพฤติกรรม การปฏิบัติสัมพันธ์พร้อมกันไปกับภาคทฤษฎีนั้น สมควรที่ผู้บริหารโรงเรียนจะได้เน้นดำเนินการเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะความล้มเหลวด้านการสอนจริยศึกษานั้น มักพบปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาศีลธรรม และปัญหาคูครูสอนหย่อนการสอนภาคปฏิบัติ คือฝึกพฤติกรรมผู้เรียนน้อยเกินไป (ทองแก้ว เจริญอักษร. 2522 : 50) เกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมนักเรียน แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520

ได้กำหนดไว้ว่า รัฐพึงสนับสนุนกิจกรรมเยาวชนและจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อวัฒนธรรมไทย บัณฑิต ร่วมมือกันสร้างรักษาและป้องกันสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (แผนการศึกษาแห่งชาติ. 2520 : 21)

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ. 2521 : 22 - 25) ได้กำหนด กิจกรรมนักเรียนไว้ทั้งหมด 10 ประเภท ซึ่งในจำนวนดังกล่าวนี้ จัดเป็นกิจกรรมที่สมควรช่วย เกี่ยวข้องกับงานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนโดยตรงรวม 3 ประเภท ได้แก่

1. กิจกรรมลูกเสือหรืออนุชาชนหรือเนตรนารีหรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

ฉะนั้น การจัดกิจกรรมนักเรียนในพื้นที่ จึงหมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ทั้งในและนอกโรงเรียน ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในด้านการปลูกฝัง พัฒนาบุคลิกลักษณะนิสัยนักเรียน ในห้องจากควบหลักของความรู้และความประพฤติควบคู่กัน

ในการจัดกิจกรรมนักเรียนให้ได้รับผลประโยชน์ตามที่หลักการดังกล่าว มีข้อควรคำนึงว่า คณะครู นักเรียน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมมือ เอาใจใส่ต่อการดำเนินงานให้พร้อมเพรียงเป็นหนึ่งเดียวกันเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร โรงเรียนควรต้องให้ความสนใจจากกับทิศทางผล เพื่อให้งานการจัดกิจกรรมนักเรียนปราศจากปัญหาอุปสรรค และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า การสอนจริยศึกษาเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง สอดคล้องแทรก ครอบคลุม ทุกโอกาส และทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งควรสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ และกลุ่ม ของตัวเอง (กองบรรณาธิการ. 2526 : 9) ลักษณะในส่วนนี้ ทำให้เห็นแนวปฏิบัติเพิ่มเติมได้ อีกว่าในวงกว้างออกไป ไม่ว่าแนววิชาใด เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย หรือ ทางประเทศ พลศึกษา ศิลปปฏิบัติ แนวการทำงานและอาชีพ ฯลฯ ก็เกี่ยวข้องกับจริยศึกษาได้ โดยอาศัยการฝึกปฏิบัติงาน แม้ลักษณะเนื้อหาวิชาเหล่านั้นไม่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมของความเป็นคนดี โดยตรงก็จริง แต่กิจกรรมการเรียนการสอนสามารถปลูกฝังแนวคิดและฝึกปฏิบัติพฤติกรรมทาง จริยธรรมได้โดยอ้อมเช่นเดียวกัน (กองแก้ว เจริญอักษร. 2522 : 41)

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รวมปฏิบัตินอกจากจะเป็นการให้การเรียนรู้

ด้านวิชาการเป็นปกติแล้ว โรงเรียนยังได้โอกาสและช่องทางที่จะสอนหรือแทรกการอบรมด้านจริยธรรมให้แก่ นักเรียนได้อย่างเหมาะสม

จึงสรุปความสำคัญได้ว่า การจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นกระบวนการให้การศึกษาที่โรงเรียนสามารถเน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมแห่งความเป็นผู้มีจริยธรรมได้แท้จริง

การจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

กล่าวได้ว่า ในภาคปฏิบัติของการจัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้คำนึงถึงหลักในการจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่ง มนัส รัตนติลล ๗ กุฎี (จินดา สิทธิฤทธิ. 2523 : 18) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่จัด ควรมีสภาพเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อม
2. ปฏิบัติสม่ำเสมอ
3. คณะครูและบุคลากรนักเรียนควรร่วมมือกัน
4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือปรึกษาหารือกัน เพื่อจะได้ช่วยกันแก้ปัญหา

อุปสรรค

5. ควรมีการยกย่อง ส่งเสริม ชมเชย หรือให้รางวัลความกล้าไปด้วย
- พร้อมกันนี้ ผู้บริหารโรงเรียนก็ควรกำหนดแผนในการดำเนินงานให้เป็นขั้นตอน มีข้อมูลประกอบชัดเจน ครอบคลุม รวมทั้งได้ประสานสัมพันธ์ ประสานงานไว้ให้ทั่วถึง ทั่วถึง เหล่านี้ เพื่อการปฏิบัติจะได้ดำเนินไปโดยราบรื่น และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

สำหรับแนวทางการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น ละออง กาญจนะวิธ (ม.ป.ป. : 110) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมทางศาสนาภายในโรงเรียนตามโอกาสเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา
2. ให้นักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีระเบียบและสวดบทสวดทางศาสนาในกิจวัตรประจำวัน ตามที่แต่ละโรงเรียนจะจัดให้เหมาะสม เช่น ให้สวดมนต์สัปดาห์ละครั้ง ฟังอภิปรายธรรม และพานักเรียนไปวัดบ้างตามโอกาส

3. จัดแข่งขันการตอบปัญหาที่นักเรียนต้องอ่านหนังสือที่โรงเรียนกำหนดไว้จึงจะตอบได้ เช่น หนังสือนิทานชาดก ประวัติพุทธสาวก เป็นต้น

4. ประกาศยกย่องนักเรียนที่ประพฤติดีไปปรากฏในที่ประชุม

5. ให้คะแนนความประพฤติเป็นเครื่องวัดในการปิดอบรมจริยศึกษาในโรงเรียน

ส่วน ชาลี สัทธ (2507 : 64) ได้กล่าวถึง กิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ว่า วิชาลูกเสือและอนุภาชาด ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกเด็กให้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์นั้น ควรได้รับการส่งเสริมและจัดให้เด็กได้เรียนในชั้นประถมศึกษาด้วย การที่เด็กได้มีโอกาสแต่งเครื่องแบบลูกเสือและอนุภาชาดเป็นครั้งคราวก็เป็นเครื่องจูงใจให้อยากทำดี บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและผู้อื่นตลอดจนเป็นเครื่องเตือนให้ระลึกในหน้าที่ของตน

สถาพร มาลีเวชพงศ์ (2517 : 105) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า สถานศึกษาควรจัดให้มีกิจกรรมภาคปฏิบัติตามโอกาสที่จะทำได้ เช่น ทักษะการกรู้น หอดักน้ำป่า ฟังเทศน์ หรือทำบุญในโอกาสต่าง ๆ โดยให้นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติเอง ครู อาจารย์ เป็นเพียงที่ปรึกษา เช่นเดียวกับที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2525 : 260) ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรจัดให้มีการเลือกสรรนักศึกษาที่มีบรรยาชาติ โดยประพฤติดี มีอุปนิสัยดีงาม จำนวนหนึ่งขึ้นเป็นประจำทุกปี แล้วยกย่องให้ปรากฏแก่นักศึกษา และบุคคลทั่วไป

นอกจากนี้ กองบรรณาธิการ ประชาศึกษา (2526 : 8) ได้ให้ทัศนะว่า โรงเรียนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความดี และนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนหลาย ๆ อย่าง จากทุกเวลา ทุกโอกาส ได้แก่ ส่งเสริมการประกวดแข่งขัน การปฏิบัติของนักเรียนในเรื่องของความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ซื่อ อ่อน การทำงานกลุ่ม และบรรยาการต่าง ๆ โดยการให้คะแนนหรือรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน วิธีการเหล่านี้จะทำให้นักเรียนได้พบเห็น แต่สิ่งที่เป็นตัวอย่างสำหรับนำไปคิดแล้วตัดสินใจ นำไปปฏิบัติในสิ่งที่ตนทำต่อไป

ในทำนองเดียวกัน สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177) ก็ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจ น้ำใจและศีลธรรม อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ
2. กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม

3. กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา

4. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การอยู่ค่ายพักแรม

ส่วนแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมนั้นโรงเรียนอาจดำเนินการ
ได้ดังนี้

1. พานักเรียนออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น พาไปเวียนเทียน ชมวัด
ทุ่งเทศน์ หรือแนะนำศึกษาสถานที่สำคัญ เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมศาสนาในโรงเรียน เช่น เชิญวิทยากรมาบรรยายธรรมะ
จัดให้มีการทำบุญตักบาตรในโรงเรียน นิมนต์พระมาเทศน์ การหล่อเทียนพรรษา เป็นต้น

3. กิจกรรมที่ควรปฏิบัติสม่ำเสมอ ได้แก่ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การให้
การอบรมศีลธรรม ตลอดจนการให้คำแนะนำที่ควรปฏิบัติ เป็นต้น

จากแนวทางต่าง ๆ เหล่านี้ อาจนำมาประมวลจัดเป็นกิจกรรมนักเรียนเพื่อส่งเสริม
จริยธรรมในโรงเรียน เช่น

1. จัดโครงการมอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลแก่นักเรียนที่ประพฤติดี
2. นำนักเรียนไปทำบุญตักบาตรหรือเวียนเทียนที่วัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน
3. จัดประกวดเจ้านิทานธรรมะหรือนิทานชาดก
4. จัดการแสดงนักเรียน โดยเน้นเนื้อเรื่องเป็นคติธรรม
5. นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ด้วยงานวิจัยที่ว่าด้วยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ยังมีได้
มีผู้ศึกษาไว้โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยที่มีขอบข่ายเกี่ยวข้องกับใกล้เคียงกัน ดังนี้

งานวิจัยของ พรพรรณ วัชรภักย์ (2504 : 42 - 45) ได้ศึกษาเรื่อง การจัด
กิจกรรมในการสอนวิชาศีลธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อสำรวจว่า ครูผู้สอนได้ใช้อุปกรณ์
และกิจกรรมอย่างไรบ้างในการสอน โดยใช้วิธีการสังเกตการเรียนการสอนในโรงเรียน 5 แห่ง

ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์การสอน ยังมีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ครูไม่หวัดที่จะให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ครูไม่ทราบวิธีการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน เป็นต้น

งานวิจัยที่ได้อธิบายสรุปสอดคล้องกันว่า การนิเทศการสอน เป็นวิธีการสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ งานวิจัยนั้น ๆ ได้แก่ งานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ (2513 : บทคัดย่อ) สมพร จารุณี (2514 : บทคัดย่อ) และ ทระเลขา ทูลารักษ์ (2517 : บทคัดย่อ) ซึ่งต่างได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและวิทยาลัยครู ตามลำดับ โดยวิธีสอบถามจากครูและนักเรียน ผลการศึกษาระบุตรงกันว่าครูส่วนใหญ่ของการได้รับการอบรมหรือการนิเทศการสอนทั้งใดให้ขอเสนอแนะว่า ผู้ที่ของเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ พ่อ แม่ ครู ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งทุกฝ่ายควรจะได้ร่วมมือสนับสนุนกัน

ในส่วนที่เน้นให้ทุกฝ่ายร่วมมือสนับสนุนกันนี้ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมของ สมพร จารุณี (2514 : บทคัดย่อ) ปราณี วิฑูรวานิชย์ (2515 : บทคัดย่อ) ได้ให้ขอเสนอแนะไว้ตรงกันว่า ครูทุกคนในโรงเรียนควรให้ความร่วมมือด้วยการร่วมกันอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่นักเรียนในทุกโอกาสที่กระทำได้

สิ่งแวกล้อม จักเป็นตัวแปรสำคัญอีกส่วนหนึ่งต่องานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน งานวิจัยของ จอน เพชรรัตน์ (2511 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ประมวลผลการศึกษาไว้ว่า ความรู้ในทางศีลธรรมของนักเรียนได้มาจากบ้าน โรงเรียน และสิ่งแวกล้อม

กรณีดังกล่าวนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 8 กรมสามัญศึกษา (2523 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องสภาพการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยได้ให้ข้อสรุปเป็นภาพรวมไว้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สำรวจพื้นฐานเดิมทางจริยธรรมของนักเรียน เจตคติของนักเรียนส่วนใหญ่แสดงให้เห็นความไม่ชอบในแนวทางจริยธรรม แต่พฤติกรรมอันเป็นผลมาจากการอบรมในโรงเรียนยังไม่สอดคล้องกัน โรงเรียนมีโครงการประเภทการจัดสิ่งแวกล้อมภายในบริเวณโรงเรียนน้อยกว่าโครงการประเภทให้การอบรมและจัดกิจกรรม ครูทุกคน

ยอมรับภาระในการอบรมนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่แนวทางการอบรมยังไม่เหมือนกับการสอนสอกลแทรกจิตรกรรมในวิชาต่าง ๆ มีน้อยมาก ครูใช้การบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ในการอบรมมีความเวลาเฉพาะการวัดผล การประเมินผล ส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความจำ ใช้การสังเกตในการประเมินผลตามจุดมุ่งหมายของโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น แต่ครูก็ติดตามผล ประเมินผลได้ไม่ทั่วถึง

นอกจากนี้งานวิจัยของ จีรพันธุ์ พิทักษ์ (2524 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาเรื่องจิตรกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนานาชาติสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ โดยวิธีสอบถามจากนักเรียน ได้ให้ข้อยืนยันว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มีจิตรกรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

สำหรับตัวผู้บริหาร หรืออีกนัยหนึ่ง บทบาท พฤติกรรมของผู้บริหารนั้น จัดเป็นตัวแปรสำคัญยิ่งของงานส่งเสริมจิตรกรรมในโรงเรียน งานวิจัยของ จินดา อาจินสมาจาร (2523 : บทคัดย่อ) เรื่อง ปัญหาการสอนจิตรกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสองในเขตการศึกษา 2 โคกหมี่พญาสำคัญ คือผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญแก่งานจิตรศึกษา จึงไม่สนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งไม่มีการแนะนำ นิเทศ ติดตามผลแก่ครูที่สอนจิตรศึกษา

เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวนี้ ปุณ^{ประทุม} คงเกิดผล (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษานโยบายและปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทราท ในการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมจิตรกรรมแก่นักเรียน โดยสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียน ผลการศึกษาพบปัญหา อุปสรรค ที่เนื่องมาจากผู้บริหารเรียงตามลำดับมาก-น้อย 3 ประการ คือ (1) ยังไม่เข้าใจระเบียบงานการใช้หลักสูตร (2) ยังขาดหลักเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลการเรียนการสอนงานจิตรกรรม และ (3) ยังไม่เข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เรก (Reid. 1965 : 22 - 24) ได้วิจัย เรื่อง ศิลปกรรมและการพัฒนาจิต : "สอนกันหรือไม่ ?" งานวิจัยนี้ มุ่งหมายจะสำรวจทัศนคติของครู เกี่ยวกับการสอนศิลปกรรมในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความคิดเห็นว่า ศิลปกรรมจรรยาควรจะเน้น

ให้สอนในห้องเรียน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาอาทิโก
ควยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน 105 คน เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่า ครูทุกคนควรสอนศีลธรรมจรรยาเพื่อยกระดับ
จิตใจให้สูงขึ้น การสอนศีลธรรมจรรยาควรจะได้เน้นในห้องเรียน แม้ครูในหมวดวิชาต่าง ๆ ก็ควร
จะแทรกการสอนศีลธรรมจรรยาไว้ในวิชาที่ตนสอนด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ใน
การสอนมาก เห็นว่า ศีลธรรม มีความจำเป็นที่จะต้องสอนในห้องเรียน ส่วนครูที่มีประสบการณ์น้อย
ไม่เห็นด้วยกับการจัดสอนศีลธรรมในห้องเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งกล่าว จะสังเกตได้ว่า การสอนศีลธรรมจรรยา
ในโรงเรียนหรืออีกนัยหนึ่ง การปลูกฝังส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนนั้น แม้จะเป็นการศึกษาจาก
สถานศึกษาที่มีตัวแปรแตกต่างกัน แต่ปัญหาอุปสรรคที่ค้นพบ ก็ล้วนสรุปได้ว่าอยู่ในขอบข่ายเดียวกัน
ได้แก่ วิธีการสอน การจัดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อม การให้การฝึกอบรมหรือแนะนำพิเศษ
การร่วมมือของครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ซึ่งปัญหาอุปสรรคเหล่านี้ ล้วนเป็นภาระหน้าที่ที่ผู้บริหาร
โรงเรียนจะต้องเข้ารับเป็นฐานะ "จัดการ" แก้ไขโดยตรง

การจักใหม่การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนในต่าง ๆ จึงเป็นกลวิธีสำคัญของ
ผู้บริหารโรงเรียนที่จะใช้แก้ปัญหาอุปสรรคนั้น ๆ ได้ เสมือน "หนามยอก กอเอาหนามบ่ง" จึง
ปัดหนามได้ ฉะนั้น

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจริยธรรม
ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละท่านแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. เลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนทั้งหมด 4,546 คน จำแนกเป็น

1. ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 428 คน /
2. ครู จำนวน 4,118 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจำนวนทั้งหมด 552 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แบ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาออกเป็นอำเภอ ได้จำนวนอำเภอรวมทั้งหมด 16 อำเภอ
2. สุ่มโรงเรียนจากแต่ละอำเภอโดยใช้เกณฑ์กำหนดสัดส่วนของโรงเรียนและมัธยมศึกษา (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 428 โรงเรียน

จะได้จำนวนโรงเรียนรวม 201 โรงเรียน

3. จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในข้อ 2 ใช้จำนวนผู้บริหารเท่ากับจำนวนโรงเรียนที่สุ่มได้ จะได้อิกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 201 คน

4. สุ่มครูในโรงเรียนโดยสุ่มจากแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ในข้อ 2 โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ตามเกณฑ์กำหนดสัดส่วนของเกรซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) ได้จำนวนครูทั้งสิ้น 351 คน รายละเอียดการสุ่มครูมีดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	อำเภอ	โรงเรียน		ผู้บริหารโรงเรียน		ครู	
		ประชากร	ตัวอย่าง	ประชากร	ตัวอย่าง	ประชากร	ตัวอย่าง
1	พระนครศรีอยุธยา	33	15	33	15	487	41
2	ท่าเรือ	27	13	27	13	240	21
3	นครหลวง	22	10	22	10	218	19
4	บางซ้าย	17	8	17	8	142	12
5	บางไทร	34	16	34	16	274	23
6	บางบาล	27	13	27	13	242	21
7	บางปะหัน	33	15	33	15	259	22
8	บางปะอิน	34	16	34	16	374	32
9	บ้านแพรก	8	4	8	4	70	6
10	ผักไห่	21	10	21	10	269	23
11	ภาชี	26	12	26	12	214	18
12	มหาราช	22	10	22	10	198	17

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	อำเภอ	โรงเรียน		ผู้บริหารโรงเรียน		ครู	
		ประชากร	ตัวอย่าง	ประชากร	ตัวอย่าง	ประชากร	ตัวอย่าง
13	ลำพำหวอง	27	13	27	13	221	18
14	วังน้อย	30	14	30	14	306	26
15	เสนา	36	17	36	17	361	31
16	อุทัย	31	15	31	15	243	21
	รวม	428	201	428	201	4,118	351

12 ๗ 17.3

16 → 545 → 98 + 1 × 4 50

12.1

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 1 42 ๑-๑๖

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตัวอย่าง

(๑๐) ๒๐.๒

ข้าพเจ้ามีตำแหน่งเป็น

๒๐.๒

☐ ผู้บริหารโรงเรียน

☐ ครู

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
ของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)
แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย การจักษภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน
และการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านละ 12 ข้อ รวม 48 ข้อ

ตัวอย่าง

ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ก. <u>การกำหนดนโยบาย</u> ให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน					
2	ให้ครูยกย่องหรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มี ความประพฤติดี					

ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ ผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ข. <u>การจัดสภาพแวดล้อม</u> 1 กว้างขวาง สะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน 2 ให้ครูประจำชั้นทุกชั้น สนับสนุนนักเรียนที่มีความประพฤติดีเป็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าห้องเรียน ค. <u>การนิเทศการสอน</u> 1 เสนอแนะให้ครูศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความประพฤติของนักเรียนทุกคนในชั้น 2 เสนอแนะให้ครู เน้นพิจารณาการประพฤติดีของนักเรียนมากกว่าการทอมนักเรียนข้อสอบ ง. <u>การจัดกิจกรรมนักเรียน</u> 1 จัดโครงการมอบประกาศเกียรติบัตรหรือรางวัลแก่นักเรียนประพฤติดี 2 จัดการแสดงนักเรียน โดยเน้นเนื้อเรื่องให้เป็นกิจกรรม					

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ตอบได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริม
จริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

ตัวอย่าง

1. การกำหนดนโยบาย

ปัญหา

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

2. การจัดสภาพแวดล้อม

ปัญหา

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

3. การเปิดเผยการสอน

ปัญหา

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

ปัญหา

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาขอบข่ายงานการส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน จากหนังสือ บทความ และงานวิจัยที่มีสาระเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
2. สร้างแบบสอบถามให้มีเนื้อหาครอบคลุม งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ
 - 2.1 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า จำแนกเป็นคำถามการกำหนดนโยบาย การจักษภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านละ 12 ข้อ
 - 2.2 แบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ประกอบด้วย

นายนิเทศ สุนทรพิทักษ์ ผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ และ
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

นายสนอง สงเคราะห์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายทองลวน กล้าทองกุล ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ว่าที่ร้อยตรีสมศักดิ์ บุญเวทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนประจักษ์ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปปรึกษาประธานา
และกรรมการที่ปรึกษาการจัดทำปฏิญาณตนแล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับผู้บริหารโรงเรียน และครู ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดขุขันธ์ รวม 100 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน 30 คน ครู 70 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูง และ 25% ของกลุ่มต่ำ แล้วทดสอบค่า t (t -test) ซึ่งปรากฏว่า แบบสอบถามแต่ละข้อมีค่า t สูงกว่า 1.75 ทุกข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่า ความเชื่อมั่น 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หนองคายหรือผู้ช่วยฯ เพื่อขอความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ขออนุญาตนำตัวจากสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อขอความร่วมมือให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม
3. ขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ทำหนังสือถึง ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูตอบ แบบสอบถามพร้อมส่งคืนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ แต่ละแห่งด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา 545 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.73

การจัดกระทำข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนและครู
2. คัดเลือกเอาเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ปฏิบัติมาก	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติน้อย	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ (Mean) แล้วหาค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละด้าน โดยใช้หลักเกณฑ์ค่าความถี่ (Opinionnaire) ซึ่งปรับปรุงจากแนวคิดของ ประทีป จ่าปาไทย (2530 : 29 - 30) เป็น 3 ระดับดังนี้
 - คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.49 การปฏิบัติหรือการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 การปฏิบัติหรือการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 5.00 การปฏิบัติหรือการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก
2. หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามแต่ละกลุ่มตัวอย่างและงานแต่ละด้าน
3. เปรียบเทียบความถี่ของข้อมูลโดยใช้ t-test
4. นำข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนที่ 3 ที่เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ มาประมวลสรุปผล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 หาค่าเฉลี่ย ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

(Ferguson. 1976 : 47)

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร

$$s = \sqrt{\frac{N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2}{N(N-1)}} \quad (\text{Ferguson. 1976 : 47})$$

เมื่อ s แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

ΣX^2 แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\Sigma X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. หากอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดย
ใช้สูตร (ฉนวน สายยศ. และอังคณา สายยศ. 2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ

$\bar{X}_H, \bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำตามลำดับ

s_H^2, s_L^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำตามลำดับ

n_H, n_L แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำตามลำดับ

3. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า
 หังฉับ โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ใช้สูตร (ล้วน สายยศ
 และอังคณา สายยศ. 2528 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือที่จะวัด

s_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

4. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม
 ตามสมมุติฐานใช้สถิติ t-test ใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.
 2528 : 86)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution

$\bar{X}_1$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\bar{X}_2$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

s_1^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มตัวอย่างที่ 1

s_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มตัวอย่างที่ 2

n_1 แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างที่ 1

n_2 แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างที่ 2

Degree of Freedom จำนวนได้จาก

$$df = \frac{(S_1^2/n_1 + S_2^2/n_2)^2}{\frac{(S_1^2/n_1)^2}{n_1 - 1} + \frac{(S_2^2/n_2)^2}{n_2 - 1}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจตรงกัน จึงได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนหรือครู โรงเรียนประถมศึกษา
 SD แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 t แทน ค่าสถิติใช้ใน t-distribution

③

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู โรงเรียนประถมศึกษา โดยจะวิเคราะห์เป็นรายข้อและรายค่าน รวมทั้งหมด 4 ค่าน คือ การกำหนดนโยบาย การจักษภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครู โรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนทั้ง 4 ค่าน คือ การกำหนดนโยบาย การจักษภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน

ตอนที่ 3 ประมวล สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อใช้ประกอบการอภิปรายผลรายละเอียดซึ่งต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 ด้าน รายละเอียดมีดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1	การกำหนดนโยบาย	3.9830	.490	3.9226	.557
2	การจัดสภาพแวดล้อม	3.4983	.625	3.4150	.690
3	การนิเทศการสอน	3.8748	.553	3.7690	.688
4	การจัดกิจกรรมนักเรียน	3.1480	.688	3.1325	.742
	รวมเฉลี่ย	3.6260	.535	3.5598	.607

จากตาราง 2 ค่าคะแนนเฉลี่ยของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ค่าความคิดเห็นที่กำหนดไว้พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายด้าน จะพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย และการนิเทศการสอน ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น อยู่ในระดับปานกลาง และจากค่าคะแนนเฉลี่ย

รายงานที่ปรากฏคือได้ว่า การกำหนดนโยบาย เป็นด้านที่ได้รับการส่งเสริมสูงกว่าทุกด้าน โดยมี ด้านการนิเทศการสอน การจิตสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมนักเรียน ได้รับการส่งเสริมเป็น อันดับรอง ๆ ลงไปตามลำดับ

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน ตามความคิดเห็นของครู เมื่อเทียบกับเกณฑ์ค่าความคิดเห็นที่กำหนดไว้ พบว่า อยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านการกำหนดนโยบาย และ การนิเทศการสอน ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ส่วนด้านการจิตสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรม นักเรียน ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง และจากค่าคะแนนเฉลี่ยรายด้านดังกล่าวทำให้พบว่า การกำหนดนโยบาย เป็นด้านที่ได้รับการส่งเสริมสูงกว่าทุกด้าน โดยมีด้านการนิเทศการสอน การจัด สภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมนักเรียน ได้รับการส่งเสริมเป็นอันดับรอง ๆ ลงไปตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน
ในด้านการกำหนดนโยบาย ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา
จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อ	การกำหนดนโยบาย	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1	ให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน	4.4826	.592	4.4103	.661
2	ให้ครูกวาดขันนักเรียนทั้งด้านความรู้และความประพฤติ	4.5224	.548	4.4103	.695

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	การกำหนดนโยบาย	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
3	ให้นักเรียนเข้าประชุมเพื่อรับการอบรม ความประพฤติและสวดมนต์ ไหว้พระ ประจำทุกสัปดาห์	4.4726	.749	4.3647	.820
4	ให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน ในชั้นเพื่อติดตามผลการเรียนและ ความประพฤติ	3.0498	.887	3.0171	.938
5	ให้ครูเวรประจำวันกล่าวอบรม ความประพฤตินักเรียนก่อนเข้าห้องเรียน	4.3781	.690	4.4245	.725
6	ให้ครูยกย่องหรือมอบรางวัลแก่นักเรียน ที่มีความประพฤติดี	3.8507	.823	3.8091	.892
7	เชิญผู้นำท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ ข้อคิด หรือเป็นวิทยากรอบรมนักเรียน	2.8159	.985	2.8063	.766
8	ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวอบรมความประพฤติ นักเรียนในห้องประชุมประจำสัปดาห์	3.9652	.868	3.7778	1.007
9	ให้ครูสังเกต ติดตามความประพฤติ นักเรียนทั้งในและนอกเวลาเรียน	4.0149	.724	3.9886	.807
10	กำหนดระเบียบโรงเรียนว่าด้วยจรรยา มารยานักเรียน	4.0348	.771	3.9630	.808

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	การกำหนดนโยบาย	ผู้บริหารโรงเรียน		ครู	
		N = 201		N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
11	ให้ครู นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา				
	วัฒนธรรมร่วมกับวัด และชุมชน	4.2090	.725	4.2023	.779
12	ให้นักเรียนเข้าร่วมช่วยเหลือ หรือบริการ				
	ในงานการกุศลที่จัดขึ้นที่วัด เช่น งานทอดกฐิน				
	งานทำบุญเจียงพระ เป็นต้น	4.0000	.806	3.8974	.923
	รวมเฉลี่ย	3.9830	.490	3.9226	.557

จากตาราง 3 เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการกำหนดนโยบาย จำแนกเป็นรายข้อตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า อยู่ในระดับมากค่อนข้างสูงแทบทุกข้อ อาทิ ให้ครูกวักขันต์นักเรียน ห้างด้านความรู้และความประพฤติ ให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ให้นักเรียนเข้าประชุมเพื่อรับการอบรมความประพฤติและสวดมนต์ ไหว้พระประจำทุกสัปดาห์ ให้ครูเวรประจำวัน กล่าวอบรมความประพฤตินักเรียนก่อนเข้าห้องเรียน ให้ครู นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ร่วมกับวัดและชุมชน เป็นต้น ยกเว้นแต่ในข้อที่กำหนดไว้ว่า ให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อติดตามผลการเรียนและความประพฤติ และเชิญผู้นำท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรม มาร่วมในข้อคิด หรือเป็นวิทยากรอบรมนักเรียนเท่านั้น ที่ศึกษาพบว่า ใ้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน
 ในคํานํากําหนดนโยบาย จําแนกเป็นรายข้อตามความคิดเห็นของครู เมื่อเทียบกับเกณฑ์แล้วพบว่า
 อยู่ในระดับมากแทบทุกข้อ เช่น เกี่ยวกับการความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน กล่าวคือ ข้อที่ไ้รับ
 การส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ ให้ครูเวรประจำวันกล่าวอบรมความประพฤตินักเรียนก่อนเข้า
 ห้องเรียน ให้ครูประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ให้ครูกวักชวนนักเรียนทั้งคํานความรูและ
 ความประพฤติให้นักเรียนเข้าประชุมเพื่อรับการอบรมความประพฤติและสวดมนต์ ไ้หัวพระประจำ
 ทุกสัปดาห์ ให้ครู นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ร่วมกับวัดและชุมชน ฯลฯ
 ยกเว้นการให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อติดตามผลการเรียนและความประพฤติ
 และเชิญผู้ปกครองมาเพื่อปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ข้อคิดหรือเป็นวิทยากรอบรมนักเรียน สองประการ
 เหล่านี้ที่ไ้ศึกษาพบว่า ไ้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง

ตาราง 4 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

ในคํานํากําหนดนโยบาย จําแนกเป็นรายข้อตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา

ข้อ	การจักษภาพแวดล้อม	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1	กวักชวนความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณ โรงเรียน	4.5771	.543	4.3818	.707
2	จัดโครงการสรรหานักเรียนมีความประพฤติ ในทุกชั้นเรียน	3.6219	.898	3.4188	.958

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	การจัดสภาพแวดล้อม	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
3	จัดให้มีห้องฝึกจริยศึกษาในโรงเรียน	3.0647	1.171	3.0085	1.220
4	จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี	3.0100	1.025	2.9373	1.086
5	จัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนา และคติสอนใจในห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน	3.5970	.950	3.9583	.966
6	จัดให้มีพระพุทธรูป หรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน	4.3731	.711	4.3875	.762
7	จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	4.1194	.846	4.0171	1.011
8	จัดประกวดห้องเรียน มรรยาทดีเด่น	3.3234	1.000	3.2735	1.090
9	จัดโครงการประกาศข่าว "คนดีวันนี้"	2.8806	1.032	2.7094	1.018
10	จัดให้มีชุมนุมจริยธรรมศึกษาในโรงเรียน	2.5373	1.086	2.5470	1.105
11	ให้ครูประจำชั้นทุกชั้น สนับสนุนนักเรียนที่มีความประพฤติดีเป็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าห้องเรียน	4.0199	.842	3.9715	.900
12	จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติ และผลงานของผู้นำหรือผู้ปกครองนักเรียนในห้องต้นที่มอบปฏิบัติคุณธรรมดีเด่น	2.8557	1.168	2.7293	1.107
	รวมเฉลี่ย	3.4983	.625	3.4150	.690

จากตาราง 4 จากค่าคะแนนเฉลี่ยของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมจำแนกเป็นรายชื่อตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเมื่อนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดพบว่า ข้อที่ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อต่อไปนี้

กวาดชั้นความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน จัดให้มีพระพุทธรูปหรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้ครูประจำชั้นทุกชั้นสนับสนุนนักเรียนที่มีความประพฤติเป็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าห้องเรียน จัดโครงการสรรหานักเรียน มีความประพฤติดีในทุกชั้นเรียน และจัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนา และคติพจน์ในห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน ส่วนข้ออื่นนอกจากที่กล่าวนี้ อาทิ จัดประกวดห้องเรียน มรรยาทดีเด่น จัดให้มีห้องฝึกจริยศึกษาในโรงเรียน จัดให้มีป้ายแสดงรายนามนักเรียนที่มีความประพฤติดี ฯลฯ ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อม จำแนกเป็นรายชื่อ ตามความคิดเห็นของครู เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดว่า ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ จัดให้มีพระพุทธรูป หรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน กวาดชั้นความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้ครูประจำชั้นทุกชั้นสนับสนุนนักเรียนที่มีความประพฤติเป็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าห้องเรียน จัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนาและคติพจน์ในห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน ส่วนข้ออื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนี้ เช่น จัดโครงการสรรหานักเรียนมีความประพฤติดีในทุกชั้นเรียน จัดประกวดห้องเรียนมรรยาทดีเด่น จัดให้มีห้องฝึกจริยศึกษาในโรงเรียน ฯลฯ ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง

ตาราง 5 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในด้าน
การนิเทศการสอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา จำแนก
เป็นรายข้อ

ข้อ	การนิเทศการสอน	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1	เสนอแนะให้ครูศึกษานิสัยและความประพฤติ นักเรียนทุกคนในชั้น	3.6766	.781	3.5983	.945
2	เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียน พร้อมไปกับการสอน	4.2488	.698	4.2507	.778
3	เสนอแนะให้ครูเน้นพิจารณาการประพฤติของ นักเรียนมากกว่าการตอบคำถามข้อสอบ	4.0348	.688	3.8832	.842
4	เน้นให้ครูสังเกตข้อบกพร่องนักเรียนทันทีที่เห็นว่า นักเรียนประพฤติผิด	4.4378	.630	4.3732	.745
5	เสนอแนะให้ครูนำเหตุการณ์ชีวิตประจำวันมา จำแนกให้เห็นคุณ-โทษตามแนวศีลธรรม	3.9502	.753	3.8262	.914
6	เสนอแนะให้ครูนำกรณีตัวอย่างพร้อมคำอธิบาย เชิงศีลธรรมมาเป็นสื่อและกิจกรรมการสอน	3.8109	.744	3.6695	.865
7	จัดทำหนังสือ เอกสารเกี่ยวกับการอบรม ความประพฤตินักเรียนให้แก่ครูศึกษา	3.6219	.810	3.4558	.940
8	จัดประชุมคณะครูเพื่อหารือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับวิธีการอบรมความประพฤตินักเรียน	3.8607	.825	3.8006	.959

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	การนิเทศการสอน	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
9	เสนอแนะให้ครู เอาใจใส่ สังเกตนักเรียน ทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้ง ที่เขาสอน	4.2687	.684	4.1311	.872
10	เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในห้องที่ประพฤติ ปฏิบัติ มาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน	3.3632	1.016	3.2877	.983
11	แนะนำให้ครูให้นักเรียนที่มีความประพฤติดีใน โรงเรียนมาเป็นวิทยากรประกอบการสอน	3.2189	.970	3.0627	.987
12	เสนอแนะให้ครูฝึกให้นักเรียนกระทำสมาธิ ก่อนเรียน	4.0050	.903	3.8889	1.081
	รวมเฉลี่ย	3.8748	.553	3.7690	.688

จากตาราง 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร
โรงเรียนด้านการนิเทศการสอน จำแนกเป็นรายข้อ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน
เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดพบว่า อยู่ในระดับมากค่อนข้างสูงเกือบทุกข้อ โดยเฉพาะ เน้นให้ครูฝึกเตือน
อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกตนักเรียนทั้ง
การแต่งกาย คำพูดและมารยาททุกครั้งที่เขาสอน เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียน
พร้อมไปกับการสอน เสนอแนะให้ครูเน้นพิจารณาการประพฤตินักเรียนมากกว่าการตอบคำถาม

ข้อสอบ เสนอแนะให้ครูฝึกให้นักเรียนกระทำสมาธิก่อนเรียน เป็นต้น ข้อที่ได้รับการส่งเสริมใน
ระดับปานกลางมี 2 ประการ คือ เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในท้องถิ่นที่ประพฤติกฎีมาเป็นตัวอย่าง
ประกอบการสอน และแนะนำให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติในโรงเรียนมาเป็นวิทยากรประกอบการ
การสอน

สำหรับคำแนะนำเฉื่อยของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนใน
ด้านการนิเทศการสอน จำแนกเป็นรายข้อ ตามความคิดเห็นของครูนั้น เมื่อเทียบกับเกณฑ์พบว่า
อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ เน้นให้ครูฝึกเตือน
อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมไป
กับการสอน เสนอแนะให้ครู เอาใจใส่สังเกตนักเรียนทั้งการแต่งกายคำพูดและมารยาททุกครั้ง
ที่เข้าสอน เสนอแนะให้ครูฝึกให้นักเรียนกระทำสมาธิก่อนเรียน เสนอแนะให้ครูเน้นพิจารณา
การประพฤตินักเรียนมากกว่าการตอบคำถามข้อสอบ เป็นต้น ส่วนข้อที่ได้รับการส่งเสริมใน
ระดับปานกลาง มี 3 ประการ คือ จัดหาหนังสือเอกสารเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียน
ให้คณะครูศึกษา เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในท้องถิ่นที่ประพฤติกฎีมาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน
และแนะนำให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติในโรงเรียนมาเป็นวิทยากรประกอบการสอน

ตาราง 6 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อ	การจัดกิจกรรมนักเรียน	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1	จัดโครงการมอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลแก่นักเรียนประพฤติดี	3.1791	1.126	3.2336	1.117
2	นำนักเรียนไปทำบุญตักบาตรหรือเวียนเทียนทั่ววัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน	4.0498	.829	3.9658	.928
3	จัดประกวดเล่านิทานธรรมะหรือนิทานชาดก	2.8756	.954	2.7664	1.043
4	จัดประกวดคำขวัญ บทกลอน เวียงความ ที่เกี่ยวกับวันสำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา วันแม่ เป็นต้น	3.2935	.888	3.2934	1.035
5	จัดการแสดงนักเรียน โดยเน้นเนื้อเรื่องให้เป็นศีลธรรม	3.0149	.951	2.8889	1.043
6	จัดงานวันแม่ โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมทวย	3.3682	1.193	3.4986	1.240
7	นำนักเรียนไปทำพิธีแสดงตนเป็นพุทธนามกะที่วัด	3.1244	1.153	3.1823	1.242
8	นำนักเรียนไปทัศนศึกษาที่วัดหรือแหล่งวัฒนธรรม	3.0647	1.025	3.0342	1.082
9	จัดแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับธรรมะและวัฒนธรรม	2.7960	.971	2.7123	1.002

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	การกิจกรรมนักเรียน	ผู้บริหารโรงเรียน N = 201		ครู N = 351	
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
10	นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน	3.2637	.998	3.2593	1.095
11	นำนักเรียนไปร่วมกันทำความสะอาดโบสถ์ ศาลาการเปรียญ หรือบริเวณวัด ในโอกาส วันสำคัญทางศาสนา	3.9254	.943	3.8120	1.033
12	จัดให้ทีมงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน	1.8209	1.108	1.9430	1.143
	รวมเฉลี่ย	3.1480	.688	3.1325	.742

จากตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของ
ผู้บริหารโรงเรียน ในด้านการกิจกรรมนักเรียน จำแนกเป็นรายข้อ ตามความถี่เห็น
ของผู้บริหารโรงเรียน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดแล้วพบว่า มีอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับมาก ปานกลาง
และน้อย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ นำนักเรียน
ไปทำบุญตักบาตรหรือเวียนเทียนที่วัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน และนำนักเรียนไปร่วมกันทำความ
สะอาดโบสถ์ ศาลาการเปรียญหรือบริเวณวัดในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา ข้อที่ได้รับการ
ส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดงานวันแม่โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมถวาย จักรพรรดิ
คำขวัญ บทกลอน เรียงความ ที่เกี่ยวกับวันสำคัญ นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน
จัดโครงการมอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลแก่นักเรียนประพฤติดี นำนักเรียนไปทำพิธีแสดงตน
เป็นพุทธศาสนิก徒 ฐา และข้อที่ศึกษาพบว่าได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย คือ จัดให้
งานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

สำหรับคำแนะนำเฉียบของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน
 ในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน จำแนกเป็นรายชื่อ ตามความคิดเห็นของครู เมื่อเทียบกับเกณฑ์
 พบว่า มีอยู่ 3 ระดับ กล่าวคือ ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ นำนักเรียนไปทำบุญ
 ทักบาตรหรือเวียนเทียนทั่ววัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน และนำนักเรียนไปร่วมกันทำความสะอาด
 โบสถ์ ศาลาการเปรียญหรือบริเวณวัดในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา ส่วนข้อที่ได้รับการส่งเสริม
 ในระดับปานกลาง ซึ่งพบเป็นส่วนใหญ่ในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนนี้ ได้แก่ จัดงานวันแม่ โดย
 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมด้วย จัดประกวดคำขวัญ บทกลอน เรื่องความที่เกี่ยวกับวันสำคัญ
 นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน จัดโครงการมอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัล
 แก่นักเรียนประพฤติดี นำนักเรียนไปทำพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะที่วัด เป็นต้น และข้อที่ศึกษา
 พบว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย คือ จัดให้ทีมงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูโรงเรียนประถมศึกษา
 ที่มคอการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ท่าน คือ การกำหนดนโยบาย
 การจัดสภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน

ตาราง 7 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนกับครู โรงเรียนประถมศึกษา
 ที่ให้การส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน

เปรียบเทียบความพึงพอใจ	N	$\bar{X}$	SD	t
1. <u>ด้านการกำหนดนโยบาย</u> ผู้บริหารโรงเรียน	201	3.9830	.490	1.32
ครู	351	3.9226	.557	
2. <u>ด้านการจัดสภาพแวดล้อม</u> ผู้บริหารโรงเรียน	201	3.4983	.625	1.45
ครู	351	3.4150	.690	
3. <u>ด้านการนิเทศการสอน</u> ผู้บริหารโรงเรียน	201	3.8748	.553	1.98*
ครู	351	3.7690	.688	
4. <u>ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน</u> ผู้บริหารโรงเรียน	201	3.1480	.688	0.25
ครู	351	3.1325	.742	

* $t (.05, 491) = 1.96$

จากตาราง 7 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่ให้การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ผลการวิเคราะห์แต่ละด้าน มีดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบาย จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูในท่านนี้ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูในท่านนี้ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน

3. ด้านการนิเทศการสอน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูในท่านนี้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่ให้การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับที่สูงกว่า ความคิดเห็นของครู ผลการทดสอบสอดคล้องกับสมมุติฐาน

4. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูในท่านนี้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน

ตอนที่ 3 ประมวลสรุปข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

จากแบบสอบถามปลายเปิด ที่กลุ่มตัวอย่างตอบมา จำนวน 242 ฉบับ แบ่งเป็นของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 91 ฉบับ และครู จำนวน 151 ฉบับ เมื่อนำมาประมวล สรุปแล้ว พบประเด็นที่ควรพิจารณาประกอบ คือ ผู้บริหารโรงเรียนได้กล่าวถึงปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะ สรุปโดยรวมแต่ละด้าน มีดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบาย ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ ทั้งการกำหนดนโยบายที่มีทิศทางการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนให้ควบคู่กับความวิชาการและควรติดตามผลการปฏิบัติให้ต่อเนื่อง

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ครูบางส่วนยังไม่เป็นตัวอย่างที่ดีพอแก่นักเรียน สภาพของโรงเรียนบางแห่งก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดสภาพแวดล้อม เช่น ห้องเรียนไม่พอกับจำนวนนักเรียน ขาดแคลนงบประมาณดำเนินการ ทั้งชุมชนใกล้เคียงก็ประกอบอาชีพมากมาย อาทิ คั้นสุรา เช่นการพนัน ฯลฯ โรงเรียนจึงควรพัฒนาจริยธรรมครูรวมทั้งเผยแพร่จริยธรรมสู่ชุมชนด้วย โดยเน้นอบรมความประพฤติ นักเรียนให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนเป็นสำคัญ

3. ด้านการนิเทศการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีเวลาเพื่อการนิเทศการสอนได้ไม่เต็มที่ ทั้งการประพฤติ ปฏิบัติยังไม่เป็นที่พึงพอใจเชื่อถือแก่ครู ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรใส่ใจให้ความสนใจ เอาใจใส่ต่องานการนิเทศการสอนให้มาก เฉพาะอย่างยิ่งควรจะได้ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ครูด้วย

4. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนมีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรมาก การจัดกิจกรรมนักเรียนก็ต้องใช้เวลานานเกรงจะสอนไม่ทันตามที่หลักสูตร กำหนด และการจัดกิจกรรมมักขาดความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียนจึงควรจัดประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนงานหรือปฏิทินการปฏิบัติงานไว้เสียแต่ก่อนมีการศึกษา และควรจะได้ประสานงาน ให้วัดและบ้านเขามาเป็นพยานหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มาก

ส่วนครูได้กล่าวถึง ปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะ สรุปรวมแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบาย ผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้กำหนดนโยบายไว้ในเชิงชัด และไม่มีการติดตามผลงาน ทำให้ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง การกำหนดนโยบายส่งเสริม จริยธรรม ควรจะได้รับการกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน โดยผู้บริหารโรงเรียนและ คณะครูร่วมกันกำหนดและรับผิดชอบร่วมกัน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม สภาพของโรงเรียนบางแห่งคับแคบ เช่น ห้องเรียนไม่พอเพียงกับจำนวนนักเรียน เป็นต้น สภาพแวดล้อมในห้องเรียนแหล่งอบายมุข เช่น เล่นการพนัน คั้นสุรา ฯลฯ ทำให้สวนทางกับการให้การศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนจึงควรประสานสัมพันธ์

กับชุมชนจัดกิจกรรมผู้นำหมู่บ้าน เพื่อให้เห็นความสำคัญในการที่จะต้องร่วมมือกับโรงเรียน โดยเฉพาะ
ผู้บริหาร โรงเรียนและครูควรจะได้ปฏิบัติตนงอกเว้นจากอบาณมุข เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน
และชุมชน

3. ด้านการนิเทศการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจมาก ไม่ค่อยมีเวลาเพื่อการนิเทศ
การสอนและการติดตามผล หังไม่ได้ใกล้ชิดกับนักเรียนเพราะมักถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน นอกจากนี้
การให้การอบรมนักเรียนของครู ไม่ค่อยสอดคล้องประสานกัน ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรแบ่งเวลา
เพื่อนิเทศการสอนและควรมีชั่วโมงสอนนักเรียนด้วย รวมทั้งควรจะได้ประชุม ทาถง ประสาน
ความคิดของคณะครูให้เป็นแนวเดียวกัน

4. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมตามหลักสูตรซึ่งมุ่งด้าน
วิชาการมาก กิจกรรมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมจัดไตน้อย และมักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจาก
ผู้ปกครองนักเรียนเท่าที่ควร หังครูบางส่วนก็ยังขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม ดังนั้น ในการจัด
กิจกรรมนักเรียน โรงเรียนจึงควรจะได้ปรึกษาขอความคิดเห็นประสานงานจากครูทุกฝ่ายทุกคน
รวมทั้งชี้แจง ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ประการสำคัญการจัดกิจกรรมนักเรียน ควรจะ
ได้กระทำอย่างต่อเนื่องและมีการติดตาม ประเมินผลอยู่เสมอ

บทที่ 5

สรุป ขัณฑ์รายชด และขอเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามความนึกเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 ด้าน คือ กำหนดนโยบาย การจัดทำภาพแนวคชณ การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความนึกเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูโรงเรียนประถมศึกษาต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้านทั้งกล่าว

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ กระทำกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มจากประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 16 อำเภอ รวมทั้งหมด 4,546 คน กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 201 คน ครู 351 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 552 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียนและครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสาธุการ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 100 คน เพื่อทดสอบหาความน่าเชื่อถือ รวชขอ และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ผลการทดสอบหาความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.96 แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ตามข้อมูลส่วนตัวเป็นแบบสอบถามให้ผู้ตอบเลือกตอบ (Check List) เพื่อทราบสภาพการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย การจักษภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน รวมเป็นคำถามทั้งหมด 48 ข้อ

ตอนที่ 3 ตามปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด รวม 4 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่ต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย การจักษภาพแวดล้อม การนิเทศการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยจัดจำแนกค่าสถิติพื้นฐานออกเป็นรายข้อ รายด้าน รวมทุกด้านโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วนำค่าสถิติที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ค่าความคิดเห็นที่ปรับปรุงจากแนวคิดของ ประทีป จ่าปาไทย (2530 : 29 - 30) คือ

- 1.00 - 2.49 เห็นว่า มีการส่งเสริม น้อย
- 2.50 - 3.49 เห็นว่า มีการส่งเสริม ปานกลาง
- 3.50 - 5.00 เห็นว่า มีการส่งเสริม มาก

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่ต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเป็นรายด้าน โดยใช้ t-test

3. ประมวลข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนที่ 3 มาประกอบการสรุปผล

สรุปผลการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ตาม
ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 กำน
สรุปผลได้ดังนี้

1. วิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละด้าน
และเทียบกับเกณฑ์ โดยรวมทั้ง 4 กำน พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ต่างมีความคิดเห็น
สอดคล้องกันว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 กำน
อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก 2 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย
การนิเทศการสอน ส่วนการจัดสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมนักเรียน ได้รับการส่งเสริมใน
ระดับปานกลาง ทั้งมีความคิดเห็นร่วมกันอีกว่า การกำหนดนโยบาย เป็นด้านที่ได้รับการส่งเสริม
สูงกว่าทุกด้าน โดยมีด้านการนิเทศการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมนักเรียน
อยู่ในอันดับรอง ๆ ลงไปตามลำดับ

2. วิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในด้านการกำหนด
นโยบาย จำแนกเป็นรายข้อ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู จากการวิเคราะห์เป็น
รายข้อในคำนนี้พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมใน
โรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการกำหนดนโยบายนี้ ได้รับการส่งเสริมสูงกว่าทุกด้าน และ
มีการส่งเสริมมา ใน 2 ระดับ คือ ระดับมากและระดับปานกลาง ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก
มีเป็นส่วนใหญ่เกือบทุกข้อ เว้นแต่ข้อที่กำหนดค่าให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น
เพื่อติดตามผลการเรียนและความประพฤติ และเชิญผู้นำท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ข้อคิด
หรือเป็นวิทยากรอบรมนักเรียนเท่านั้นที่พบว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง

3. วิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัด
สภาพแวดล้อม จำแนกเป็นรายข้อ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า มีการส่งเสริมมา

อยู่ 2 ระดับ คือ ระดับมากและระดับปานกลาง ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ กวักขันความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน จัดให้มีพระพุทธรูปหรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้ครูประจำชั้นทุกชั้นสนับสนุนนักเรียนที่มีความประพฤติดีเป็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าห้องเรียน จัดโครงการสรรหานักเรียนมีความประพฤติดีในทุกชั้นเรียน และจัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนา และคติพจน์ในห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน ส่วนข้ออื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนี้ ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง

สำหรับการวิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อม จำแนกเป็นรายชื่อ ตามความคิดเห็นของครูนั้นพบว่า มีการส่งเสริมอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับมากและระดับปานกลาง ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ ข้อต่อไปนี้ จัดให้มีพระพุทธรูปหรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน กวักขันความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน จัดนิทรรศการแสดงความสำคัญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้ครูประจำชั้นทุกชั้นสนับสนุนนักเรียนที่มีความประพฤติดีเป็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าห้องเรียน และจัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนาและคติพจน์ในห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน ส่วนข้ออื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนี้ ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง

4. วิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในด้านการนิเทศการสอน จำแนกเป็นรายชื่อตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า การส่งเสริมมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับมากและระดับปานกลาง ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมากมีเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ เน้นให้ครูรักเด็ก อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกต นักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้งที่เขาสอน เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมไปกับการสอน เสนอแนะให้ครูเน้นพิจารณาการประพฤติของนักเรียนมากกว่าการตอบคำถามข้อสอบ เสนอแนะให้ครูฝึกให้นักเรียนกระทำสมาธิก่อนเรียน ฯลฯ

ส่วนข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ไคแก่ เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในห้องที่ประพฤติปฏิบัติมาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน และแนะนำให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีในโรงเรียนมาเป็นวิทยากรประกอบการสอน

สำหรับการวิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการนิเทศการสอน จำแนกเป็นรายชื่อ ตามความคิดเห็นของครูนั้น พบว่า การส่งเสริม มีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับมากและปานกลาง โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับมาก อาทิ ข้อที่กำหนดว่า เน้นให้ครูรักเด็ก ชอบนักเรียนทั้งที่เห็นว่านักเรียนประพฤติดี เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมไปกับการสอน เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกต นักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้งที่เขาสอน เสนอแนะให้ครูฝึกให้นักเรียนกระทำสมาธิก่อนเรียน เป็นต้น ส่วนข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ไคแก่ จัดหาหนังสือเอกสารเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้คณะครูศึกษา เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในห้องที่ประพฤติปฏิบัติมาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน และแนะนำให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีในโรงเรียนมาเป็นวิทยากรประกอบการสอน

5. วิเคราะห์การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน จำแนกเป็นรายชื่อ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู จากการวิเคราะห์เป็นรายชื่อดังนี้ พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู มีความคิดเห็นเป็นแนวเดียวกันว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน มีอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งเห็นร่วมกันว่า ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ไคแก่ขอต่อไปนี้ นำนักเรียนไปทำบุญตักบาตร หรือเวียนเทียนทั่ววัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน นำนักเรียนไปร่วมกันทำความสะอาดโบสถ์ ศาลาการเปรียญ หรือบริเวณวัดในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา ส่วนข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ไคแก่ จัดงานวันแม่โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมด้วย จัดประกวดคำขวัญ บทกลอน เวียงความ ที่เกี่ยวกับวันสำคัญ นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน

จัดโครงการมอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลแก่นักเรียนประพฤติดี นำนักเรียนไปทำพิธี
แสดงคนเป็นพุทธมามกะที่วัด ฯลฯ ข้อที่ศึกษาพบว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อยมีประการ
เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

6. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูโรงเรียน
ประถมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน
ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละด้าน
ปรากฏผลดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร
โรงเรียนในด้านการกำหนดนโยบายตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครู พบว่า
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร
โรงเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครู พบว่า
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร
โรงเรียนในด้านการให้คำปรึกษาหารือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครู พบว่า
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มี
ต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับที่สูงกว่าความคิดเห็น
ของครู

6.4 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร
โรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครู พบว่า
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. จากการประมวลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารโรงเรียน
และครูที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน พบข้อสังเกต
สำคัญว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูต่างมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในแต่ละด้าน
สอดคล้องกัน กล่าวคือ ในด้านกำหนดนโยบาย มักไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติให้ต่อเนื่อง และ

ขาดการติดตามผล ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ผู้บริหารโรงเรียนและครูบางส่วนยังไม่เป็น
ตัวอย่างที่ดีพอสำหรับนักเรียน ด้านการนิเทศการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีการนิเทศมาก ทำให้
ปฏิบัติงานการนิเทศการสอนได้ไม่เต็มที่ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนมีกิจกรรม
การเรียนการสอน ตามหลักสูตรมาก และการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมใน
โรงเรียนก็ยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร
โรงเรียนในด้านการกำหนดนโยบาย ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีค่าคะแนน
เฉลี่ยอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ในระดับมากและสูงกว่าทุกด้าน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ในการให้
การศึกษาโดย เฉพาะในส่วนของการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนนั้น กล่าวได้ว่าได้รับการเน้น
ให้กำหนดเป็นแนวนโยบายไว้ด้วยเสมอ อาทิ ในระดับรัฐบาลจะกำหนดได้ว่า จะส่งเสริม
ศีลธรรม จริยธรรม และวินัยของคนในชาติเป็นพิเศษ (ประสิทธิ์ ศรีสมุทร. 2531 : 8-9)
ในระดับกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการก็กำหนดรองรับกันลงมาแล้ว จะสนับสนุนและส่งเสริม
กระบวนการเรียนการสอนและการฝึกอบรม ให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม
ของศาสนาและค่านิยมอันดีงาม (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2530 : 10) เมื่อเป็นเช่นนี้ ใน
ระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ก็ต้องกำหนดนโยบายหรือแผนงานการส่งเสริมจริยศึกษา
ในโรงเรียนให้สอดคล้องกันต่อไปอีก ประกอบกับสังคมไทยยัง เกร่งเกร็กในเรื่องความประพฤติ
ของครูว่า จะต้องเป็นที่เคารพ เชื่อถือ และเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ตลอดจนคนทั่วไปได้
เฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนนั้น นอกจากจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำแบบอย่างในโรงเรียน
แล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่ประสานสัมพันธ์เสมือน เป็นบุคคลระดับผู้นำของชุมชนด้วย ผู้บริหารโรงเรียน
จึงระมัดระวังด้านความประพฤติของตน เพื่อจะได้รับความศรัทธา เชื่อถือ จากสังคมให้ยืนยาว

ไปได้ ลักษณะดังกล่าวนี้จึง เป็นส่วนหนึ่ง ที่มีผลทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนต้องกำหนดนโยบายให้สอดคล้องตามเหตุปัจจัยที่กล่าวข้างต้นด้วย

นอกจากนี้ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนของกลุ่ม ประสพการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัย ก็ได้กำหนดให้โรงเรียนต้องสอนจริยศึกษาแก่นักเรียน ในทุกระดับชั้น ทั้งนี้แผนพัฒนาการศึกษาได้ระบุไว้ว่า การจัดจริยศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะ ที่พึงามของบุคคล เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของพลเมือง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2527 : 3) ประเด็นนี้ จึง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครูต้องถือปฏิบัติจนนโยบาย ในโรงเรียนด้วย จากเหตุปัจจัยดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ทางานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน ของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการกำหนดนโยบายอยู่ในระดั้มาก ดังกล่าวแล้ว

สำหรับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครู โรงเรียน ประถมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการกำหนด นโยบายพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน ที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะงานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนใน ด้านการกำหนดนโยบายนี้มีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูต้องร่วมกันประพฤติดน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน มีการลด ละ เลิก อบายมุข ทั้งปวงเป็นต้น ดังที่ สมาน แสงมลิ (2529 : 3) ได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า ผมเองเคยเป็นครูใหญ่ พบว่า ถ้าเด็ก ไปอยู่กับครูประจำชั้นที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด การฝึกอบรม ตลอดจนการเขียน หนังสือคืออยู่ 1 ปี ปรากฏว่า เด็กที่จบออกไปจะเรียบร้อย แต่ถ้าเด็กไปอยู่กับครูอีกคนที่ไม่ เรียบร้อย เด็กจะแตกต่างกันมาก ครูจึงเสมือนเป็นพ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ ถ้าครูมีนิสัยไม่ดี ความ ประพฤติไม่ดี เด็กก็เอาอย่าง แต่ถ้าครูปฏิบัติที่ดี เด็กก็จะดีไปด้วย เพราะฉะนั้นการเป็น แบบอย่างที่ดี จึง เป็นเรื่องสำคัญของวิชาชีพครู ซึ่งครูทุกคนจะต้องถือปฏิบัติให้เคร่งครัดอยู่เสมอ

การที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูต่างมีหน้าที่ต้องถือปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักพื้นฐาน สำคัญแห่งวิชาชีพดังกล่าวประกอบกับจะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้สอดคล้องตามแนว นโยบายการให้การศึกษา ทั้งในส่วนที่กระทรวงฯ และหลักสูตรฯ กำหนดไว้ข้างต้น เหล่านี้

จึงทำให้ความนึกเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครูที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการกำหนดนโยบายไม่แตกต่างกัน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อม ความความนึกเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครู มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูมีความนึกเห็นว่าข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การทาสีความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน จัดให้มีพระพุทธรูปหรือภาพพุทธประวัติไว้ในห้องเรียน ฯลฯ และข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดประกวดห้องเรียน มรรยาทดีเด่น จัดให้มีห้องฝึกจริยศึกษาในโรงเรียน จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อนักเรียนที่มีความประพฤติดี เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้ เพราะการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจะต้องได้รับการประสานความเห็นชอบและความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งเป็นการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อมุ่งหมายส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน เช่นกรณีนี้ ซึ่งจะต้องกระทำทั้งสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ได้แก่ การรักษาความสะอาด การตกแต่งบริเวณโรงเรียน ฯลฯ และในด้านจิตภาพ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู เป็นต้น คุณลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตนเป็นแกนนำ ควบคู่กับการให้ความสนใจ กระตุ้น จูงใจ ให้คณะครูได้ร่วมกันถือปฏิบัติให้เป็นเอกภาพ และประการสำคัญต้องเป็นไปอย่างค่อเนื่อง งานการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จึงจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพได้ แต่ในสภาพการปฏิบัติงานจริงมักจะพบว่า งานการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนนั้น โรงเรียนยังไม่ค่อยได้ให้ความเอาใจใส่เท่าที่ควร ดังที่งานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พบประเด็นสำคัญว่า โรงเรียนยังมีได้จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้มากนัก เพราะทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูไม่เน้นงานด้านนี้ แต่ให้ความเอาใจใส่งานวิชาการมากกว่า (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, 2532 : 19) นอกจากนี้ จากแบบสอบถามปลาย เปิดผู้บริหาร โรงเรียนและครูได้ให้ข้อคิดเห็นไว้สอดคล้องกันว่า โรงเรียนยังขาดแคลนงบประมาณสำหรับปรับปรุงตกแต่งอาคารเรียน

อาคารประกอบและบริเวณทั่วไป ทั้งทำเลพื้นที่บางส่วนก็ประสบปัญหาที่เนื่องมาจากมีน้ำท่วม
ประจำทุกปี ทำให้งานการจัดสภาพแวดล้อมในส่วนที่เป็นการปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ
เพื่อให้มีความร่มรื่น สวยงาม ตลอดจนการตกแต่งบริเวณทั่วไปไม่สามารถกระทำให้อาคาร
ค่อเนื่องได้ ในส่วนของชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนก็มีแหล่งอบายมุขมาก ทำให้การพัฒนา
สภาพแวดล้อมใน โรงเรียนขัดแย้งกับสภาพที่เป็นจริงในชุมชนและประการสำคัญ ผู้บริหาร
โรงเรียนและครูได้ระบุตรงกันว่าครูบางส่วนยังคงยึดในค่านิยมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
แก่นักเรียน

อนึ่ง มีข้อสังเกตประกอบว่า ปัจจุบันนี้โรงเรียนประถมศึกษา ใ้รับการเร่งรัด
ในงานด้านยกระดับคุณภาพวิชาการมาก โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ได้กำหนดให้มีโครงการประเมินคุณภาพวิชาการต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2527 ซึ่ง
เน้นให้น้ำบอสมมุติฐานจากการประเมินฯ ไปจัดอันดับคุณภาพของจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน
และโรงเรียน ตามลำดับ ซึ่งทำให้งานการส่งเสริมจวิทยาในโรงเรียนลดระดับความสำคัญ
และไม่ได้รับการเน้นให้มีบอในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ดังในรายงานการประเมินคุณภาพนักเรียน
ได้ระบุเป็นข้อสังเกตไว้ว่า กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย คะแนนเฉลี่ยลดลงมากที่สุด เพราะ
การเรียนการสอนไม่เน้นกลุ่มนี้มาก (สำนักงานการการประถมศึกษาจังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา.
2531 : 146)

การที่งานการจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนได้รับผลกระทบจากปัญหา อุปสรรค
ดังกล่าวนี้เองจึงเป็นผลทำให้งานการส่งเสริมจวิทยาใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน
ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ คึกฤทธิ์
ปราโมช (สถาพร มาลีเวชพงศ์. 2517 : 20) ที่กล่าวว่า เมืองไทยอบรมเด็กด้วย
วาจาเพียงอย่างเดียว ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมที่มุ่งเสริมสร้างให้เด็กประพฤติดี เพื่อจะ
ได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวัยนั้นทำได้ไม่มากนัก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์
เขตการศึกษา 8 กรมสามัญศึกษา (2523 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า โรงเรียนมีโครงการ
ประเภทการจัดสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนได้ไม่มากเท่าโครงการประเภทให้การอบรม

สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครู โรงเรียน
ประถมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมจวิทยาใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการจัด

สภาพแวดล้อมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องตามสมมุติฐานที่เป็น
 เช่นนี้ เพราะมีเหตุปัจจัยอื่นที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่มุ่ง เป็นการส่งเสริม
 จริยธรรมในโรงเรียนนั้นต้องจัดทำให้มีคุณลักษณะความคู่และเกื้อกูลกันทั้ง 2 ด้าน คือ
 ด้านกายภาพและจิตภาพ ซึ่งการดำเนินการต้องอาศัยความพร้อมของ โรงเรียนในหลายด้าน
 เช่น ด้านอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณ ด้านความร่วมมือ ร่วมใจจากคณะครูและประชาชน
 ในชุมชน เป็นต้น จากข้อมูลในแบบสอบถามปลาย เปิดทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูก็ได้ให้
 ข้อคิดเห็นไว้สอดคล้องกันหลายประเด็นว่า สภาพของ โรงเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น ห้องเรียน
 ไม่พอเพียง มีน้ำท่วมประจำปี มีแหล่งมลายุมุขอยู่ใกล้โรงเรียน ฯลฯ หากคนงบประมาณ
 และมีประเด็นที่น่าสังเกตมาก คือ อ้างว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูยังประพฤติก็นไม่เป็น
 แบบอย่างที่ดีเท่าที่ควร ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับที่ สำนักงาน ก.ค. (2530 : 42) ได้ระบุ
 ไว้ในรายงานการวิจัยดำเนินการนำร่อง โครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครูว่า
 พฤติกรรมการประพฤติก็นเป็นแบบอย่างที่ดีของข้าราชการครู มีค่าคะแนนความรู้สึกรู้สึกขึ้นชมอยู่
 ในระดัมน้อยที่สุด และเมื่อครูซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแวดลอมส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในโรงเรียน มีพฤติกรรม
 ที่ไม่สามารถเป็นแบบอย่างได้เช่นนี้แล้ว ย่อมส่งผลให้สภาพแวดล้อมด้านอื่น ๆ ค่อยประสิทธิภาพ
 ตามไปด้วย ถึงข้อสรุปของ จรรยา สุวรรณทัต และภัทรา สุคนธ์พิชัย (เจริญ จ้วนาน.
 2525 : 61) ที่ว่าครูเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่อาจช่วยสร้างหรือทำลายสภาพแวดล้อมของ
 โรงเรียนได้ และจากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุว่า
 ผู้บริหาร โรงเรียนในการยอมรับจริยศึกษแก่นักเรียนได้ไม่มาก ส่วนครูก็ไม่ค่อยได้คำนึงถึง
 การสอดแทรกจริยศึกษาให้ประสานกันไปในงานการเรียนการสอน (สมเกียรติ หงษ์ไพบูลย์.
 2532 : 19) เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับทั้งผู้บริหาร โรงเรียน
 และครูต่างได้ร่วมปฏิบัติงานในลักษณะที่มีหลักการ วัตถุประสงค์ชัดเจนข้อจำกัดจากประสพการณ์
 เนื่องงานเดียวกัน จึงทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครูในด้านการจัดสภาพแวดล้อม
 ไม่แตกต่างกัน

3. ด้านการนิเทศการสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้
 ผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการนิเทศการสอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู

มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูมีความคิดเห็นเป็นแนวเดียวกันว่า ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ เน้นให้ครูรักเด็ก อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกตนักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้งที่เราสอน ฯลฯ ส่วนข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง เช่น เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในห้องเรียนที่ประพฤติปฏิบัติดีมาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน จัดหาหนังสือเอกสารเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียน ให้คณะกรรมการ เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะปัจจุบันนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายมุ่งยกระดับคุณภาพ งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา โดย เน้นให้ผู้บริหาร โรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่พิเศษงานการเรียนการสอน ภายในโรงเรียนของ ตนให้มาก ซึ่งการนิเทศภายในจึงกล่าวขอมส่งผลให้ผู้บริหาร โรงเรียนต้องหันมาให้ความสนใจงานการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนของตนมากขึ้น

มีข้อควรสังเกตประการว่า ในส่วนของการสอนวิชาศีลธรรม หรือจริยศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้สอนประจำวิชา มักจะโดนักผู้บริหาร โรงเรียนนั้น ๆ ในประเด็นนี้ จะสังเกตได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ในการกล่าวชี้แจงอบรมนักเรียนขณะเข้าแถวหน้าเสาธงตอนเช้า หรือเข้าประชุมวันสุดสัปดาห์แต่ละครั้ง ผู้บริหาร โรงเรียนจะเป็นบุคคลหนึ่งที่เป็นผู้กล่าวชี้แจง อบรมนักเรียนร่วมกับครูเวรประจำวันด้วย ซึ่งสาระที่ผู้บริหาร โรงเรียนนำมากล่าววออบรมัก มักจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง การเรียนและความประพฤติของนักเรียนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปกครองชั้น เฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่สืบเนื่องมาจากเรื่อง ความประพฤติของนักเรียน เช่น คือ รัน เกเร ขาดเรียนบ่อย ประพฤติตนเป็นหัวโจก ฯลฯ เหล่านี้ เมื่อครูแก้ไขด้วยตนเองไม่ได้ ครูก็มักจะนำมาปรารภให้ผู้บริหาร โรงเรียนได้ทราบ เพื่อขอความคิดเห็นร่วมพิจารณานาแนวทาง แก้ไข ซึ่งโดยทั่วไป ผู้บริหาร โรงเรียนก็จะให้ข้อคิดเห็น แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมถึงอาจใช้บทบาทหน้าที่ของตนเข้าร่วมแก้ไขปัญหานี้ให้อ่อนคลายลงได้ไปในที่สุด

ลักษณะดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้การส่งเสริมจริยธรรมใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านกาการนิเทศการสอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูอยู่ใน ระดับมาก

สำหรับผลการ เปรียบ เปรียบ ความคึกคักเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครู โรงเรียน ประถมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการนิเทศ การสอนพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องตามสมมุติฐาน กล่าวคือ ความคึกคักเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับสูงกว่าความคึกคักเห็นของครูที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลเนื่องมาจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มุ่งหมายจะพัฒนางานวิชาการให้มี ระดับผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น จึงเป็นผลให้ผู้บริหาร โรงเรียนให้ความสนใจกับงานวิชาการซึ่งประเมิณ ด้วการสอบข้อเขียนเป็นหลัก มิได้เน้นในรูปของการฝึกปฏิบัติมากนัก ลักษณะนี้จึง เป็นผลทำให้ การส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งที่สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการทดลองสอนจริยศึกษา โดยใช้นแบบเรียน สำเร็จรูป จริยศึกษา ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2530 (2530 : 1) ไว้ว่า จริยศึกษา เป็นวิชาที่เน้นกิจกรรมในทางปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนคุณธรรมอย่าง สม่าเสมอ จนเป็นนิสัย กิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษา จึงต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ ฝึกเป็น ประจำทุกวัน ฝึกเป็นกิจกรรมพิเศษเพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดง พฤติกรรมและความคึกคักเห็นใน ทางที่ถูกต้องเหมาะสมไ้มากที่สุด แต่การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาที่ผ่านมายังไม่ สามารถสนอง เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นได้อย่าง ชัดเจน

ในส่วนของการนิเทศการสอน ก็กล่าวในภาพรวมได้ว่าวิธีการนิเทศของ ผู้บริหาร โรงเรียนไม่เป็นแนวเดียวกัน กล่าวคือ บ้างก็ใช้วิธีการประชุม ชี้แจง บ้างก็ใช้ วิธีการตรวจสอบจากบันทึกการสอนของครู เป็นต้น ส่วนการขอเข้าไปสังเกตการสอนใน ห้องเรียนโดยตรงนั้น ก็กระทำได้น้อยและประการสำคัญ ผู้บริหาร โรงเรียนมักจะมีเวลา สำหรับสอน หรือนิเทศการสอนไม่เต็มที่ ทำให้การรับรู้ปัญหาที่เนื่องมาจากการสอนมีน้อยกว่า ครู จึงข้อมูลจากแบบสอบถามปลาย เปิดที่ครูและผู้บริหาร โรงเรียนระบุตรงกันว่าผู้บริหาร โรงเรียนมีภารกิจมาก ไม่ค่อยมีเวลาเพื่อการนิเทศการสอน และการติดตามผล ทั้งไม่ได้ ใกล้ชิดกับนักเรียน เพราะมักถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน

จากแบบ สอนถามปลาย เปิดกว้างว่า ผู้บริหาร โรงเรียนยังได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญว่า ผู้บริหาร โรงเรียนควรจะได้ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างเพื่อจะได้เป็นที่ศรัทธา เชื่อถือแก่ครูในการที่จะได้อธิปไตยตาม จึงกล่าวโดยรวมได้ว่า การนิเทศการสอนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนในแต่ละโรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2529 : 15) ที่ว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู อาจารย์จะเป็นประการใด ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการนำของผู้บริหาร

ดังนั้น จึงอาจสรุปโดยรวมได้ว่า หน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ ตามตำแหน่งของผู้บริหาร โรงเรียนและครู ซึ่งแตกต่างกันอยู่แล้วนั้นเป็นผลทำให้ความนึกเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครูที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการนิเทศการสอนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิจิต เข้มแข็ง (จงกล ชมพันธ์. 2518 : 69 ; อ้างอิงมาจาก วิจิต เข้มแข็ง. 2516 : 137) ที่ศึกษาเรื่องความคาดหวัง เกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของศึกษานิเทศก์ประถมศึกษาประจำจังหวัดแล้วพบว่า ตำแหน่ง เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในด้านความนึกเห็น

4. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนตามความนึกเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีความนึกเห็นร่วมกันว่า ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ นำนักเรียนไปทำบุญตักบาตรหรือ เวียนเทียนที่วัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน นำนักเรียนไปร่วมกันทำความสะอาดโบสถ์ ศาลาการเปรียญหรือบริเวณวัดในโอกาสวันสำคัญของ ศาสนา ส่วนกิจกรรมการจัดงานวันแม่ โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมช่วย การจัดประกวดคำขวัญ บทกลอน เรียงความ ที่เกี่ยวกับวันสำคัญ นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน ฯลฯ เหล่านี้ ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ข้อที่ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย คือ การจัดให้มีงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่เห็นเช่นนั้นน่าจะมาจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายเร่งยกระดับคุณภาพการประถมศึกษาต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปีการศึกษา

2527 ด้วยวิธีการใช้แบบทดสอบประเมินคุณภาพวิชาการทุกกลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียน ประถมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งใต้นำผลการประเมินนั้น ๆ มาจัดอันดับ โรงเรียนประถมศึกษา ทุกโรงเรียนตามคุณภาพวิชาการ จำแนกเป็นระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด และผลรวมระดับประเทศ ตลอดจนได้เน้นกำกับไว้ด้วยว่าให้นำผลการประเมินคุณภาพวิชาการ ดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีด้วย จึงเป็นเหตุให้ผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษาแต่ละโรงเรียนมุ่งเน้นเฉพาะงานการเรียนการสอน และกิจกรรมวิชาการที่ หลักสูตรกำหนดไว้เป็นหลัก ประกอบกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในแต่ละครั้งต้องใช้เวลา อาจทำให้การเรียนการสอนได้เนื้อหาไม่ครบถ้วนตามหลักสูตร ซึ่งจะเป็นผลกระทบต่อการ ประเมินคุณภาพเพื่อจัดอันดับคุณภาพวิชาการในโรงเรียนของตน ทั้งนี้ การจัดกิจกรรม นักเรียนท่านอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน จึงย่อหย่อนลง ซึ่งจากแบบสอบถามปลายเปิด ที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครู ต่างก็ระบุข้อมูลไว้ สอดคล้องกันว่า โรงเรียนมีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงวิชาการตามหลักสูตร มากทำให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนได้น้อยลง และจากข้อสังเกตของ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2531 : 146) ยังได้กล่าวไว้สอดคล้องอีกว่ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยซึ่งรวมจริยศึกษาไว้ด้วย มีคะแนนเฉลี่ย สดุดมากที่สุด เมื่อพิจารณาจากแบบทดสอบแล้วพบว่า การเรียนการสอนไม่เน้นกลุ่มนี้มาก

อนึ่ง จากประเด็นที่กล่าวมานี้ ย่อมทำให้โรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะ สอดคล้องกับที่ จรรยา เกษโพนทอง (2527 : 82) ศึกษพบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญ แก่วิชาการมาก และเห็นความสำคัญของกิจกรรมนักเรียนเป็นอันดับรอง

นอกจากนี้ในด้านความพร้อมของ โรงเรียนก็เป็นปัจจัยประกอบสำคัญ เพราะ การจัดกิจกรรมนักเรียน จะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ได้ต้องอาศัยปัจจัยประกอบ สมัยสนับสนุน หลายประการ อาทิ การกำหนดแผนงานโอกาสหรือระยะเวลา งบประมาณ การร่วมมือของ คณะครู นักเรียน และชุมชน ฯลฯ เฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นความร่วมมือจากชุมชนนี้ถือ ได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนให้งานการจัดกิจกรรมนักเรียนประสบผลสำเร็จ จากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้บริหาร โรงเรียนและครูได้ให้ข้อมูล เป็นแนวเดียวกันว่า

การจัดกิจกรรมนักเรียน ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากครูปกครองนักเรียนหรือชุมชนเท่าที่ควร เหล่านี้ล้วนกล่าวโดยรวมได้ว่า การจัดกิจกรรมนักเรียน จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของ โรงเรียนเป็นสำคัญ ดังที่ วิเชียร ปรารมภ์ (2528 : 89) กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะ เจตคติ มีคุณธรรม สามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่าง เป็นสุข อันเป็นเป้าหมายของหลักสูตรนั้น โรงเรียนต้องมีความพร้อมในหลายด้าน ได้แก่ ด้านอาคาร สถานที่ ด้านตัวครู กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูต้องมีความรู้ ความสามารถร่วมมือ กันจัดสภาพแวดล้อม ร่วมกันรับผิดชอบและเอาใจใส่ให้นักเรียนให้ทั่วถึงทุกคน รวมทั้งร่วมกัน ประสานงานขอความร่วมมือจากชุมชน มีข้อควรคำนึงอย่างสำคัญว่า การจัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อมุ่งส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนนั้น ความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคณะครู ภายในโรงเรียน จะเป็นปัจจัยขั้นต้นที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้การจัดกิจกรรมนักเรียนประสบ สำเร็จได้โดยง่าย ดังนั้น เมื่อมีกิจกรรมนักเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมทาง ศาสนาเกิดขึ้น ในโรงเรียน หรือกลุ่มนักเรียน ครูทุกคนจะต้องหาโอกาสเข้าร่วมด้วยความสนใจ ในลักษณะ เอาจริงเอาจัง เพราะนอกจากจะกระทำตนเป็นผู้นำในทางที่สมควรแล้ว ยังเป็นการส่งเสริม ประโยชน์ของส่วนรวมซึ่ง เป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของครูด้วย (พระธรรมญาณมุนี. 2523 : 120)

ในส่วนของการประสมการณ์หรือความพร้อมของครู ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน ก็เป็นปัจจัยความพร้อมอีกส่วนหนึ่งของ โรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึง เพราะ เหตุว่า การจัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อมุ่งส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนนั้นครูทุกคนจะต้อง มีความรอบรู้ในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาเป็นอย่างดี สามารถจัดทำได้ถูกต้อง คล่องแคล่วสมควรแก่กาลเทศะทุกเมื่อ (พระธรรมญาณมุนี. 2523 : 121) ลักษณะดังกล่าว นี้สอดคล้องกับที่แผนพัฒนาการศึกษาได้ให้คำสรุปไว้ว่า การพัฒนาจริยศึกษาในโรงเรียน ตีขีดด้วยอุปสรรคปัญหาสำคัญหลายประการ คือ ประการแรก ปัญหาด้านการบริหารงาน การเรียนการสอนและการส่งเสริมจริยศึกษาใน โรงเรียนยังไม่เป็นเอกภาพเดียวกัน ทั้งยังขาดความร่วมมือประสานงานอย่างจริงจังจากบุคลากรในสถานศึกษาทำให้การจัด จริยศึกษาไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ประการที่สอง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน

ที่นับวันจะห่าง เน้นกันมาก ทำให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง เพื่อการส่งเสริมจรรยาวิชาในโรงเรียนยังมีน้อย บางครั้งผู้ปกครองนักเรียนก็มีส่วนส่งเสริมคุณครูของตนไปในทางที่ผิด และประการสำคัญ ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับตัวครู เพราะในปัจจุบันนี้ครูที่มีความรู้ความสามารถ และประสิทธิภาพในการสอนจรรยาวิชามีน้อยมาก ทั้งยังขาดเทคนิคในการสอน หรือถ่ายทอดวิชาไปสู่ผู้เรียน นักศึกษา จึงทำให้การจัดกิจกรรมจรรยาวิชาในสถานศึกษาไม่ก้าวหน้าและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การที่การจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นรองจากวิชาการ หวังจะจัดให้สำเร็จมีประสิทธิภาพได้ก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมของ โรงเรียนในหลายประการนี้เอง ที่อาจเป็นสาเหตุทำให้งานการส่งเสริมจรรยาธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรรยา เกษโพนทอง (2527 : 81) ที่ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ แล้วพบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมนักเรียนได้ในระดับปานกลาง

สำหรับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยม โรงเรียนประถมศึกษา ที่มีต่อการส่งเสริมจรรยาธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องตามสมมุติฐานที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนกับคณะครู จะต้องร่วมประชุมปรึกษาหารือ เพื่อจะได้ประมวลความคิดเห็น ตลอดจนกำหนดแผนงาน โครงการ ร่วมกัน ขณะดำเนินการจัดก็ควรต้องร่วมกันรับผิดชอบ และเมื่อการดำเนินการสิ้นสุดลง ผู้บริหารโรงเรียนกับคณะครูก็ต้องประเมินผลร่วมกันว่า มีข้อดีข้อเสีย ปัญหาอุปสรรค ที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้างและจากคำคะแนนเฉลี่ยของผู้บริหาร โรงเรียนและครูที่ทำหน้าที่ทุกด้านและมีความคะแนนเฉลี่ยพอ ๆ กันนั้น บ่งบอกแสดงให้เห็นได้ว่าการส่งเสริมจรรยาธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน มีปัญหา อุปสรรคมากกว่าด้านอื่น ซึ่งจากแบบสอบถามปลายเปิดจะสังเกตเห็นได้ว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูต่างระบุข้อมูลไว้สอดคล้องกันว่า โรงเรียนมีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เป็นวิชาการมาก การจัดกิจกรรมนักเรียนก็ต้องใช้เวลา ทำให้เกรงว่าจะสอนเนื้อหาไม่ทันตามหลักสูตร

กำหนด หักมีจากความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน จากการที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูได้ ประชุมปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงานร่วมกันเช่นนี้ จึงทำให้ความึกเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกับครูที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการ จัดกิจกรรมนักเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรรยา เกษโพนทอง (2527 : 80) ที่ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร หัวหน้าหมวด วิชากิจกรรม และครูที่ปรึกษากิจกรรม ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การประถมศึกษา ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมนักเรียน ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง ขณะที่ในด้านการกำหนดนโยบาย และการนิเทศการสอน ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก ดังนั้น จึงควรพัฒนาระบบการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในด้านการ จัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมนักเรียน ให้ได้รับการส่งเสริมมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่ม การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนจะได้สัมฤทธิ์ผล โดยสมบูรณ์

2. ควรพิจารณาส่งเสริมจัดกิจกรรมงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนให้มากยิ่งขึ้น เพราะได้ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนดังกล่าวได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย

3. ควรพัฒนาระบบการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียน ในประเด็นต่อไปนี้ให้สูงขึ้น คือ เชิญผู้นำท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ข้อคิดหรือเป็น วิทยากรอบรมนักเรียน จัดค่ายนิเทศสภะประวัติและผลงานของผู้นำหรือผู้ปกครองนักเรียน ในท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติคุณธรรมที่เด่น และให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อ ศึกษามูลผลการเรียนและความประพฤติ เพื่อเพิ่มการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียนตลอดจนองค์กรท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้งานการส่งเสริม มีประสิทธิภาพ

4. ควรจัดประชุมสัมมนาผู้บริหาร โรงเรียนและครูจรรยาวิชาในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อกระตุ้น โน้มน้าวให้ผู้บริหาร โรงเรียนและครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริม จริยธรรมในโรงเรียน

5. การประเมินคุณภาพโรงเรียน ควรประเมินคุณภาพจากทั้งด้านงานวิชาการ และงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนประกอบด้วย เพื่องานการให้การศึกษา จะได้มีคุณและค่าสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ท้ายการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะในเขตจังหวัด พระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ผลการศึกษาที่ได้อาจมีขอบเขตจำกัด ดังนั้นจึงควรได้ศึกษา เรื่องนี้ให้ขยายไปในระดับเขตการศึกษาอื่น ๆ ทุกเขต เพื่อจะทำให้ได้ข้อมูลครอบคลุม เป็นประโยชน์โดยรวมต่อการกำหนดแผนงานพัฒนาการประถมศึกษามากยิ่งขึ้น

2. ควรจะได้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้อีก ในสถานศึกษาระดับอื่น เช่น มัธยมศึกษา อุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติให้สัมพันธ์ สัมพันธ์กันเป็นส่วนรวม

3. ควรศึกษาความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอื่นอีก เช่น ศึกษานิเทศก์อำเภอ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษานิเทศก์ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กรรมการศึกษาโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน เป็นต้น เพื่อมิให้ข้อมูลอยู่ในวงจำกัด

4. ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม อาทิ วุฒิ เพศ ประสิทธิภาพ ท่าเลที่ตั้ง ขนาด ของโรงเรียน เป็นต้น เพื่อการเปรียบเทียบความคิดเห็นจะได้หลากหลายกว้างขวางและ ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้น

5. ในการศึกษา นอกจากจะใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามแล้ว ควรใช้เครื่องมือ ประเภทอื่นประกอบด้วย เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสนมมุติสดานการณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม ฯลฯ เพื่อข้อมูลจะได้มีความชัดเจนเที่ยงตรงยิ่งขึ้น

อนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีข้อควรคำนึงว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู อาจเกรงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากผู้บังคับบัญชาคือ ผู้บริหารโรงเรียนของตนได้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้การออกแบบสอบถามคลาดเคลื่อนจากที่เป็นจริง ฉะนั้น จึงควรกำหนดวิธีให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยในลักษณะเป็นไปโดยลับ เพื่อข้อมูลจะได้มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง

บรรพชาณุกรม

บรรณานุกรม

- การประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สำนักงาน. รายงานการประเมินคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2530. พระนครศรีอยุธยา : หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2531.
- _____. รายงานผลการทดลองสอนจริยศึกษา โดยใช้แบบเรียนสำเร็จรูปจริยศึกษา ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2530. พระนครศรีอยุธยา : หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2531.
- การฝึกหัดครู, กรม. จริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาสังกัดสถานศึกษา กรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพฯ : หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2525.
- การศึกษาแห่งชาติ, คณะกรรมการ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534). กรุงเทพฯ : รัฐเรืองสารสัน, 2529.
- กิติมา ปรีดีติถอก. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. ชัดสำเนา.
- _____. ทฤษฎีบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : ชนะการพิมพ์, 2529.
- กองแก้ว เจริญอักษร. "การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาให้เกิดพฤติกรรมที่ดีพึงประสงค์," ครูศาสตร์. 9(2) : 36 - 56 ; มีนาคม - เมษายน 2522.
- คณะกรรมการข้าราชการครู, สำนักงาน. การบริหารงานวินัยข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- _____. รายงานวิจัยการดำเนินการนำร่องโครงการพัฒนาวินัยและจริยธรรมข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : กองวิชาการบริหารงานบุคคล สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครู, 2530.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "หลักจริยธรรมที่ควรคำนึงในการให้การศึกษา," ใน จริยธรรม. หน้า 16 - 30. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514.

จรรยา จ्ञานาน. "สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา," ศึกษาศาสตร์. 1(2) : 55 - 64 ;
กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2528.

จรรยา เกษโพทอง. การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิตาม
ทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรมและครูที่ปรึกษากิจกรรม.
ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2527. อัสสาเนา.

จันทร์วรรณ เทวรัตน์. "จรรยาครู," ครูปริทัศน์. 6(9) : 28 - 33 ; กันยายน,
2524.

จินดา สิริฤทธิ์. "พัฒนาการทางค่านิยมธรรมและการปลูกฝังจริยธรรมในสถานศึกษา,"
นิทรร. 19(16) : 14 - 18 ; ธันวาคม 2523.

จินดา อาจินสมาจาร. ปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง และสอง ในเขตการศึกษา 2.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัสสาเนา.

จิรพันธ์ พิทักษ์. จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบ้านนาสาร
จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.
ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2524. อัสสาเนา.

จอน เพชรรัตน์. การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขต
จังหวัดพระนคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2511. อัสสาเนา.

จงกล ชมพันธุ์. ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางด้านการวิชาการของศึกษานิเทศก์อำเภอ
ในทัศนะของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา และองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัด
ปราจีนบุรี. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2518. อัสสาเนา.

- จำรัส กวงขิสาร. "ว่าด้วยพุทธศาสนิกชน," สยามรัฐ. 16 ธันวาคม 2531. หน้า 10.
- ชาลี สัทธิ. การศึกษาเรื่องคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองที่บางประการของเด็กที่จบชั้น
ประถมศึกษาที่ 4. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2507. ชัศว่าเนา.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียน. กรุงเทพฯ :
การศาสนา, 2524.
- ญาณสังวร, สมเด็จพระ. "พระธรรมเทศนาเรื่องภาระหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ
และข้อแนะนำเกี่ยวกับกัมมัฏฐาน," ใน โครงการส่งเสริมสมานศีลสังฆกรรม
ที่วัด ของข้าราชการ ครู - อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ในวันหยุดราชการหรือ
หยุดเรียนตามปกติ และพระธรรมเทศนามาตรในเรื่องโครงการส่งเสริมให้
ข้าราชการสังฆกรรมที่วัดในวันหยุดราชการ. หน้า 22. กรุงเทพฯ : การศาสนา,
2526.
- ทิเรก กุลศิริสวัสดิ์. "จุดยืนของจริยธรรมในสังคมไทยอยู่ตรงไหน," ใน จริยธรรมใน
สังคมไทยปัจจุบัน. หน้า 239 - 245. กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2522.
- กวงเคื่อน พันธุมนาวิน. ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- กวงเคื่อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินิก. จริยธรรมของเยาวชนไทย.
กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2520.
- เทพรัตนราชสุภา สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. "พระราชดำรัส," มติชน.
3 พฤศจิกายน 2530. หน้า 1, 60.
- ธรรมฐานมณี, พระ. จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการศึกษา, ใน แนวทางการพัฒนา
จริยธรรมไทย. หน้า 113 - 121. กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2523.
- _____. "ความคิดในเวลาดิถีรุ่ง," เอกชน. 8(10) : ไม่มีเลขหน้า ;
กรกฎาคม 2526.

- ช่าง บัณฑิต. "ความมุ่งหมายของการสอนจริยศึกษาในโรงเรียน," ใน พระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย. หน้า 122 - 126. กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2513.
- นิพนธ์ ไชยพานิช. การนิเทศแบบคลีนิก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์น, 2528.
- นวดนง เสวกเวช. พุทธศาสนากับการแนะแนว. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2500. อักษรย่อ.
- บุญปิ่น สุภาพ วณิช สุจารัตน์ และสุเชษฐ์ มาเหิม. ปัญหาและความต้องการผู้สอนวิชาจริยธรรมในสถานศึกษาทุกระดับของจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการวิจัย ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน, ม.ป.ท., 2524. อักษรย่อ.
- บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คู่มือการเขียนบทนิพนธ์(รายงาน ภาคนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์). กรุงเทพฯ : พิมพ์สยาม, 2530.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. แนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติ. ม.ป.ท., 2530
- _____. จากใจอธิบดีถึงใจชาวอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวิทย์ช่าง, 2530.
- บรรณาธิการ, กอง "จริยศึกษา," ประชาศึกษา. 33(5) : 7 - 9 ; กุมภาพันธ์ 2526.
- ประทุม คงเกิดผล. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดตราดในการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน. ปริญญานิพนธ์ ค.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2527. อักษรย่อ.
- ประสิทธิ์ จำปาไทย. "นักวิจัยคุย," ข่าวสารวิจัยการศึกษา. 10(6) : 29 - 30 ; สิงหาคม - กันยายน 2530.

ประสิทธิ์ ศรีสมุทร. "นโยบายรัฐบาลส่งเสริมคุณธรรมแก่ใคร," สยามรัฐ.

7 กันยายน 2531. หน้า 8.

ปราณี วิฑูรวานิชย์. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูง. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515. อักษร่าเนา.

ป๋วย อึ๊งภากรณ์. ศาสนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2530.

เผยแพร่การศึกษา, กอง. สัมมนาว่าด้วยจริยศึกษา. กรุงเทพฯ : รสท., 2504.

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 และหลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2521.

กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, 2521.

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปกับสมเด็จพระยา

วชิรญาณวโรรส. กรุงเทพฯ : โสภณพิภพวรรณการ, 2472.

พนัส หันนาคินทร์. การสอนคานิชม. พิมพ์โลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พิมพ์โลก, 2520.

พุทธทาส ภิกขุ. แนะแนวจริยธรรม. กรุงเทพฯ : ชุมชนส่งเสริมจริยศึกษา, 2505

_____. "สังขสารจากสวนโมกข์," มติชน. 17 พฤษภาคม 2531. หน้า 13.

เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา และชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2513. อักษร่าเนา.

พรเลขา ทูลาภิรักษ์. การสอนศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์

ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อักษร่าเนา.

พรพรรณ วัชรากย์. การใช้กิจกรรมในการสอนวิชาศีลธรรม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504. อักษร่าเนา.

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ที่เรียนจากหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1.

ปริญญาโท ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2521. อักษร่าเนา.

มารุต บุณนาค. "คำกล่าวเปิดการประชุมสัมมนาผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา,"

สยามรัฐ. 4 กันยายน 2530. หน้า 10.

ยุพิน พิพิธกุล. "การสอศแหกรจริยธรรมในการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา,"

ครูศาสตร์. 14(2) : 110 - 122 ; ตุลาคม - ธันวาคม 2528.

รวีวรรณ ชูชัย. "รูปแบบการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรม," วิทยจารย์. 82(2) :

12 - 15 ; กุมภาพันธ์ 2527.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2526.

ราชเลขา, สำนัก. ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานใน

โอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร, 2526.

ราชวรมณี, พระ (ประยุทธ์ ปยุตโต). ทางสายกลางของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป, 2530.

_____ . คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

โรน่าน อรุณรังษี. "เรียงความเรื่องความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นความจำเป็น

ในการพัฒนาประเทศ ฉบับชนะรางวัลที่ 1," ใน บันทึกgrayงานการสัมมนา.

หน้า 86 - 103. กรุงเทพฯ : เจริญธรรม, 2509.

ละออ การุณยะวนิช. จริยศึกษาและการพัฒนาประเทศ. วิทยานิพนธ์ วิทยาลัย

วิชาการศึกษา ประสานมิตร. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., ม.ป.ป. อิศำเนา.

ฉ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :

ศึกษาพร, 2528.

วสันต์ ชมสวัสดิ์. "การศึกษาเพื่อพัฒนาคน," ประชาศึกษา. 36(6) : 3 - 4 ;

มีนาคม 2529.

"วิกฤตการณ์และความท้าทายของการมัธยมศึกษา," มติชน หน้า 19. 22 กุมภาพันธ์

2532.

- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. สารพัฒนาดึกสูตร. กรุงเทพฯ : วิกตอรีเพาเวอร์
พอบท์, 2531.
- วิฑูโยคะ รัตนรังษี และสงัด ไทยทวี. ทัศนคติแห่งชีวิตและงานจาก พธ.ท.ท. อรรถสิทธิ์
สิทธิสุนทร (หลวงอรรถสิทธิ์สุนทร). กรุงเทพฯ : มหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2530.
- วิเชียร ประรามภ์. ปัจจัยที่จำแนกความแตกต่างมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต
การศึกษา 8. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2528. อักษร่าเนา.
- ศรีสมร ห่มสะอาด. การศึกษาคณาภครประถมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ท. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อักษร่าเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาจวิทยาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ :
การศาสนา, 2527.
- สถาพร มาลีเพชรพงศ์. การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนศีลธรรมชั้นประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษาชั้นสูง. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, 2517. อักษร่าเนา.
- สมาน แสงมณี. "การใช้หลักธรรมในการพัฒนาข้าราชการ ของกระทรวงศึกษาธิการ,"
ใน จดหมายข่าวสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. 3(2) : 3 - 7 ; มีนาคม
2529.
- _____. "การใช้หลักธรรมในการพัฒนาข้าราชการ ของกระทรวงศึกษาธิการ,"
ใน จดหมายข่าวสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. 3(3) : 3 - 6 ; พฤษภาคม
2529.
- สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. ม.ป.ท., 2526.
- สุทัศน์ ชีรภาพสกุลวงศ์. "สัมภาษณ์," สยามรัฐ. 8 ธันวาคม 2530. หน้า 10
- สมพงษ์ จิตระชัย. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
โอ เอส พินิตัง เอ็ดส์, 2530.

- สมพร จารุณี. การสำรวจวิธีสอนวิชาศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2514. ชัดสำเนา.
- สำเริง เฉลิมเผ่า. "การบริหารโรงเรียนกับการสอนจริยธรรม," วิทยาจารย์.
82(2) : 18 - 19 ; กุมภาพันธ์ 2527.
- ไสว พราหมณี. "ครูกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต," ใน ทวนกระแส แนวคิดในการพัฒนา
ชนบท. หน้า 210. กรุงเทพฯ : บริษัทการพิมพ์, 2529.
- ไสว วัฒนเศรษฐ. วาทกรรมงู. โดย ส. วัฒนเศรษฐ (นามแฝง). กรุงเทพฯ :
รุ่งวิทยา, 2506.
- Ferguson, George. A Statistical Analysis in Psychology and Education.
4 th, ed. New York : McGraw-Hill Book Company, 1976.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. "Determining Sample Size for
Research Activities," Educational and Psychological Measurement.
Vol. 30, No 3. Autumn, 1970. p. 697 - 610.
- Reid, Ramon R. "Moral and Spiritual Values : To Teach or not to Teach ?,"
Journal of Secondary Education. Vol. 40, No. 2. February, 1965.

הוצאות

ที่ พม 1007/0432

(ครุฑ)

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุมนวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

1 มีนาคม 2531

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายอารี จำปาทอง เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอก การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ.ดร.กิติมา ปรีคคิลล

ประธาน

ดร.บุญทิพย์ โยเฮา

กรรมการ

สิ่งที่นิติกรขอความอนุเคราะห์ คือ ขออนุญาตนำแบบสอบถามทดลองใช้ในท้องที่สำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอเสนา อำเภอลำลูกกา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็น
ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

สมพร บัวทอง

(นายสมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ที่ ศบ 1435/1152

(ครุฑ) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
ถนนเทียนนท์ อำเภอเมืองปทุมธานี 12000

9 มีนาคม 2531

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอธัญธรรมา

ข้าพเจ้า ข้าราชการบำนาญ นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จะทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนี้มีความประสงค์จะนำแบบสอบถามในหัวข้อเรื่องดังกล่าวมาทูลขอใช้ในท้องที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอธัญธรรมา เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของ รศ.ดร.กิติมา ปรีดิติธ และ ดร.บุญญ์ โยเหลา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พิจารณาแล้วเห็นควรให้ความอนุเคราะห์ สำหรับรายละเอียดและแบบสอบถามนั้นผู้ทำการวิจัยจะประสานงานด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และแจ้งโรงเรียนที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ประวิทย์ ไชยกุล

(นายประวิทย์ ไชยกุล)

ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ฝ่ายบริหารทั่วไป

โทร. 5816355

ที่ ศบ 1435.05/440

(ครุฑ) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลำลูกกา
ที่ว่าการอำเภอลำลูกกา ปทุมธานี 12150

16 มีนาคม 2531

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลำลูกกา ทุกโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ชุด

กวนนายฮารี จำปาทอง นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จะทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์จะนำแบบสอบถามในหัวข้อเรื่องดังกล่าวมาทบทวนใช้ในห้องที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลำลูกกา เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของ รศ.ดร.กิตติมา ปรีดีคิติก และ ดร.คุณหญิง โยเหลา และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีได้พิจารณาแล้ว เห็นควรให้ความอนุเคราะห์แก่บุคคลดังกล่าว สำหรับรายละเอียดและแบบสอบถามนั้น ผู้ทำการวิจัยได้ฝากขอมาพร้อมหนังสือแนบมาแล้ว

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลำลูกกา จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านและคณะครูอาจารย์ได้โปรดตอบแบบสอบถามของนายฮารี จำปาทอง ตามที่แนบมานี้ รวม ชุด แล้วส่งคืนไปยัง สปอ.ลำลูกกา ก่อนเปิดภาคเรียนนี้

หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อรุณรัตน์ กุสเรืองทรัพย์

(นางสาวอรุณรัตน์ กุสเรืองทรัพย์)

ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ รักษาการแทน

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอลำลูกกา

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ภาควิชาการบริหารการศึกษา มศว ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพมหานคร 10110

11 มีนาคม 2531

เรื่อง ขอลาขอความอนุเคราะห์ขอแบบสอบถาม

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นายอารี จำปาทอง นิสิตวิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กำลังจะดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ ข้าพเจ้าจึงมีความประสงค์ขออนุญาตที่จะใช้เป็นเครื่องมือประกอบการศึกษาวิจัยมาทดลองใช้ในห้องที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมีใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ไปคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อรวมทั้งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาตามความคิดเห็นจากสภาพที่เป็นจริงว่า การส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนในโรงเรียนนี้ ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติเพื่อส่งเสริมมาจนน้อยเพียงใด โดยขอให้ท่านนำผลการพิจารณานั้นประเมินลงในแบบสอบถามดังที่เรียนมาพร้อมนี้ ผลการประเมินของท่านครั้งนี้ข้าพเจ้าจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่องานการศึกษาวิจัยที่จะนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาเพียงอย่างเดียว จักมิให้มีผลกระทบต่อนักเรียน โรงเรียน และการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นวิทยาทานจากท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อารี จำปาทอง

(นายอารี จำปาทอง)

นิสิตปริญญาโท มศว ประสานมิตร

ที่ พม 1007/0931

(กฐ)

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

7 กรกฎาคม 2531

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายอารี จำปาทอง เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก
การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาธมิตร

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมากลั่นเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ.ดร.กิติมา ปรีดกิตล

ประธาน

อ.ดร.บุญ โยเนธา

กรรมการ

สิ่งที่นิตไครขอความอนุเคราะห์ คือ ขออนุญาตให้ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

สมพร บัวทอง

(นายสมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ที่ ศบ 1439/3341

(ครุท) สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
อาคาร 7 โรงเรียนประจักษ์ 13000

21 สิงหาคม 2531

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

เรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ข้าพเจ้าทางบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดย นายอารี จำปาทอง นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกบริหารการศึกษา ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาจึงขอให้ทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอให้ความอนุเคราะห์แก่บุคคลดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

สุชาติ กันหยง

(นายสุชาติ กันหยง)

ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ฝ่ายบริหารทั่วไป

โทร. 251658, 251225

ภาควิชาการบริหารการศึกษา มศว ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

22 สิงหาคม 2531

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ขอบแบบสอบถาม

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นายอารี จำปาทอง นิสิตวิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กำลังดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้การศึกษานี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ข้าพเจ้าจึงเรียนมาเพื่อใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาตามความคิดเห็นจากสภาพที่เป็นจริงว่า การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคือนักเรียนในโรงเรียนนี้ ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติเพื่อส่งเสริมมานาน้อยเพียงใด โดยขอให้ท่านนำผลการพิจารณานั้น ประเมินลงในแบบสอบถามดังที่เรียนมาพร้อมนี้ โดยการประเมินของท่านครั้งนี้ ข้าพเจ้าจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่องานการศึกษาวิจัยที่จะนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการประถมศึกษาเพียงอย่างเดียว จักมิให้มีผลกระทบต่อกำเภอ โรงเรียน และการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นวิทยาทานจากท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อารี จำปาทอง

(นายอารี จำปาทอง)

นิสิตปริญญาโท มศว ประสานมิตร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน
ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1

ข้อมูลด้านสภาพภาคของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นคำตอบของท่าน
ข้าพเจ้ามีตำแหน่งเป็น

☐ ผู้บริหาร โรงเรียน

☐ ครู

ตอนที่ 2

คำชี้แจง แบบสอบถามตอนที่ 2 นี้จำนวนเป็น 4 ด้าน ด้านละ 12 ข้อ คือ

- ก. การกำหนดนโยบาย
- ข. การจัดสภาพแวดล้อม
- ค. การนิเทศการสอน
- ง. การจัดกิจกรรมนักเรียน

ขอความกรุณาให้ท่านได้โปรดพิจารณาตามความคิดเห็นจากสภาพที่เป็นจริงว่า การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนจากงานแต่ละด้านดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติมากน้อยเพียงใด โดยให้ท่านเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระกับการปฏิบัติที่แสดงคะแนน เพียงข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ ขยี้ที่ท่านเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน.....

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้เขียน	ในช่องมากที่สุด
ปฏิบัติมาก	ให้เขียน	ในช่องมาก
ปฏิบัติปานกลาง	ให้เขียน	ในช่องปานกลาง
ปฏิบัติน้อย	ให้เขียน	ในช่องน้อย
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้เขียน	ในช่องน้อยที่สุด

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาวิจัย
เรื่อง

การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ก. <u>การกำหนดนโยบาย</u>					
1	ให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน.....					
2	ให้ครูกวักชวนนักเรียนทั้งด้านความรู้และความประพฤติ.....					
3	ให้นักเรียนเข้าประชุมเพื่อรับการอบรมความประพฤติ และสวดมนต์ ไหว้พระ ประจำทุกสัปดาห์.....					
4	ให้ครูประจำชั้นไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อติดตามผลการเรียนและความประพฤติ.....					
5	ให้ครูเวรประจำวันกล่าวอบรมความประพฤตินักเรียน ก่อนเข้าห้องเรียน.....					
6	ให้ครูยกย่องหรือชมรางวัลแก่นักเรียนที่มีความ ประพฤติ.....					
7	เชิญผู้นำท้องถิ่นที่ปฏิบัติคุณธรรมมาร่วมให้ข้อคิด หรือ เป็นวิทยากรอบรมนักเรียน.....					
8	ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวอบรมความประพฤตินักเรียน ในห้องประชุมประจำสัปดาห์.....					

๖ ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	๖ น้อย	น้อย ที่สุด
9	ให้ครูสังเกต ติดตามความประพฤตินักเรียนทั้งใน และนอกเวลาเรียน.....					
10	กำหนดระเบียบโรงเรียนว่าควยจรรยาบรรณ นักเรียน.....					
11	ให้ครู นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ร่วมกับวัด และชุมชน.....					
12	ให้นักเรียนเข้าร่วมช่วยเหลือ หรือบริการในงาน การกุศลที่จัดขึ้นที่วัด เช่น งานทอดกฐิน งานทำบุญเลี้ยงพระ เป็นต้น.....					
ข. การจักษภาพแวดล้อม						
1	กวาดขันความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณ โรงเรียน.....					
2	จัดโครงการสรรหานักเรียนที่มีความประพฤติ ในทุกชั้นเรียน.....					
3	จัดให้มีห้องฝึกจริยศึกษาในโรงเรียน.....					
4	จัดให้มีป้ายแสดงรายชื่อเด็กนักเรียนที่มีความประพฤติ.....					
5	จัดให้มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอนทางพุทธศาสนา และ คติพจน์ในห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียน.....					

ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6	จัดให้มีกระทงรูป หรือภาพพุทธประวัติไว้ใน ห้องเรียน.....					
7	จัดกิจกรรมแสดงความสำคัญในวันสำคัญทาง พุทธศาสนา.....					
8	จัดประกวดห้องเรียน มรรยาทดีเด่น					
9	จัดโครงการประกาศข่าว "คนดีวันนี้".....					
10	จัดให้ชุมชนจริยธรรมศึกษาในโรงเรียน.....					
11	ให้ครูประจำชั้นทุกชั้น สนับสนุนนักเรียนที่มีความ ประพฤติดีเป็นผู้นำกลุ่ม หรือหัวหน้าห้องเรียน.....					
12	จัดป้ายนิเทศแสดงประวัติ และผลงาน ของผู้นำหรือ ผู้ปกครองนักเรียนในห้องที่ถือปฏิบัติคุณธรรมดีเด่น.....					
ค. <u>การนิเทศการสอน</u>						
1	เสนอแนะให้ครูศึกษานิสัยหลังความประพฤตินักเรียน ทุกคนในชั้น.....					
2	เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมไป กับการสอน.....					
3	เสนอแนะให้ครู เน้นพิจารณาการประพฤติดีของนักเรียน มากกว่าการตอบคำถามข้อสอบ.....					

ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4	เน้นให้ครูฝึกเพื่อน อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด.....					
5	เสนอแนะให้ครูนำเหตุการณ์ชีวิตประจำวันมาจำแนกให้เห็นคุณ-โทษตามแนวศีลธรรม.....					
6	เสนอแนะให้ครูนำกรณีตัวอย่างพร้อมทวายนัยหาเชิงคติธรรมมาเป็นสื่อและกิจกรรมการสอน.....					
7	จัดทำหนังสือ เอกสาร เกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้ครูและครูศึกษา.....					
8	จัดประชุมคณะครู เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอบรมความประพฤตินักเรียน.....					
9	เสนอแนะให้ครู เอาใจใส่ สังเกตนักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้งที่เขาสอน.....					
10	เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในท้องถิ่นที่ประพฤติ ปฏิบัติดีมาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน.....					
11	แนะนำให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีในโรงเรียนมาเป็นวิทยากรประกอบการสอน.....					
12	เสนอแนะให้ครูฝึกให้นักเรียนกระทำสมาธิก่อนเรียน.....					

ข้อ	การส่งเสริมจริยธรรม ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ง. <u>การจัดกิจกรรมนักเรียน</u>					
1	จัดโครงการมอบประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลแก่นักเรียนประเพณี.....					
2	นำนักเรียนไปทำบุญทำกุศลหรือเวียนเทียนที่วัดร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน.....					
3	จัดประกวดเอานิทานธรรมะหรือนิทานชาดก.....					
4	จัดประกวดคำขวัญ บทกลอน เรียงความ ที่เกี่ยวกับวันสำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา วันแม่ เป็นต้น.....					
5	จัดการแสดงนักเรียน โดยเน้นเนื้อเรื่องให้เป็นคติธรรม.....					
6	จัดงานวันแม่ โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมด้วย.....					
7	นำนักเรียนไปทำพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะที่วัด.....					
8	นำนักเรียนไปทัศนศึกษาที่วัดหรือแหล่งวัฒนธรรม.....					
9	จัดแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับธรรมะและวัฒนธรรม.....					
10	นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน.....					
11	นำนักเรียนไปร่วมกันทำความสะอาดโบสถ์ ศาลาการเปรียญ หรือบริเวณวัด ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา.....					
12	จัดให้ทีมงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน.....					

ตอนที่ 3
แบบแสดงความคิดเห็น

คำชี้แจง โปรดระบุปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะในเชิงการปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่งเสริมจริยธรรม
ในโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนตามประสบการณ์ หรือความคิดเห็นของท่านในท่าน

1. การกำหนดนโยบาย

ปัญหา.....

ข้อเสนอแนะ.....

2. การจัดสภาพแวดล้อม

ปัญหา.....

ข้อเสนอแนะ.....

3. การนิเทศการสอน

ปัญหา.....

ข้อเสนอแนะ.....

4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

ปัญหา.....

ข้อเสนอแนะ.....

ตาราง 8 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

Item	$\bar{X}_H$	S_H^2	$\bar{X}_L$	S_L^2	t
การกำหนดคนโยนบว					
1	5.0000	0.0000	4.2400	0.6900	4.5747
2	5.0000	0.0000	4.1200	0.7767	4.9927
3	4.8800	0.1100	3.9600	1.0400	4.2895
4	3.5200	0.9267	2.6400	0.5733	3.5926
5	4.9600	0.4000	4.2000	0.5833	4.8131
6	4.7200	0.2100	3.6800	0.8933	4.9505
7	3.8000	0.5000	2.6000	0.9167	5.0410
8	4.6000	0.2500	2.8800	0.9433	7.8726
9	4.6800	0.3100	3.5200	0.5933	6.1024
10	4.8800	0.1100	3.3600	0.8233	7.8667
11	4.8800	0.1100	3.5600	0.6733	7.4571
12	4.8800	0.1100	3.6400	0.5733	7.5002
การจักษภาพแวกล้อม					
1	4.9600	0.0400	4.2000	0.5000	5.1711
2	4.4800	0.4267	3.0000	0.7500	6.8219
3	3.9200	1.1600	2.0800	0.7433	6.6685
4	4.0000	1.3333	2.4000	1.1667	5.0596
5	4.5600	0.3400	2.8400	1.2233	6.8782

ตาราง 8 (ต่อ)

Item	$\bar{x}_H$	s_H^2	$\bar{x}_L$	s_L^2	t
6	4.9600	0.0400	4.2000	1.0000	3.7262
7	4.6000	1.2500	3.8400	0.4733	2.8947
8	4.2800	1.2933	3.0800	0.9100	4.0421
9	4.0000	1.1667	2.3600	0.5733	6.2164
10	3.7200	1.1267	1.9200	0.4933	7.0711
11	4.7200	0.2100	3.2000	1.0000	6.9091
12	3.6000	1.0833	2.4000	1.0000	4.1569
การเปรียบเทียบ					
1	4.5200	0.4267	2.8000	0.7500	7.9281
2	4.8400	0.2233	3.5600	0.5900	7.0965
3	4.6000	0.2500	2.9200	0.9100	7.7992
4	4.8800	0.1100	4.0000	0.5833	5.2842
5	4.6000	0.2500	3.5600	0.7567	5.1828
6	4.5200	0.2600	3.2800	0.5433	6.9174
7	4.2800	0.3767	2.8800	0.4433	7.7302
8	4.5600	0.3400	3.1600	0.6400	7.0711
9	5.0000	0.0000	3.4000	0.9167	8.3557
10	4.4800	0.2600	2.8400	0.8067	7.9396
11	4.4000	0.5000	2.8000	0.8333	6.9282
12	4.3200	0.3933	2.5600	1.1733	7.0306

ตาราง 8 (ต่อ)

Item	$\bar{X}_H$	s_H^2	$\bar{X}_L$	s_L^2	t
การจักกิจกรรมนักเรียน					
1	4.400	0.5000	2.9200	0.9100	6.2319
2	4.9200	0.1600	3.4000	0.5833	8.8150
3	4.2800	0.4600	2.3600	0.7400	8.7636
4	4.5200	0.4267	2.7600	0.9400	7.5275
5	4.5200	0.4267	2.6400	0.9900	7.8976
6	4.6800	0.3100	3.0400	1.8733	5.5495
7	4.6400	0.3233	3.2800	1.2933	5.3481
8	4.1600	0.3068	2.5600	0.8400	7.4709
9	4.2000	0.8333	2.3600	0.8233	7.1478
10	4.4000	0.4167	2.7600	0.9400	7.0401
11	4.7600	0.1900	2.7600	0.7733	10.1885
12	4.4000	0.6667	2.2400	0.7733	9.0000

Reliability = .9649

Number of student = 100

Number of item 48

Variance S_i = 39.6570

Variance S_t = 718.6060

ประวัติของผู้นับ

ชื่อ นายอารี ช่อสกุล จำปาทอง

เกิดวันที่ 20 เดือนมกราคม พุทธศักราช 2497

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 25 หมู่ 3 ตำบลปลายกลัด

อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13270

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 330/1 หมู่ 5 ตำบลภาชี

อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13140

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ

สถานที่ทำงานปัจจุบัน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภาชี

อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13140

ประวัติการศึกษา

ท.ศ. 2506 ป.4 จากโรงเรียนวัดทางหลวง (เทพราษฎร์รังสรรค์)

ตำบลปลายกลัด อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ท.ศ. 2509 ป.7 จากโรงเรียนลาดกาวินวิทยา (ปลั่งฤกษ์จารี)

ตำบลลาดกาว อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ท.ศ. 2512 ม.ศ.3 จากโรงเรียนเสนา "เสนาประสิทธิ์"

อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ท.ศ. 2514 ป.กศ. จากวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ท.ศ. 2516 ท.ม. (ศึกษาค้นคว้าตนเอง)

ท.ศ. 2522 กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

ท.ศ. 2531 กศ.ม. (วิชาเอกการบริหารการศึกษา)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุทุมวิท 23 กรุงเทพมหานคร